

ČSO · Společně pro ptáky
a pro lidi. Už 100 let.

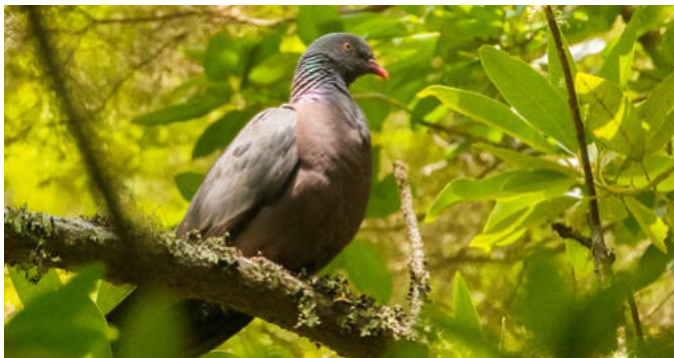

ptačí svět

časopis České společnosti ornitologické

3 | 2026

- 9.–15. 8. | Volný pracovní tábor na Josefovských loukách; birdlife.cz/josefovskie-louky
 15.–16. 8. | Pracovní víkend na Mnišských loukách; birdlife.cz/mnisske-louky
 28. 8. | Noc netopýrů v Josefově a na Josefovských loukách;
birdlife.cz/josefovskie-louky
 28.–29. 8. | Noční příroda a lelkování na Zbudovských blatech;
birdlife.cz/zbudovska-blata
 29.–30. 8. | Noc netopýrů a lelkování na Mnišských loukách; birdlife.cz/mnisske-louky
 4.–6. 9. | Víkend pro rodiny s dětmi; birdlife.cz
 18. 9. – 14. 11. | Podzimní brigády v ptáčích parcích; birdlife.cz/rezervace
 3.–4. 10. | Festival ptactva v ptáčích parcích; birdlife.cz/rezervace
 16.–18. 10. | Konference Ptáci a lidé v čase; birdlife.cz/konference-2026
 7. 11. | Setkání středoevropských ornitologů a členská schůze pobočky Střední Čechy a Praha; stredcechcso.cz
 7. 11. | Zazimování Josefovských luk; birdlife.cz/josefovskie-louky

Holub vavříňový, endemit Kanárských ostrovů | Foto: Josef Nožička

Cestujte za ptáky s ČSO

Ptačí park Rzy | 12.–13. 9. | autobusem
 Expedice Francouzská Guyana | 26. 9. – 9. 10. | letecky
 Maďarsko – NP Hortobágy | 1.–4. 10. | autobusem
 Západní Kanárské ostrovy | 8.–15. 11. | letecky
 Šrí Lanka | 15.–27. 1. 2027 | letecky
 Maroko | únor–březen 2027 | letecky
 Indie – Ásám a Himálaj | 14. 4. – 1. 5. 2027 | letecky
 Španělsko – Doñana a Extremadura | 17.–24. 4. 2027 | letecky
 Helgoland a Wattové moře | květen 2027 | autobusem

birdlife.cz/exkurze

Pod křídly černohlávka

Výstava ke 100. výročí založení ČSO

**Ornitologická stanice
 Bezručova 10, Přerov**

do 1. 11. 2026
 úterý–neděle
 9–17 hodin

Ptačí svět – časopis ČSO | Ročník XXXIII, číslo 3/2026

Vydává Česká společnost ornitologická (ČSO), Na Bělidle 252/34, 150 00 Praha 5 – Smíchov,
 tel.: 777 330 355, www.birdlife.cz, e-mail: cso@birdlife.cz.

Redakční rada: Alena Klvánová, šéfredaktorka, e-mail: klvanova@birdlife.cz; Jaroslav Cepák,
 Gabriela Dobruská, Lucie Hošková, Barbora Kaminiecká, Jiří Sládeček, Věra Sychrová, Zdeněk
 Vermouzek, Lukáš Viktor. **Grafický návrh a sazba:** Jiří Kaláček (www.kalacek.cz).
Jazyková korektura: Milan Bronclík. **Tisk:** dhMedia, spol. s r. o., Praha.

Na obálce: Špaček obecný (*Sturnus vulgaris*) na snímku Václava Štofflové.

Vybavte se na prázdniny novinkami ke 100. výročí ČSO

Nákupem přispíváte
 na ochranu ptáků

Ptačí duo – postřehová hra
 pro všechny generace

Taška na
 nezbytnosti
 do terénu

Samolepky s motivy ptáků
 od Jana Hoška

Tričko s pěnícem
 od Jana Hoška

Puzzle Ptáci na zahradě
 s ilustrací Pavla
 Procházky, 500 dílků

obchod.cso.cz

Ornitologická konference
Ptáci a lidé v čase
 16.–18. 10. 2026, Brno

**U příležitosti
 100. výročí svého
 založení pořádají
 Česká společnost
 ornitologická
 a Slovenská
 ornitologická
 společnost.**

Nenechte si ujít nezapomenutelnou atmosféru
 jubilejního setkání ornitologů a přátel ptactva!

- exkurze za ptáky
- přednášky
- nové filmy
- bohatý společenský program

Registrace je otevřena do 6. září
birdlife.cz/konference-2026

Toto číslo vyšlo 3. 8. 2026. Uzávěrka příštího čísla je 30. 9. 2026. Vyjde v listopadu.

Inzerce a pokyny pro autory na adrese šéfredaktorky.

Zaregistrováno u MK ČR pod č. E12781. ISSN 1801-7525. Vychází čtyřikrát ročně.
Pro členy ČSO zdarma, roční předplatné 400 Kč objednávejte na eshop.birdlife.cz.
 Ke stažení v pdf na birdlife.cz/ptaci-svet.

Na vydávání časopisu přispívají členové ČSO, předplatitelé a inzerenti.
 Příspěvky ani fotografie nejsou honorovány.

Redakce děkuje všem autorům textů i fotografií.

Česká společnost ornitologická (ČSO) je dobrovolný zájmový spolek zabývající se výzkumem a ochranou ptáků. Má více než 8500 členů. Pracuje na vlastních i mezinárodních projektech, popularizuje a propaguje ochranu ptáků a jejich prostředí. V Česku zastupuje mezinárodní organizaci BirdLife International.

BirdLife International je celosvětové sdružení národních organizací na ochranu ptáků a přírody. Působí ve více než 100 státech. Jeho cílem je snížit počet ohrožených druhů ptáků a chránit jejich území a tím přispět k zachování biologické rozmanitosti a udržitelnému využívání přírodních zdrojů. Charakterizuje je motto „Společně pro ptáky a pro lidi“ (Together for birds and people).

Necháme o Evropě i nadále spolurozhodovat skřivany?

Debata o evropském zemědělství bývá plná čísel. Točí se kolem rozpočtů, konkurenceschopnosti nebo množství potravin. Počítají se hektary, tuny i eura. Méně pozornosti už přitahuje číslo, které ukazuje, zda v zemědělské krajině ještě zůstává místo pro život.

Toto číslo již desítky let vypovídá o tom, jak se mění počet ptáků v Evropě. Právě oni totiž patří k nejspolehlivějším ukazatelům stavu krajiny. Pokud se daří skřivanům, čejkám nebo strnadům, znamená to zpravidla, že dobré podmínky panují i pro hmyz, rostliny a další organismy, na nichž jsou ptáci závislí. Když jejich početnost klesá, je to varování, že s krajinou není něco v pořádku.

Proto vznikl indikátor polních ptáků, známý jako Farmland Bird Index. Je založen na dlouhodobém sledování běžných polních druhů a stal se jedním z nejvýznamnějších ukazatelů, podle nichž Evropská komise hodnotí stav přírodní rozmanitosti v zemědělské krajině. V aktuálním období Společné zemědělské politiky (2023–2027) pak pomáhá upravovat dotace tak,

aby podporovaly udržitelné zemědělství a zastavily úbytek biodiverzity.

Právě kolem tohoto indikátoru se v posledních měsících rohořela debata, která může ovlivnit podobu evropské zemědělské politiky po roce 2027. Generální ředitelství pro zemědělství a rozvoj venkova totiž přišlo s návrhem, který oslabuje význam biodiverzitních ukazatelů při hodnocení úspěšnosti evropských programů. Může se zdát, že jde o vzdálenou bruselskou diskusi. Rozhoduje se však o tom, zda budou mít opatření na ochranu přírody jasné měřitelné cíle a zda bude možné posoudit, jestli miliardy eur z veřejných rozpočtů krajiny prospívají, nebo škodí.

Debata přitom nezpochybňuje, že polní ptáci ubývají – v Evropské unii se jejich početnost od roku 1990 snížila o více než 40 %. Potvrzují to dlouhodobé monitorovací údaje i desítky vědeckých studií. Ukazuje se, že dosavadní opatření nejsou dostatečně účinná ani plošně rozšířená, aby tento trend zvrátila. Lobbistickým skupinám zastupujícím zájmy velkých zemědělských firem se zřejmě indikátor dokládající pokračující úbytek polních ptáků nehodí do krámu, a tak se ho snaží pod nejrůznějšími záminkami vyřadit ze seznamu oficiálních ukazatelů.

Do diskuse proto vstoupila Evropská rada pro sčítání ptáků, jejíž program celoevropského monitoringu běžných druhů zajišťuje sběr a vyhodnocování dat, na nichž je indikátor založen. Za těmito údaji stojí tisíce dobrovolníků po celé Evropě, včetně spolupracovníků ČSO, kteří každoročně vyrazí ven sčítat ptáky. Každý záznam o zpívajícím skřivanovi, hnízdicí čejce nebo obsazeném teritoriu strnada získaný jednotnou metodikou se stává součástí rozsáhlé databáze, která pokrývá téměř celou Evropu a obsahuje jedinečné časové řady údajů umožňující sledovat dlouhodobé změny v přírodě. ČSO tak prostřednictvím svých členů spoluvytváří data, bez nichž by ptačí indikátor nemohl existovat. Není proto přehnané říci, že diskuse o budoucnosti polních ptáků se opírá mimo jiné i o práci českých dobrovolníků. O údaje získané časně ráno v polích a na loukách. O tisíce hodin věnovaných sledování přírody bez nároku na odměnu.

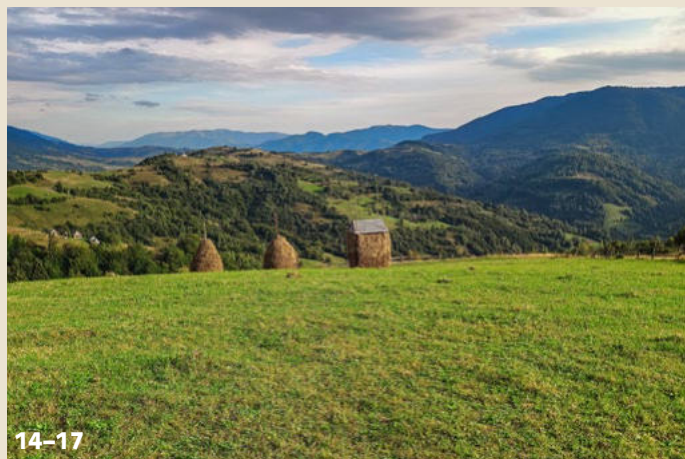
Výsledek této debaty bude důležitý nejen pro ornitology. Ukáže, zda bude přínos agroenvironmentálních opatření a ekoschémat posuzován podle skutečných dopadů na přírodu, nebo úřady nepříznivé svědectví indikátoru polních ptáků prostě ze svého rozhodování vyřadí. Ve sporu nejde pouze o jeden graf. Je připomínkou, že kvalitní údaje mají cenu jen tehdy, když k nim nejsme hluchí. Pokud chceme vědět, zda evropská krajina stále žije, měli bychom skřivanům naslouchat i nadále. ▲

Alena Klvaňová,
vedoucí monitoringu a výzkumu v ČSO
a projektová manažerka
Celoevropského monitoringu
běžných druhů ptáků

Foto: Ludmila Korešová

8

14–17

19–21

10–11

12–15

Foto nahoře: Lucy Holyoake, Department of Conservation, New Zealand, Daniel Křenek; dole: Václava Štofflová, Aleš Tichý, DES OP Plzeň

Úvodník

- 1 | Necháme o Evropě i nadále
spolurozhodovat skřivany? / *Alena
Klvaňová*

Z terénu i z kanceláře

- 3 | Novinky ze světa ptáků a lidí kolem nich
/ *Tereza Valchářová*

Co přinesl poštovní holub

- 4 | Neopatrný drozd / *Jiří Hrubý*
4 | Špaček a brhlík krmí v jedné dutině /
Veronika Horová
4 | Budky i krmítka vlastníma rukama /
Marie Čejková
5 | Rehek v kované včele / *Jana Cihlářová*
5 | „Dárečkování“ / *Denisa Mikešová*
5 | Zásnubní chování u ptáků / *Alena
Klvaňová*

Z ptačích parků

- 6–7 | Jaká byla letošní sezona v ptačích
parcích? / *Martin Bacílek
a Tereza Valchářová*

Letem ptačím světem Báry Kaminiecké

- 8 | Kivi pukupuku se vrací na Jižní ostrov
8 | A zase ty kočky
9 | Politická reklama v Srbsku ohrozila
rorýse
9 | Příběh ženy, která zachraňuje čápy

Z domova

- 10–11 | Zajímavá pozorování od ledna
do června / *Jan Studecký
a Jan Grünwald*

Zajímavosti z ptačí říše

- 12–13 | Změna klimatu a klimatický
indikátor / *Zdeněk Vermouzek*
14–17 | Ohrožený ptačí ráj ukrajinských
Karpát / *Daniel Křenek*
18 | AviList: Jak se kompletní seznam ptáků
světa odrazil v Avifu / *Filip Tuháček*

Objektivem

- 19–21 | Příroda je umění Boha. Objektivem
Václavy Štofflové

Zajímavosti z ptačí říše

- 22 | Nové mapy ukazují, kde v Evropě mizí
polní ptáci / *Alena Klvaňová*

Poznáte...?

- 23–25 | Poznáte nové druhy naší přírody? /
Jan Studecký a Jan Hošek

Mladým ornitologům

- 26 | Krutihlavovy hlavolamy /
Vladka Sládečková
26 | Polet se mnou do přírody /
Gabriela Dobruská

Ptačí svět v říši umění

- 27 | Zoborožec a dvojí tvář posvátnosti /
Daniel Razím

Rozhovor

- 28–31 | Toužím po lepším světě pro ptáky.
Rozhovor s Lucií Hoškovou /
Alena Klvaňová

Rady, tipy, návody

- 33 | Ptáci na zahradě – recenze knihy /
Alena Klvaňová
33 | Poslední siréna – recenze knihy /
Alena Klvaňová

V ohrožení

- 34–35 | Mapa citlivosti ptáků: jak plánovat
větrnou energetiku odpovědně /
Ondřej Belfín a Martin Bacílek
36–37 | Ptačí pasti / *Filip Tuháček*
38–39 | Smutný konec staré orlice:
Královna matka ze Soutoku II. /
David Horal
40 | Svět si sýčka nehýčká / *Tomáš Diviš*

Ze života ČSO

- 41 | Bahňáci v ptačích parcích: čejky
s vysílačkami i ochrana vzácných
břehoušů / *Martin Bacílek
a Tereza Valchářová*

- 43 | Kurz určování ptáků 2026: když je
práce zábavou / *Jan Flemr*

Za ptáky do světa

- 44–47 | Španělská Extremadura /
Jan Pláteník

Novinky ze světa ptáků a lidí kolem nich

† Na lokalitě Pishë Poro-Nartë v Albánii hnízdí i plaměňáci růžoví, kteří se stali symbolem odporu proti zástavbě přírodně cenného území
Foto: Rajmond Kola

→ Nový ptačí park Jihlávka vznikne v nivě Hamerského potoka, který je částečně narovnaný a meliorovaný. Obnova jeho přírodního toku s meandry je jednou z plánovaných úprav v parku. Foto: Ludmila Korešová

⇄ Ocenění pro knihu *Pražské ptactvo* převzali na veletrhu Svět knihy 15. května Jaroslav Škopek, Jan Hošek (spoluautoři), Alena Klvaňová za ČSO, Petr Voříšek (hlavní autor) a Linda Fialová za Revolver Revue Foto: Revolver Revue

• **Díky štědré podpoře dárců se podařilo vybrat potřebnou částku na vykoupení pozemků v novém ptačím parku Jihlávka.** Osmý ptačí park se nachází na Vysočině v nivě Hamerského potoka a jeho součástí jsou podmáčené louky, mokřady i cenná rašeliniště. Všem dárcům děkujeme! Více na str. 6–7.

• **Dne 12. června 2026 nás krátce po svých 81. narozeninách opustil Jan Hora,** jedna z největších osobností české ornitologie, ochrany přírody a čestný člen ČSO. Rodině, blízkým, přátelům i všem kolegům vyjadřujeme upřímnou soustrast.

• **Spustili jsme nový program občanské vědy Ptačí pasti.** Ten má za cíl důkladně zmapovat úhyny ptáků způsobené člověkem. Nález uhynulých nebo zraněných ptáků mohou lidé hlásit prostřednictvím jednoduchých formulářů na webu cso.cz/pasti. Více na str. 36–37.

• **Díky tlaku ČSO, ke kterému se přidala veřejnost, zrušilo Ministerstvo zemědělství k 9. červnu povolení na vkládání zvýšené dávky jedu do nor hrabošů**

a zcela upustilo od povolování rozhozu Stutoxu na povrch půdy.

• **ČSO se připojila k výzvě Birdlife International požadující okamžité zastavení stavebních prací v chráněném území Vjosë-Nartë v Albánii.** To je ohrožené výstavbou luxusního resortu. Lokalita představuje jeden z posledních úseků divokého pobřeží Středozemního moře, je domovem více než 200 druhů ptáků a významnou tahovou zastávkou.

• **Na webu evropského atlasu EBBA2 jsou publikovány nové mapy, které ukazují, kde v Evropě mizejí polní ptáci.** Mapy, na jejichž vzniku se podílela i ČSO, porovnávají současný stav s předchozím pětiletým obdobím a sledují změny v rozšíření jednotlivých druhů jak na úrovni celé Evropy, tak v jednotlivých regionech. Více na str. 22.

• **Červen byl v Česku bohatý na supy.** Na jižní Moravu zavítal sup mrchožravý, na Děčínsku a Novojičínsku se delší dobu zdržovali supi bělohlaví. Více na str. 10–11.

• **Extrémní horka na konci června vedla k tomu, že mláďata vlaštovek, jiříček a rorýsů na mnoha místech předčasně vyskakovala z přehřátých hnízd.** Enormní množství přijatých mláďat hlásí záchranné stanice po celém Česku.

• **Kniha *Pražské ptactvo* získala ocenění za nejlepší přírodovědnou encyklopedii.** Výsledky prestižní soutěže Slovník roku, kterou pořádá Jednota tlumočnicků a překladatelů, byly slavnostně vyhlášeny na veletrhu Svět knihy v Praze.

• **Pátého ročníku žákovské ornitologické konference se zúčastnilo více než 50 mladých ornitologů, kteří připravili dva postery a přednesli 11 přednášek.**

• **ČSO se podílela na vzniku nové učebnice prvouky pro 1. a 2. ročník základních škol.** Unikátní učebnice vznikla ve spolupráci se vzdělávacím centrem TEREZA a učí děti aktivně pozorovat svět kolem sebe, klást otázky a hledat souvislosti. Všechny díly najdete na vividbooks.com/predmet/prvouka.

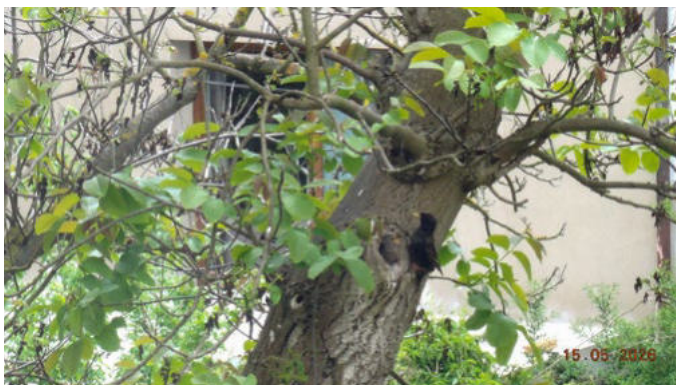
Drozd zpěvný uvázl v drátěném plotě | Foto: Jiří Hrubý

Neopatrný drozd

Zrovna byly Velikonoce a na chatě u Prahy jsme našli chudáka ukřižovaného drozda. Čest jeho památce a je otázka, jestli jeho smrt neohrozila i mláďata... Musel být velmi naivní a neopatrný, ale možná spíš vyděšený, protože před něčím opravdu hodně prchal: v oblasti se běžně pohybují kočky. Je jasné, že ptákům hrozí smrtelné nebezpečí v okapech, sudech, všemožných pastech, různých sítích, na zasklených autobusových zastávkách..., ale tenhle případ je opravdu bizarní, protože nepřekonatelnou smrtící překážkou se zde staly nejběžnější plot a pletivo s velkými oky, jaké jsou všude, a není možné všechny ty ploty vyměnit za bezpečnější.

Je to sice trochu morbidní, ale stejně je to i ve smrti nádherné zvíře; nakonec ptačí krásu obdivujeme i díky vycpaninám v muzeích a školních kabinetech. Zde je třeba se zaměřit na krásně zbarvený spodek křídl: i kdybychom z fotografie udělali jen výřez, bylo by stále zřejmé, že nejde o brávníka, kvíčalu ani cvrčalu, ale je to prostě drozd zpěvný.

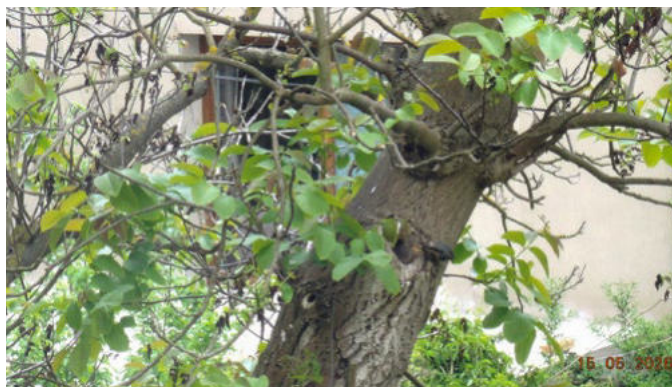
Jiří Hrubý, Praha

Špaček obecný krmí svá mláďata v dutině ořešáku | Foto: Veronika Horová

Špaček a brhlík krmí v jedné dutině

V dutině ořešáku nám letos v květnu zahníždili špačci a po vylíhnutí mláďat tam kromě nich začal létat i brhlík. Nejdřív jsme nevěděli proč, ale časem se ukázalo, že překvapivě pomáhá s péčí o mláďata. Po čase začalo mládě vykukovat z dutiny

Do stejné dutiny zalétá s potravou i brhlík lesní | Foto: Veronika Horová

a tatínkovi se podařilo zaznamenat na fotky a na video, jak se u mláďete všichni tři dospělí střídají a že brhlík opravdu mládě krmí a hnízdo uklízí. Ze začátku se snažil být nenápadný a létat, když byli špačci mimo hnízdo, ale brzy si ho všimli. Příležitostně se po něm ohnali, když se u dutiny potkali, ale jinak ho tolerovali. Dva dny po pořízení fotek mládě vylétlo. Brhlík do dutiny ještě asi dvakrát vletěl a pak létat přestal. Brhlíci byli na jaře dva a zajímali se o sousední dutinu na stejném stromě. Nevíme, jestli stihli zahnízdít a o snůšku přišli, nebo to ani nestihli. Každopádně jednomu z páru se pravděpodobně něco stalo a druhý tak přesměroval svůj pečovatelský instinkt „k sousedům“.

Veronika Horová

O mezidruhovém krmení jsme psali v *Ptačím světě* 3/2017.

Klienti denního stacionáře s vlastnoručně vyrobeným krmítkem | Foto: Marie Čejková

Budky i krmítka vlastníma rukama

V denním stacionáři ÚSVIT pro dospělé lidi s mentálním a kombinovaným postižením nás v lednu navštívil pan Josef Satrapa a přednášel nám o ptácích. Naši klienti se o témata spojená s ptáky velice zajímají. Na podzim vyrobili krmítka, které celou zimu pravidelně doplňovali a ptáky pozorovali. Na jaře vyrobili několik ptačích budek, jež rozmístili v okolí našeho stacionáře, a jednu věnovali panu Satrapovi, který u nás brzy bude mít další přednášku, a to o čápech.

Marie Čejková, Havlíčkův Brod

Železná včela (vlevo) a samice rehka domácího na hnízdě uvnitř (vpravo) | Foto: Jana Cihlářová

Rehek v kované včele

Umělecký kovář Ondřej Klír nám předloni vykoval železnou včelku na naši včelí farmu v Kopeči na Mělnicku a letos si na tomto netradičním místě udělal hnízdo rehek domácí.

Jana Cihlářová, Kopeč

Dospělé modřínky si předávají potravu | Foto: Denisa Mikešová

„Dárečkování“

Náš dům na vsi obklopuje přírodě blízká zahrada, která po celý rok poskytuje útočiště (nejen) pestré škále ptáků. Právě zde jsem již před několika lety poprvé zaznamenala zajímavé chování u sýkor modřinek. V předjaří, kdy jsem ještě kvůli nočním mrazům přikrmovala slunečnici, jsem pozorovala dvojici dospělých modřinek, z nichž jedna podávala druhé semeno přímo do zobáku. Obě pak společně odlétly do vyšších pater stromu, kde si potravu vyloupaly a zkonzumovaly. Poté se celá situace opakovala. Následujícího jara jsem podobné chování zaznamenala i u brhlíků lesních.

Teprve letos v dubnu se mi podařilo zachytit předávání potravy i na fotografii. V druhé polovině měsíce jsem poblíž hnízdní dutiny ve starém ořechu na naší zahradě pozorovala dvě modřínky, jež si opakovaně předávaly hmyz. Ihned jsem běžela pro fotoaparát. Ptáci mezitím sice zalétli dovnitř hustého

trnkového keře, avšak interakce pokračovala. Posadila jsem se opodál a vyčkávala. Po přibližně patnácti minutách se jedna z modřinek posadila na odkrytou větvíčku, roztáhla křídla a žadonivým postojem i vokalizací napodobila chování mláděte. Druhá modřinka k ní okamžitě přilétla s potravou v zobáku a nakrmila ji. Celá výměna trvala jen několik vteřin, během nichž se mi podařilo udělat dvě fotografie, než obě modřínky opět zmizely v trnkovém houští.

Letos v dubnu jsem obdobné potravní „obdarování“ pozorovala také u sýkor koňader a červenek. V těchto případech však nebyly podmínky pro fotografování příznivé – červenky se pohybovaly hluboko ve spleti podrostu a koňadry si potravu předávaly vysoko v koruně javoru.

Denisa Mikešová, Lesnovek (Podještědí)

..... KOMENTÁŘ REDAKCE

Předávání potravy během zásnub u lejška černohlavého | Foto: Caroline Legg (CC BY 2.0)

Zásnubní krmení u ptáků

Zásnubní dary (tzv. *nuptial gifts*) patří mezi pozoruhodné strategie ptačího rozmnožování. Samci samicím nabízejí potravu (někdy i hnízdní materiál), což zvyšuje jejich šanci na úspěšné páření. Mezi evropskými ptáky je tento jev dobře známý třeba u racků, rybáků, vlh nebo některých dravců, jako jsou motáči. Zásnubní krmení ale bylo pozorováno celkem u 11 řádů ptáků a je velmi časté i u pěvců, kde se vyskytuje u tří čtvrtin druhů.

Samec přináší samici ulovenou kořist typicky během toku a u některých druhů pak pokračuje i během snášení vajec a jejich inkubace. Zásnubní krmení slouží především jako signál kvality samce – schopnost ulovit dostatek potravy vypovídá o jeho kondici a genetické kvalitě. Samice, které dostávají větší nebo častější dary, obvykle investují více do reprodukce (mají třeba větší snůšky). Zároveň toto chování posiluje párovou vazbu mezi jedinci. Dary ale mají i praktickou hodnotu – zvyšují energetické zásoby samice v kritickém období kladení vajec, zejména u druhů s početnou snůškou. A to je právě případ sýkory modřínky (ale i koňadry), kde se samec krmením samice snaží zlepšit její nutriční stav, aby dokázala splnit nelehký úkol snést jedno vejce každý den. Poskytne jí tak až polovinu její denní spotřeby.

Alena Klvaňová

Jaká byla letošní sezona v ptačích parcích?

Ptačí parky mají za sebou další hnízdní sezonu, která opět potvrdila, že nás ptáci dokážou neustále překvapovat.

Park plný mláďat

Na Josefovských loukách jsme pozorovali pestrou skladbu hnízdicích druhů, a některé měly v parku dokonce svoji premiéru. Na prvním místě stojí za zmínku tok a páření páru husic liščích, který zde setrval několik týdnů. Přímo v parku zahnízdily tři páry čejek chocholatých a další tři páry ze Starého Plesu sem přivedly svá kuřátka. Pozorovali jsme také hnízdění několika párů kulíka říčního, přičemž jeden pár se třemi mláďaty vyhnízdil přímo před novou pozorovatelnou. Husy velké vyvedly desítky housat, zahnízdily kopřivky obecné a kuriozitou byl výskyt dvou až tří jedinců hus běločelých. U vodoušů rudonohých jsme zaznamenali jen páření a stavbu hnízda, mláďata se však bohužel pozorovat nepodařilo. Zahnízdili také ostríži lesní a poprvé vyvedli mláďata i motáci pochopi. Potěšilo nás první potvrzené vyhnízdění morčáků velkých a lysek černých přímo v parku i úspěšné hnízdění ůhýků šedých. V dubnu jsme zaznamenali nový druh – kulíka zlatého.

Nová opatření přinesla své ovoce

Přestože se čekám v zemědělské krajině letos příliš nedařilo, v ptačím parku Rzy jsme byli svědky nezvykle vysokého počtu hnízdicích párů a následně i mláďat. Stejně tak se dařilo i kulíkům říčním. O hnízdění se snažily i dva páry vodoušů rudonohých, jejichž mláďata se nám ale nepodařilo najít. K nárůstu počtu hnízdicích párů bezpochyby přispělo i rozrůznění litorálu, které jsme na našich pozemcích provedli. Právě tady se hnízdící ptáci a následně i jejich mláďata koncentrovali. Velkou radost nám udělaly také dva pokusy o hnízdění pisil čáponohých. Ten nadějnější probíhal na námi vytvořeném ostrůvku z drnů rákosy, vejce však nakonec vyplavily přívalové deště.

Čerpadla pomohla překonat sucho na Zbudovských blatech

V důsledku mimořádně suchého počasí bylo během hnízdní sezony mnoho rybníků na Českokubějovicku na polovičním stavu vody. Nabídka vhodných lokalit pro mokřadní ptáky byla proto letos v okolní krajině velmi vysoká. Na blatech se nám navzdory velkému suchu podařilo díky solárním čerpadlům udržet mokřady zaplavené. Oproti loňskému roku je tak navštívil dvojnásobný počet párů čejek a zaznamenali jsme pět čejčích hnízd. Predace bohužel způsobila, že ani jedno hnízdění nebylo úspěšné.

Na začátku hnízdní sezony se kolem připravených mokřin objevil pár vodoušů rudonohých. Situace vypadala velmi nadějně, pozorovali jsme „důlkování“ i páření. Bohužel však vodouši lokalitu ještě před snesením snůšky opustili.

Díky fotopastem jsme zaznamenali první výskyt chřástala kropenatého v parku. Celkový počet ptačích druhů pozorovaných na Zbudovských blatech se tak vyšplhal na 152.

V zarostlých lemech potoka se letos dařilo rákosníkům a slavíkům modráčkům, u kterých jsme zaznamenali tři hnízdní páry a pozorovali vzletná mláďata. Pravidelně se zde vyskytuje

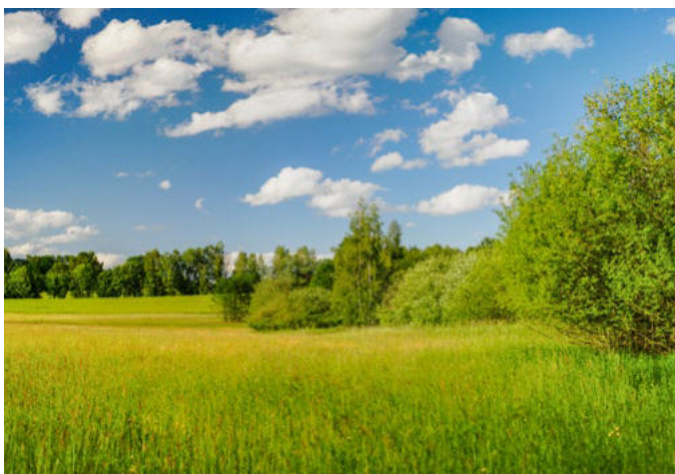
¹¹ Odložením plánovaného napouštění rybníka se na Zbudovském rybníce podařilo ochránit hnízda tenkozobců opačných před zaplavením a v době psaní článku zde bylo pozorováno osm rodinek | Foto: Petr Valenta

¹ Na Střimické výspě letos úspěšně vyhnízdil slavík modráček středoevropský | Foto: Miloslav Anderle

i chřástal vodní, jehož letošní početnost však zřejmě výrazně snížilo sucho. Louky s tůněmi si oblíbili také čápi černí.

V okolí sucho, na Kosteliskách živo

V ptačím parku Kosteliska nám největší radost přinesli orli královští. Jeden pár jsme zaznamenali během loňského roku a doufali, že v parku zahnízdí. Orli sice byli v sezoně často vidět i slyšet, ale dlouho se jim dařilo své hnízdo tajit. Nakonec jsme jej objevili, až když rodiče začali krmit – a to těsně za hranicí parku. Díky vstřícnosti lesníků se podařilo pro tyto vzácné dravce okamžitě zajistit klid a ochranu. Od letošního března si park připsal na konto čtyři nové ptačí druhy: husu malou, rarocha velkého, vodouše štlhlého a strnada lučního, který se hned zabydlel a vytrvale zpíval. Celkový počet pozorovaných druhů vzrostl na 216. Po delší odmlce se na jedné z pastvin opět začala ozývat pěnice vlašská. Pastviny pravidelně navštěvují dudci chocholati, velké počty pasoucích se hus, různé druhy kachen a nejméně dvě rodiny husic liščích. Přespolní návštěvníky tradičně fascinují početná teritoria moudivláčků lužních,

¹¹ Vlhý pestrý v Malé Lipové letos úspěšně vyhnízdily v rekordním počtu párů
Foto: Jaroslav Kafíčko Petrání

¹ Podmáčené květnaté louky s lesíky – to je nový ptačí park Jihlávka, kde díky štědré podpoře dárců společně vytvoříme další ptačí ráj Foto: Ludmila Korešová

a na buvolí pastvině se dokonce ukázal nejtajemnější obyvatel Kostelisek – bukač velký.

Za rozmanitostí parku stojí proměna vegetace, kterou pohání kombinace pastvy a seče. Na plochách, které svými kopyty nově přetvořili buvoli, pravděpodobně hnízdily bekasiny. Tůně a mokřady na pastvinách jsou plné života. Daří se zde obojživelníkům i bezobratlým, jako je čolek obecný, rozmnožující se žáby, vzácná pijavka lékařská nebo pavouci lovčíci (*Dolomedes*). Na pokosených ostrůvcích znovu zahnízdilo několik párů čejek chocholatých a vodoušů rudonohých a v mokřadu Ptačí pole zahnízdily i elegantní pisily čáponohé.

První střimický modráček

Na Střimické výsypce letos proběhl první kompletní monitoring hnízdní sezony. Kromě početných populací budníčků menších i větších, pěnic černohlavých nebo červenek obecných se v parku podařilo zaznamenat i několik vzácnějších druhů. Na jednom z mokřadů vůbec poprvé vyvedl mláďata slavík modráček a nakonec i tak trochu utajeně jeden pár čejek chocholatých. Na travnatých plochách v severní části vyhnízdili strnadi luční a bramborníčky černohlaví a roztroušeně na několika místech i pěnice vlašské. Nebeské jezírko obsadily tři páry rákosníků velkých a v lesních porostech se usadilo přibližně šest párů

žluv hajních. Největší radost nám ale přináší stabilní populace hrdličky divoké. Od přiletu prvních jedinců na začátku května jejich počet v parku postupně narůstal, až jich zde nakonec vrkalo kolem dvaceti.

Ráj vlh a břehulí

Další úspěšnou hnízdní sezonu má za sebou náš nejmenší ptačí park Malá Lipová na Přerovsku. V písčinně, o kterou dlouhodobě pečujeme ve spolupráci s Moravským ornitologickým spolkem, letos zahnízdil rekordní počet 25 párů vlh pestrých a přibližně 80 párů břehulí říčních. Vedle těchto druhů v parku hnízdí také slavíci obecní, pěnice pokřovní a další druhy kulturní krajiny.

Mnišské louky ptáky lákají, do hnízdění se jim ale zatím moc nechce

Nástup jara na Mnišských loukách byl slibný, na podmáčených místech se brzy objevily bekasiny otavní a zdržovaly se tu i dva páry jeřábů popelavých. Stejně jako loni strávil na vodní ploše v centrální části parku necelý měsíc pár čírek obecných a během tahu se zde zastavily čírky modré. Nakonec však sezona nedopadla podle očekávání a většina našich cílových druhů v parku nevydržela. V budoucnu tak bude nutné provést razantnější managementové úpravy, které pomohou území pro ptáky více zatraktivnit. U bekasin otavních jsme zaznamenali jednoho tokajícího samce a v pastvině koní se stejně jako loni objevily čejky chocholaté. Ze čtyř jedinců zde však nakonec zůstal pouze jeden tokající samec. Z hnízdících druhů proto lze vyzdvihnout pouze chřástala vodního, potápku malou a motáka pochopa. Potěšující je také vysoký počet cvrčilek všech tří druhů, zejména cvrčilků říčních, jejich početnost u nás dlouhodobě klesá. Každý zdejší mokřad má také svého slavíka modráčka. Vůbec poprvé jsme letos v ptačím parku pozorovali pěnici vlašskou a přeletující vlhy pestré.

Osmý ptačí park jako dárek ke 100 letům

Po dlouholetém úsilí se nám na Vysočině podařilo najít vhodnou lokalitu pro nový ptačí park. Rozkládá se mezi rybníky Bor a Býkoveckým v nivě Hamerského potoka a dostal jméno Jihlávka. V zájmovém území o rozloze 100 ha najdeme pestrou mozaiku stanovišť, která z české krajiny rychle mizí – rašeliště, podmáčené louky a lesíky. Území navazuje na přírodní rezervaci Rašeliště Kaliště a nabízí velkou příležitost k obnově přírody. Mnohé zdejší louky jsou dnes degradované a bez pravidelné péče. Postupnou obnovou krajiny chceme podél Hamerského potoka, který by se měl také dočkat revitalizace koryta, vytvořit souvislý pás různých stanovišť, který propojí cenné přírodní lokality. Cílovými druhy jsou chřástal vodní a kropenatý, bramborníček hnědý a černohlavý, linduška luční a bekasina otavní. Začátkem června jsme vyhlásili dárcovskou výzvu na 2,5 mil. Kč, abychom mohli koupit první pozemky a začít s obnovním managementem. Děkujeme všem skvělým dárcům, díky kterým se tuto částku podařilo během dvou týdnů vybrat. Naše práce na Vysočině tak může začít.

Martin Bacílek a Tereza Valchářová

Srdečně děkujeme všem individuálním, nadačním i firemním dárcům, kteří na vznik a provoz ptačích parků přispívají.

Kivi pukupuku se vrací na Jižní ostrov

Nejmenší z pěti druhů kiviů, kivi Owenův (*Apteryx owenii*), byl na pevnině Nového Zélandu téměř padesát let považován za vyhynulého. V maorštině zní jeho jméno kiwi pukupuku, což je v překladu „kivi s velkým břichem“. Kivi Owenův kdysi obýval oba hlavní ostrovy Nového Zélandu, ale jeho počty se po příchodu prvních lidí začaly dramaticky snižovat. Na vině bylo odlesňování a zejména zavlečení nepůvodních predátorů – hranostajů, fretek, koček a psů. Nelétaví kiviové se jim nedokázali ubránit. Ve druhé polovině 20. století pukupuku na pevnině vyhynul. Dnes jeho populace čítá asi 1500 jedinců a žije na několika ostrovech zbavených predátorů. K radostnému překvapení došlo loni v červnu, kdy byl geneticky potvrzen výskyt pukupuku na západním pobřeží Jižního ostrova. Objeveno bylo devět jedinců a nejméně dva hnízdící páry. Po padesáti letech se tak jeden z ikonických druhů Nového Zélandu vrátil do své původní domoviny.

Podle nznaturefund.org

A zase ty kočky

A ještě jedna dobrá zpráva z Nového Zélandu. Jižní poddruh kulíka novozélandského (*Anarhynchus obscurus obscurus*), nazývaný v maorštině pukunui, patří mezi nejohroženější ptáky světa. Vloni v dubnu zbývalo zřejmě posledních 105 jedinců tohoto poddruhu, ale letošní jarní sčítání přineslo skvělou zprávu. Početnost se zvýšila na 160 jedinců, tedy o více než 50 %! Co stojí za tímto úspěchem? Odchyt zdivočelých koček, které jsou největšími predátory dospělých kulíků i jejich mláďat. Pukunui je neobvyklý kulík, který sbírá potravu na mořském pobřeží, ale hnízdit se vydává do odlehlých horských oblastí Stewartova ostrova nad hranici lesa do nadmořské výšky 500–900 m. Severní, početnější poddruh zvaný tūturiwhatu hnízdí mnohem tradičněji na písčitých plážích. Ale ani v horách

¹¹ Iain Graham z Te Papa Atawhai, agentury na ochranu přírodního dědictví Nového Zélandu, drží samici kiviho Owenova neboli pukupuku pod bedlivým dohledem speciálně trénovaného psa Brewa, který se podílel na jejím nalezení. Vzácný kivi byl znovuoobjeven v chráněné oblasti Adams Wilderness v Jižních Alpách.

! Foto: Lucy Holyoake, Department of Conservation, New Zealand

[†] Poslední jedinci jednoho z nejohroženějších bahňáků světa, jižního poddruhu kulíka novozélandského, jsou v rámci záchranného programu značeni barevnými kroužky ! Foto: Jake Osborne (CC BY-NC-SA 2.0)

není pukunui v bezpečí před toulavými kočkami. Ohrožení jsou zejména samci, kteří inkubují a chrání hnízdo v noci, kdy se kočky vydávají na lov. V posledních letech jim padlo za obět 40–50 dospělých kulíků, protože rodiče svá hnízda i mláďata srdnatě brání. Kulíci se mohou dožít až třiceti let, ale kvůli zvýšené predaci je jejich věk dožití zkrácen na pouhých 4–5 let. Pečlivý monitoring a odchyt zdivočelých koček a dalších nepůvodních predátorů se ukázal jako nejefektivnější způsob ochrany. Novozélandský fond na ochranu přírody vyčlenil na záchranu jižního poddruhu kulíka novozélandského 400 000 dolarů a zdá se, že úsilí mnoha ochránců i dobrovolníků nepřišlo vniveč. Podívejte se na krátký dokument s názvem *Underbirds* na <https://nznaturefund.org/projects/southern-dotterel-pukunui/>. Kromě nádherných záběrů novozélandské přírody se zde setkáte s dvěma mladými ornitology, jejichž nadšení pro ochranu kulíků je až dojemné.

Podle nznaturefund.org

¹¹ Purnima Devi Barmanová (v popředí) se ženami z hnutí Hargila, které založila, aby zachránila marabu indického před vyhynutím. Díky propojení ochrany přírody, tradiční kultury a posilování postavení žen ve společnosti dokázala změnit pohled místních obyvatel na ptáka, přezdívaného „hargila“ (ásámský „požírač kostí“), z nenáviděného mrchožrouta na zdroj hrdosti celé komunity. | Foto: Smita Sharma

¹ Mláďata rorýse velkého v centru Bělehradu byla odstřižena od rodičovské péče obrovskou reklamní plachtou | Foto: DZPPS, BirdLife Srbsko

Politická reklama v Srbsku ohrozila rorýse

Koncem května vyvěsili na výškovou budovu známou jako Palata Albanija v centru srbského Bělehradu obří politický banner propagující vládnoucí Srbskou pokrokovou stranu. Palác Albanija je dlouhodobě znám jako jedno z nejvýznamnějších hnízdišť rorýsů velkých (*Tachymarptis melba*) v Srbsku. Druh je zde přísně chráněn. Gigantická plachta zakryla vletové otvory k hnízdům a nešťastní rodiče se tak nemohli dostat ke svým mláďatům a nakrmit je. Naštěstí celou situaci zaznamenali místní ornitologové z partnerské organizace BirdLife International a okamžitě zalarmovali média a veřejnost. Odezva byla neskutečná. Vědci, organizace na ochranu přírody, studenti, novináři i tisíce občanů Bělehradu se dožadovali okamžitého odstranění reklamy, aby se ptáci dostali ke svým hnízdům. Záběry zoufalých rorýsů snažících se nakrmit mláďata zaplavily sociální sítě a přitáhly k problému mezinárodní pozornost. Během jednoho víkendu se před budovou konalo několik demonstrací požadujících odstranění banneru. Konečně večer 30. května horolezci plachtu z budovy odstranili, což shromážděná veřejnost

přijala s úlevou a ocenila hlasitým potleskem. Případ bělehradských rorýsů není jen příběhem jedné zachráněné ptačí kolonie. Ukazuje nesmírnou důležitost aktivního zapojení odborníků a veřejnosti napříč sociálním i politickým spektrem s jediným společným cílem, kterým je ochrana přírody. Když nebudeme lhostejní a bude nás hodně, dokážeme leccos změnit.

Podle birdlife.org

Příběh ženy, která zachraňuje čápy

Marabu indický (*Leptoptilos dubius*) není zrovna ptačí vzor krásy a ladnosti. Je to vysoký, neohrabaný čáp s vrásčitou kůží, olýsalou hlavou a mohutným zobákem. Na krku se mu navíc pohupuje trochu směšný kožený vak připomínající vyfouknutý balon. A ani jeho životní styl není dvakrát přitažlivý. Je to všežravec a nepohrdne ani mršinami, které vynáší do korun stromů, odkud se pak line zápach a dolů padají nevábné zbytky a trus. Jídelníček si navíc s oblibou zpestřuje na skládkách odpadu. Marabu byl dříve široce rozšířený v celé jihovýchodní Asii, ale od 19. století čelil katastrofálnímu úbytku. V devadesátých letech minulého století zbývalo v přírodě posledních 400 jedinců. Nyní přežívají dvě populace ve státech Ásám a Bihár v severovýchodní Indii a izolovaná populace v Kambodži. Naštěstí se jim v posledních letech docela daří. Lví podíl na ochraně marabu indického má Purnima Devi Barmanová, indická biologka a nadšená ochránkyně přírody žijící s rodinou v Ásámu. Této ženě se během deseti let usilovné práce s místními komunitami, zejména s ženami a jejich dětmi, podařilo zcela změnit pohled obyvatel na čapí sousedy. Místní k marabu historicky cítili kvůli jejich zvykům spíše odpor až nenávisť, v lepším případě lhostejnost. Nyní jsou tito ptáci díky Barmanové lidmi milováni a chráněni. Jak se takový zázrak stal? Barmanová se rozhodla marabu chránit a zvolila si vlastní cestu. Začala trpělivě pracovat s místními komunitami, spřátelila se s nimi, pomáhala jim, mluvila s nimi, pořádala slavnosti a soutěže na podporu marabu. Vysvětlovala, že marabu jsou také cítící bytosti a zaslouží ochranu stejně jako nosorožci a tygři. Brzy svým nadšením strhla zejména místní ženy a stovky z nich se k ní přidaly. Vznikla komunita, jejímž cílem je ochrana a podpora marabu. Dosáhla toho, že zranění čápi se dočkají ošetření a vypuštění zpět do přírody, stromy, na kterých marabu hnízdí, místní lidé chrání a cení si každého čápa ve své blízkosti. Počet marabu v Ásámu se během jejích aktivit zdvojnásobil, v zapojených vesnicích přibýly desítky hnízd. Místní ženy marabu malují, vyšívají na oděvy a jsou hrdé, že se staly součástí tohoto neuvěřitelného příběhu ochrany dříve tak opovrhovaného ptačího druhu. Sama Barmanová vede k úctě k přírodě také své dvě dcery. Její vzkaz zní: „Každý den, když se probudíte, byste měli žít pro přírodu. Neznamená to, že musíte být povoláním biologové. Ale každá práce, kterou děláte, by měla být pro přírodu.“ Ona sama si tuto cestu zvolila a dokázala strhnout tisíce dalších.

Podle biographic.com

Translated with DeepL.com (free version)

Zajímavá pozorování od ledna do června

Již sedmým rokem v této rubrice *Ptačího světa* vybíráme nejzajímavější ptačí pozorování na našem území. Máme za sebou jarní migraci, která vždy přinese zajímavé záznamy vzácných opeřenců, a tak je z čeho vybírat. Naše rubrika si neklade za cíl vyčerpávajícím způsobem shrnout všechna vzácná pozorování – to by zabralo mnohem více stran –, nýbrž popsat několik ptačích výskytů, které považujeme za celorepublikově faunisticky významné, a trochu víc je a okolnosti jejich nálezu čtenáři přiblížit.

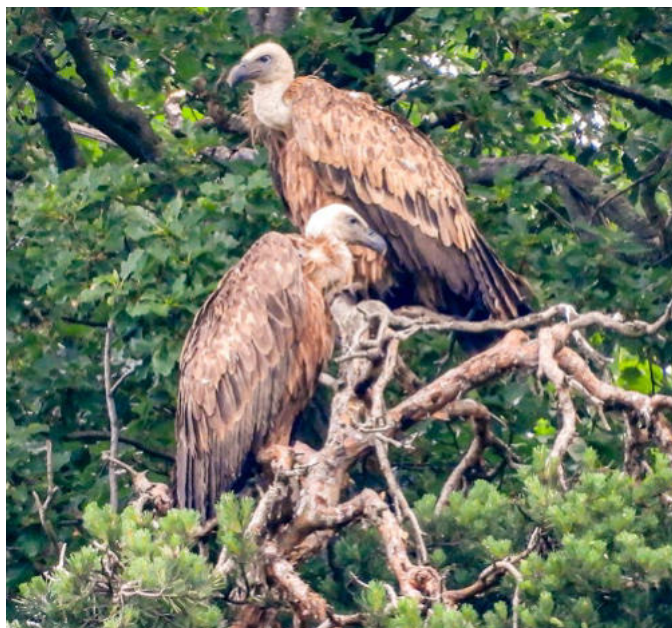
Ouhorlík stepní na lednických rybnících

Ouhorlíci jsou zajímavým rodem bahňáků zastoupeným na evropském kontinentu dvěma druhy: ouhorlíkem černokřídlým (*Glareola nordmanni*) a stepním (*G. pratincola*). Přestože žádný z nich v Česku nehnízdí, vzácně se u nás můžeme setkat se zatoulanými jedinci obou druhů. Jsou si poměrně podobné a liší se zejména zbarvením podkřídlí, které je patrné v letu – ouhorlík černokřídlý, jak jméno napovídá, má podkřídlí černé, zatímco ouhorlík stepní rezavé. Letos 6. května byl ouhorlík stepní objeven na bahnech vypuštěného Hlohoveckého rybníka v okrese Břeclav. V době své přítomnosti na lokalitě většinou posedával na břehu, ale opakovaně se vydával na lov nad vodní hladinou, kde se podobal spíše větší vlaštovce. Zdržel se do druhého dne a dal tak šanci poměrně velkému počtu pozorovatelů k obdivování neobvyklého druhu. Jde o sedmé pozorování tohoto druhu na našem území.

Smršť pozorování supů v červnu

Sup bělohavý (*Gyps fulvus*) je nejpočetnějším evropským druhem supa a nejbližší našemu území hnízdí v severovýchodní Itálii. V Evropě se můžeme setkat i se supem hnědým (*Aegypius monachus*) a mrchožravým (*Neophron percnopterus*). Jejich celková početnost na kontinentu se také projevuje v četnosti jejich výskytu na našem území. Zatímco sup hnědý byl v Česku pozorován šestkrát, poslední potvrzené pozorování supa mrchožravého evidujeme z roku 1994. Na první potvrzený záznam v tomto tisíciletí jsme si museli počkat až do 4. června letošního roku, kdy byl nedospělý jedinec zastížen při krátké zastávce ve Ždánickém lese na Hodonínsku. Brzy po objevení se vznesl a zmizel východním směrem, kde se ho už nikomu nepodařilo pozorovat.

Do roku 2025 bylo u nás evidováno 23 pozorování supa bělohavého, poslední v červnu loňského roku na Kutnohorsku. Letošní červen přinesl hned čtyři nové zápisy. Chronologicky první sup byl pozorován 13. června při přeletu nad Jezerní slatí na Šumavě. Pták přiletěl z východu, ale zřejmě vlivem silného větru se z původního západního směru stočil na jih směrem na Kvildu. Další pozorování pak přišlo 15. června z okresu Nový Jičín, a to ze skládky komunálního odpadu v Životicích u Nového Jičína. Tento jedinec se na skládce a v jejím okolí zdržel nejméně tři dny a jeho výskyt zde kvitovalo poměrně mnoho pozorovatelů, kteří se na tuto raritu přijeli podívat. Ve stejný den byl pozorován další jedinec při přeletu u Mariánských Lázní. Velmi zajímavé je pozorování

ze skládky Malšovice na Děčínsku ze dne 17. června, kdy byli pozorováni hned tři supi bělohaví. Podle zaměstnanců skládky se zde zdržovali nejméně pět dnů a byli čím dál méně plaší.

Další pozorování ibisů hnědých

Ibis hnědý (*Plegadis falcinellus*) je široce rozšířený druh vyskytující se na jihu Evropy, v Asii, Africe, Austrálii a menších částech severní a jižní Ameriky. V Česku však jde o druh vzácný, který se příležitostně vyskytuje na rybnících a mokřadech. V předminulém dílu naší rubriky (*Ptačí svět* 4/2025) jsme psali o významném výskytu ibisů hnědých na našem území. Tehdy šlo o pět pozorování v srpnu a v září, což byl do té doby v průběhu jedné sezony bezprecedentní jev co do četnosti záznamů. Nelze zapomenout na smutnou souvislost, kdy loňský výskyt trojice těchto vzácných ptáků u Hustopečí nad Bečvou skončil zastřelením dvou z nich neznámým pachatelem. Ve zmiňovaném dílu rubriky spekulujeme o možném růstu počtu pozorování do dalších let, zejména v souvislosti s rozšiřováním areálu severním směrem.

Letošní rok naznačuje, že by příležitostný výskyt tohoto druhu mohl pokračovat, jelikož máme již dva záznamy z Moravy. První ibis se zdržoval v oblasti Lednických rybníků,

- ^^ Ouhorlík stepní, Hlohovecký rybník, okres Břeclav, 6. 5. 2026 | Foto: Aleš Tichý
- Supi bělohlaví na skládce Malšovice na Děčínsku, 17. 6. 2026 | Foto: Aleš Tichý
- † Ibis hnědý se několik týdnů zdržoval na jižní Moravě, Hlohovecký rybník, 25. 5. 2026 | Foto: Ivo Hroneš
- Racek velký je z „černohlavých“ racků zdaleka největší, což je obzvláště patrné ve společnosti dalších druhů racků, například chechtavých | Foto: Jan Studecký

nejčastěji na Hlohoveckém rybníku, později i u Nesytu. Poprvé byl v oblasti spatřen již 16. května a zdržel se poměrně dlouho, přinejmenším do 8. června. Další záznam následoval 17. června na Dobromileckých rybnících u obce Doloplazy na Olomoucku. Tento jedinec zde byl potvrzen ještě o dva dny později. Zda mohlo jít o stejného jedince, můžeme pouze spekulovat, přestože načasování tomuto scénáři nahrává.

Slet rarit na přepad

Vodní nádrž Rozkoš je bezpochyby dlouhodobě jednou z nejproduktivnějších českých lokalit pro vzácná pozorování. V hledáčku pozorovatelů je především tehdy, když dojde ke snížení hladiny a rozsáhlá bahna poskytnou útočiště bahňákům a dalším vodním ptákům. Neméně zajímavá umí být i dlouhá dělicí hráz nádrže, a to zejména tehdy, kdy je naopak nádrž plně napuštěná. Ptáci pak posedávají často přímo na asfaltové cestě vedoucí po koruně hráze. Ještě bizarnějším místem pro pozorování je pak 200 metrů dlouhý přeliv mezi nádržemi, na kterém se kumulují různé druhy ptáků a balancují na úzké hraně z kluzkého betonu. Zde mají dostatek klidu a někdy se takto potká celá paleta bahňáků, racků, volavek i pěvců. V letošním roce se 5. května na přepadu objevil vodouš malý (*Xenus cinereus*)

a zdržel se po celých osm dní, což je při rychlosti jarního tahu těchto ptáků poměrně neobvyklé. Společnost mu dělala řada dalších bahňáků včetně pestrobarevných kamenáčků pestrých (*Arenaria interpres*). Souběžně se pak objevil ještě další vodouš malý v Majetíně na Olomoucku. Jde o 17. a 18. záznam pro Česko.

Tím však přepad neřekl své poslední slovo – 21. června se zde objevil racek velký (*Ichthyaetus ichthyaetus*) v šatu třetího roku. Byl trochu očekáván, neboť v uplynulých dvou letech se na nádrži objevil hned několikrát a lze se značnou mírou jistoty usuzovat, že jde o navracejícího se jedince (*Ptačí svět* 1/2026). Tentokrát pozorovatele zaujal svou již kompletně vybarvenou tmavou hlavou, což není v našich podmínkách ani zdaleka obvyklá podívaná. Zdržel se tu pouze čtyři dny.

Jan Studecký a Jan Grünwald

Většinu zde uvedených pozorování posuzuje Faunistická komise (FK) ČSO. Na <https://fkcsoc.cz> lze najít seznam ptáků ČR s vyznačením posuzovaných druhů, formulář k hlášení pozorování i průběžné výsledky posuzování. Přehled za každý rok komise zveřejňuje v časopise *Sylvia*.

Změna klimatu a klimatický indikátor

Klima se mění rychleji než kdykoliv v historii lidské civilizace. Jak na jeho změny reagují ptáci v Česku a co o jejich budoucnosti vypovídá klimatický indikátor založený na údajích ze systematického monitoringu?

Klima na planetě Zemi se mění a my v Evropě to pociťujeme obzvláště silně. Čím dál na sever jdeme, tím jsou rozdíly větší a viditelnější, ale i ve střední Evropě zažíváme větší změny než valná většina ostatního světa. Celosvětová průměrná teplota byla v letech 2015–2024 o 1,26 °C vyšší než v předindustriální éře, v Evropě ovšem tento rozdíl činil skoro o stupeň víc, 2,23 °C. V absolutních číslech to nemusí vypadat tragicky, důležité je ovšem širší srovnání. Od 70. let minulého století roste průměrná teplota na Zemi o více než 0,2 °C za desetiletí, v posledních letech a v Evropě ještě rychleji. K poslednímu srovnatelnému celosvětovému oteplení došlo přirozeně na konci poslední doby ledové, kdy se celosvětová teplota zvýšila asi o 5 °C. Došlo k tomu geologicky nedávno, v období před 21 až 11 tisíci lety, ovšem v průběhu těchto asi deseti tisíc let. Oteplování tehdy postupovalo rychlostí zhruba 0,005–0,01 °C za desetiletí. Současné člověkem způsobené oteplování tedy probíhá 40× rychleji než deset tisíc let trvající změny, jež proměnily českou a moravskou krajinu mamutů a šavlozubých tygrů v naši současnou známou přírodu.

Dopady klimatické změny

Uvažujeme-li o dopadech klimatické změny na přírodu a ptáky, musíme vzít v úvahu nejen samotnou teplotu. Dokonce větší přímý bezprostřední dopad mívají průvodní jevy jako dlouhá období sucha, příválové srážky a povodně nebo periody s extrémně silnými mrazy. Extrémů přibývá a do budoucna přibývat bude.

Takto razantní a bezprecedentní změny vyvolávají i reakce rostlinných a zvířecích druhů. Bez přehánění můžeme očekávat podobně rozsáhlé změny jako ty, s nimiž se za deset tisíc let nestihli vyrovnat mamuti, šavlozubí tygři, jeskynní lvi, srstnatí nosorožci a pravěcí velejeleni. Nevidíme je zřejmě kolem sebe v takové míře hlavně proto, že příroda má obrovskou setrvačnost a člověk má velice krátkou paměť. I když

Horší ptáci jako slavík modráček tundrový jsou značně ohroženi nejen u nás, ale i celkově, protože jim často nevznikají žádná náhradní stanoviště – nemají se zkrátka kam přestěhovat. Foto: Jiří Vondráček (wildlife-foto.cz)

rychlost některých změn je obrovská – zmiňme například masivní rozšíření kudlanek na většině našeho státu v posledních pár desítkách let –, naše mysl považuje za normální to, co bylo loni a předloni; objektivního náhledu na dlouhodobé změny více méně nejsme schopni.

Jak reagují ptáci

Každý ptačí druh obývá území o určitém rozmezí teplot, srážek, slunečního svitu a dalších klimatických faktorů. I když na zvířata a ptáky řada těchto podmínek nepůsobí přímo, jejich souhrn určuje výskyt ostatních druhů rostlin a živočichů, jejichž společenství poskytuje každému jednotlivému druhu místa k úkrytu, podmínky k rozmnožování i zdroje potravy. Soubor takovýchto podmínek označujeme slovem biotop a rozšíření vhodných i méně vhodných biotopů každého druhu je dáno právě klimatickými podmínkami. Soubor klimatických faktorů, které umožňují vznik biotopů určitého druhu, označujeme jako jeho klimatickou niku.

Mění-li se klimatické podmínky, mají ptáci principiálně dvě možnosti. Buďto se prostřednictvím evolučních procesů změněným podmínkám přizpůsobí, anebo se mohou přesunout na nová území, jejichž podmínkám jejich současná přizpůsobení odpovídají. Třetí možností, ke které bezpodmínečně dojde v případě, že ani jedna z předešlých variant není možná, je vyhynutí.

U klimatické změny, které jsme svědky a součástí, lze o možnosti genetických adaptací uvažovat spíš výjimečně. Takovéto procesy trvají typicky násobně delší dobu, než s jakou rychlostí změna klimatu postupuje. K adaptacím na změněné podmínky bude proto docházet téměř výhradně v rámci fenotypové plasticity druhů, tedy využíváním jejich již existujících vlastností, byť třeba v nových kombinacích a podmínkách. Na skutečné genetické adaptace, tedy na vznik nových vlastností a de facto na vznik nových druhů, zkrátka není dost času.

Ptáci mají, alespoň teoreticky, jako velmi pohyblivá zvířata možnost rychlých změn obývaného území. Vždyť každoroční přesuny některých druhů mezi hnízdišti a zimovišti jsou stále násobně delší než posuny jejich klimatických nik. Protože ovšem klima neovlivňuje ptáky přímo a jimi obývané biotopy jsou utvářeny nepřeborným množstvím jiných druhů, z nichž každý má svoji klimatickou niku, je otázkou, jaká společenstva budou při probíhající klimatické změně vznikat. Je prakticky jisté, že to ve velké míře budou společenstva zcela nová, jejichž obdobu v současnosti neznáme (podobně jako s koncem doby ledové zcela zanikla řada tehdejších společenstev). Nová společenstva pak budou vytvářet nové biotopy pro ptačí druhy. Zda a jak je který druh osídlí, bude záležet na mnoha okolnostech, především na velikosti a kondici přežívajících populací, na skutečné schopnosti šíření každého druhu a na blízkosti jednotlivých ostrovů vhodného prostředí.

Ačkoli pro ptáky obecně platí jejich vysoká mobilita, schopnost šíření se u jednotlivých druhů zásadně liší. Ptáci jako rybák obecný či břehule říční, jejichž přirozená hnízdiště se každoročně dramaticky proměňují, nemají s hledáním nových příležitostí problémy a tentýž pták klidně v následujících letech zahnízdí i stovky kilometrů daleko. Podobně dokážou využívat měnící se podmínky i někteří dravci a sovy. Ovšem jiné druhy, třeba lesní kurové, během svého života prakticky neopouštějí své většinou docela malé teritorium a i mláďata se zřídka usazují dál než pár kilometrů od místa, kde se vylíhla.

Takováto omezená schopnost šíření může být překážkou účinné reakce na změnu klimatu, protože v řadě případů budou biotopy alespoň přibližně odpovídající nárokům konkrétních druhů vznikat v územích vzájemně oddělených rozsáhlými plochami prostředí nevhodného. Příkladem budtež horské druhy, které, pokud je oteplení vytlačí až nad vrcholky v současnosti obývaného pohorí, mohou nalézt další nejbližší příležitost k životu stovky nebo i tisíce kilometrů daleko.

Z uvedeného důvodu je jedním z nejzákladnějších adaptačních opatření na změnu klimatu cílené vytváření co možná nejpestrější mozaiky větších i menších chráněných území s nejrůznějšími typy prostředí, které jednotlivým druhům poslouží jako přestupní stanice na cestě do neznámé budoucnosti. Neméně důležité je zdraví celé krajiny, zejména zemědělské, aby tyto druhy nejistou cestu zvládly i fyzicky.

Klimatický indikátor

Vše výše uvedené je teorie. Ovlivňuje ale změna klimatu ptáky skutečně? A mění se tento vliv s postupujícím časem?

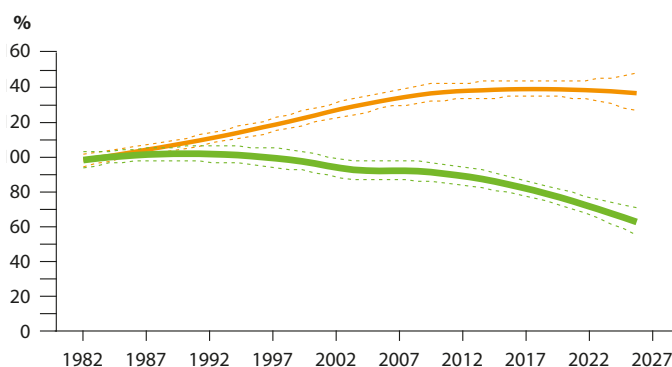
Asi nejznámějším příkladem teplomilného šířícího se ptačího druhu je vlha, v posledních letech ji zřetelně následuje dudek. U vícera horských druhů naopak vidíme, že ze svých dřívějších hnízdišť v posledních desetiletích zmizely (třeba kos horský z Hostýnských vrchů) nebo se rok od roku posouvají výš a výš (linduška horská). Úbytek jiných chladnomilných druhů, třeba budníčků větších a lesních, už tak nápadný není.

Celkový obrázek o dopadech klimatu na ptáky poskytuje klimatický indikátor, který v ČSO sestavujeme z dat dlouhodobého monitoringu ptáků už víc než 15 let. Jednou za dva roky je součástí státní Zprávy o stavu životního prostředí.

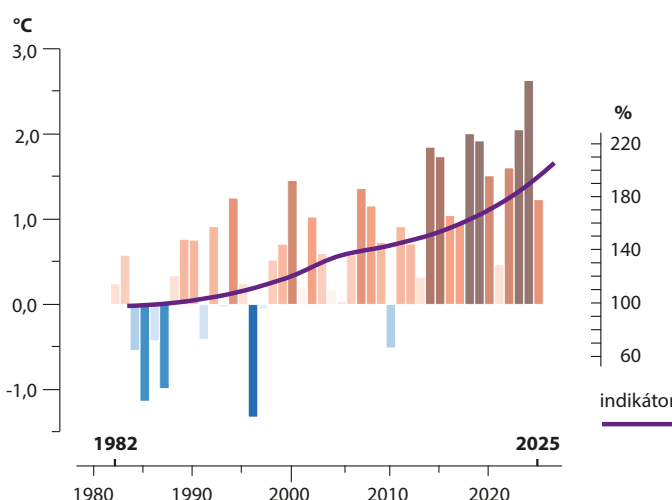
Indikátor je založen na populačních trendech 94 běžných druhů ptáků. Ty jsou podle svých klimatických nik rozdělány na „vítěze“ a „poražené“. U jedné předpokládáme s postupující klimatickou změnou nárůst početnosti, u druhých úbytek. Klimatický indikátor je složen ze dvou částí, z nichž každá vypovídá o míře, do jaké se tyto předpoklady naplňují, tj. zda „chladnomilné“ druhy opravdu ubývají a „teplomilné“ přibývají. Vzájemný poměr těchto dvou složek pak tvoří vlastní indikátor, který nám říká, jaká je míra vlivu změny klimatu na ptačí populace v Česku.

Aby se populace mohly někde přesunovat, musejí být změny klimatu tak pomalé, aby ptáci v současném areálu zvládli vychovat potomstvo. Kvůli horku v červencové vlně veder vyskakovala mláďata jiříček, vlaštovek, rorýsů i dutinových pěvců, jako jsou sýkory, z hnízd předčasně, ještě před dosažením vzletnosti. V záchranných stanicích, jako je ta v Plzni, pak končily stovky ptáčat, ale mnohá byla nalezena uhynulá na zemi. Foto: DES OP, Záchranná stanice živočichů Plzeň

Průběh jednotlivých složek klimatického indikátoru: „vítězům“ (oranžově) by oteplování mělo prospívat, „poraženým“ (zeleně) škodit. Indexováno k výchozímu roku 1982 (= 100 %). Čárkovaně 95% intervaly spolehlivosti. Zdroj: ČSO

Průběh indikátoru vlivu změny klimatu na běžné druhy ptáků v letech 1982 až 2025. Indexováno k výchozímu roku 1982 (= 100 %). Se vzrůstající odchylkou od dlouhodobého teplotního průměru, symbolizovanou sytější červenohnědými pruhy v podkladu, narůstá i celkový vliv klimatické změny na ptáky.

Zobrazení teplotních odchylek: Ed Hawkins, National Centre for Atmospheric Science, University of Reading; klimatický indikátor: data JPSP + LSD, ČSO

Každý máme svůj díl zodpovědnosti

Změna klimatu je neodmyslitelnou skutečností, stejně jako její vzrůstající vliv na ptáky a přírodu. Kvůli ptákům i kvůli sobě bychom se měli snažit, každý podle svých možností, jednak

předcházet dalšímu prohlubování klimatické krize – tedy snižovat svou uhlíkovou stopu –, jednak vytvářet pro ptáky malá i větší přírodní útočiště, která jim i nám všem pomohou vyrovnat se se změnami klimatu. ▲

Zdeněk Vermouzek

Na úpatí hor se místy ještě dochovala pestrá zemědělská krajina | Foto: Daniel Křenek

Ohrožený ptačí ráj ukrajinských Karpat

V posledních čtyřech letech se o Ukrajině mluví především v souvislosti s ruskou agresí, ale jen málokdo ví, jak krásná a neuvěřitelně rozmanitá je tamní příroda. Paradoxně právě pomoc válkou zasažené zemi mi umožnila seznámit se s ukrajinskými ornitology, kteří se i v těžkých časech snaží pracovat na ochraně ptáků. Na území sedmkrát větším než naše země přitom působí ve srovnání s Českem, Slovenskem či Polskem jen zlomek ornitologů.

Současná situace je ještě horší, protože někteří z ukrajinských biologů zahynuli při obraně své vlasti, jiní bojují nebo utrpěli zranění a ti, kteří zůstali, mají velmi omezené možnosti i prostředky. Mnohé oblasti Ukrajiny jsou dosud zcela nebo jen minimálně prozkoumané a stále čekají na své objevení. Jednou z nich jsou Karpaty, včetně tamních národních parků, protože v nich chybí zoologové, kteří by se věnovali systematickému mapování a monitoringu ptáků.

Nádherné pralesy, alpské louky a pestrá krajina podhůří

Karpaty se táhnou od polské a slovenské hranice přibližně 270 kilometrů jihovýchodním směrem až k hranici s Rumunskem. Celé pohoří je rozděleno do několika horských masivů, jejichž nadmořská výška přesahuje 1400 m n. m. Nejznámější z nich je hřeben Čornohora s nejvyšším ukrajinským

vrcholem Hoverla (2061 m n. m.). Ve výškách nad 1300 metrů se rozkládají hřebenové horské louky, které byly a místy dosud jsou obhospodařovány tradičním pastevectvím. Převládá pastva ovcí, méně krav, koz či koní. Od zhruba 1600 m, častěji až nad 1700 m, se objevuje přirozené horské bezlesí tvořené alpskými loukami s nízkými vrbami, jalovci a místy i vzácnými rododendrony. Krajinu doplňují menší skalní útvary a za pozornost stojí také různé velké ledovcové jezera, která jsou typickým a velmi působivým prvkem karpatské vysokohorské přírody.

Díky velké rozloze Karpat a obtížné dostupnosti se v některých částech zachovaly zcela původní pralesy tvořené horskými smrččinami či jedlobučinami, často v řádu tisíců hektarů, což je z našeho pohledu téměř neuvěřitelné. Ještě překvapivější je, že nádherné pralesovité porosty, podobné například

naším rezervacím Mionší nebo Salajka, se dokonce na malých plochách nacházejí i na svazích jen kousek nad obcemi a přitom nemají prakticky žádnou zákonnou ochranu. Značná část horských lesů však byla v minulosti v souvislosti s valašskou kolonizací vykácena a přeměněna na pastviny. S ústupem pastevectví se zde les začal přirozeně obnovovat a postupně vznikly staré lesy, nebo dokonce sekundární pralesy.

V podhůří a na úpatí hor se místy dochovala malebná a pestrá zemědělská krajina s pastvinami, drobnými poličky a loukami s prvky tradičního hospodaření. Taková krajina připomíná tu, kterou jsme u nás mohli vidět před zhruba sto lety. Stejně jako u nás však i zde postupně mizí, jak stárnou a ubývají lidé, kteří v ní hospodaří.

Ráj horských druhů a ptáků zemědělské krajiny

Díky velkému rozpětí nadmořských výšek a značné rozmanitosti prostředí představují Karpaty unikátní útočiště pro mnoho vzácných či ohrožených druhů. Protože dřívější ornitologické průzkumy probíhaly jen na velmi malých plochách a ve výrazně omezeném rozsahu, je téměř nemožné z dosavadních dat vyvozovat konkrétnější závěry

^ Hluboké erozní rýhy způsobené terénními automobily a motocykly odvádějí z hor vodu a narušují horský ekosystém | Foto: Daniel Křenek

† V Karpatech se nacházejí desítky malebných ledovcových jezer | Foto: Daniel Křenek

o rozšíření a početnosti jednotlivých druhů, natož sledovat jejich dlouhodobé trendy. Horské louky a bezlesí představují klíčový biotop tetřívka obecného, který se dnes pravděpodobně vyskytuje už jen na nejvyšších hřebenech, ačkoli nelze vyloučit, že v podhůří přežívají ještě nějaké menší populace. Již nyní je ale zřejmé, že populace tetřívka v ukrajinských Karpatech je pod silným tlakem mnoha negativních faktorů a dlouhodobě nejspíše klesá. S jistotou lze říci, že tetřívka je bezpochyby nejohroženějším karpatským druhem.

Naopak poměrně početné jsou populace lindušky horské a kosa horského, zejména ve výškách mezi 1300–2000 m n. m. Pod hranicí 1000 metrů se linduška horská objevuje spíše výjimečně a kos horský jen ojediněle. Na nejvyšších hřebenech a vrcholech se skalnatými výchozy se vyskytuje také pěvuška podhorní. Její populace zřejmě není příliš početná, ale snad je stabilní. Pěvušky lze pozorovat například v okolí vrcholů Hoverly, Petrosu či Blyzncyji. Rozsáhlé lesy, zejména horské smrčiny, tvoří optimální biotop pro tetřeva hlušce. Zatímco rozloha biotopů tetřívka se vlivem zarůstání bezlesí postupně zmenšuje, tetřeví biotopy naopak paradoxně vznikají

na zarůstajících pastvinách. U tetřeva hlušce lze velikost populace odhadovat řádově na vyšší stovky až možná tisíce jedinců, naopak u jeřábka lesního lze říci pouze to, že zde má vhodné biotopy a jeho populace bude pravděpodobně početná. Horské smrčiny i místy usychající hospodářské smrkové porosty představují vhodný biotop pro datlíka tříprstého, který je zde na rozdíl od našich populací celkově tmavší. Bučiny a jedlobučiny jsou pak doslova rájem pro lejska malého. Zdá se, že jeho populace je tu velmi silná, odhadem čítá několik tisíc, možná až kolem deseti tisíc párů. Zatímco v České republice lejska malý dlouhodobě ubývá, na Ukrajině to vypadá na stabilní a silnou populaci a slyšet z jednoho sčítacího bodu 3–5 zpívajících samců zde není výjimkou.

Stejně jako puštík obecný je běžnou sovou i puštík bělavý. Za vzácné druhy nelze považovat ani kulíška nejmenšího či sýce rousného. Ve slovenských Karpatech hnízdí více než 100 párů orla skalního. Ukrajinští kolegové uvádějí, že na Ukrajině jich není více než přibližně 15 párů, což však pravděpodobně souvisí spíše s tím, že se tam orlům dosud nikdo systematicky nevěnoval. Zatím se nepodařilo hnízdění orla

skalního prokázat. Obdobně je tomu i v případě orla křiklavého nebo orlíka krátkoprstého, který také může být součástí zdejší hnízdní fauny, jen doposud uniká pozornosti. Pestrá zemědělská krajina v podhůří skýtá ideální podmínky pro oba druhy bramborníčků, chřástaly polní, křepelky či tuňáky obecné. Je možné, že se zde vyskytují i tuňáci menší nebo šedí, včelojedi a kdovíjaké další druhy. Už nyní je tedy zřejmé, že karpatská příroda na mnohá svá objevení teprve čeká.

Ohrožená příroda i ptáci

Karpaty jsou jako kniha, která vypráví příběh změn krajiny od dávné historie až po současnost. V jedné oblasti můžeme vidět tradiční způsoby hospodaření, jaké u nás existovaly před desítkami let, a zároveň i to, jak vypadaly pralesy, než do nich vstoupil člověk. Současně sledujeme jednotlivé fáze postupného ústupu hospodaření a přeměny luk a pastvin v lesy. Škoda že totéž platí i v tom negativním smyslu. Mnoho zachovalých lesů dosud nemá žádnou formu ochrany a válečný stav situace ještě zhoršil. Vysoká poptávka po dřevě vede k nárůstu těžby, jejímž výsledkem jsou rozsáhlé holoseče, které pohlcují celé svahy včetně

^{††} Alpínské bezlesí s porosty brusinek, borůvek, šichy, rododendronů a nízkých jalovců, které pozvolna přecházejí v horské smrčiny, jsou ideálním biotopem tetřívka obecného | Foto: Daniel Křenek

[†] Tetřívka není jednoduché spatřit, ale na jeho přítomnost upozorní nápadné stopní dráhy, v tomto případě tří jedinců na úbočí hory Petros | Foto: Daniel Křenek

^{††} Rozsáhlé staré bučiny poskytují strakapoudovi bělohřbetému optimální podmínky | Foto: Daniel Křenek

[†] Horské louky zdobí na jaře tisíce šafránů a nejvíce jich je v místech, kde se extenzivně pase | Foto: Daniel Křenek

pralesovitých porostů. Dříve nedotčené stráně jsou tak dnes rozbrázděny desítkami svážnic a přibližovacích linek.

Karpatskou přírodu mohou zničit větrníky

Největším nebezpečím jsou plány na výstavbu přibližně 300 větrných elektráren na hřebenech nejvyšších karpatských hor. Pro představu: bylo by to podobné, jako kdybychom postavili větrné turbíny na hlavních hřebenech Krkonoš, Jeseníků nebo Beskyd. Nejde však jen o samotné turbíny, ale také o rozsáhlou infrastrukturu, která je s nimi spojena, především o široké přístupové cesty, jejichž výstavbě by padly za oběť mnohé cenné lesy i luční porosty. Tyto cesty by výrazně narušily vodní režim rozsáhlých území, zpřístupnily dosud málo dostupné oblasti a přispěly k neřízenému rozvoji turistického ruchu. Na polonině Runa už

výstavba větrných elektráren probíhá a další lokality jsou v přípravě. Aby toho nebylo málo, developeri si brousí zuby na jeden z nejhezčích masivů Svydovec. Kromě větrných turbín zde plánují i megalomanský turistický areál. Podobné záměry se rýsují také v nádherném pohoří Boržava, kde se přitom současně připravují plány na vyhlášení nového národního parku.

Všudypřítomný rozvoj motorizované turistiky v podobě jízd na čtyřkolkách, v terénních automobilech, na motocyklech a v zimě na sněžných skútrech má ničivý dopad zejména na populace lesních kurů, kteří jsou na rušení mimořádně citliví. Negativně však ovlivňuje všechny horské ekosystémy. Nádherná karpatská příroda se utvářela po celá staletí, a stejně jako jsme toho byli svědky u nás, i v Karpatech dnes dochází k obrovskému tlaku na přírodu způsobenému neregulovaným rozvojem turistiky a energetiky.

Tvrdý boj rodící se ochrany přírody

Ochrana přírody je na Ukrajině v mnohem složitější situaci než u nás. Ministerstvo životního prostředí tam neexistuje jako samostatná instituce, ale spadá pod ministerstvo ekonomiky. Naštěstí zde působí dynamicky se rozvíjející síť nevládních organizací, v nichž pracují lidé s neuvěřitelnou odvahou, zápalem a odhodláním prosazovat ochranu přírody i v těžkých časech, kdy má velká část země zcela jiné starosti. V Karpatech se v současnosti nachází šest národních parků a další je v přípravě. Významným chráněným územím je také biosférická rezervace Karpatskyj zapovidnyk, zapsaná na seznamu přírodního a kulturního dědictví UNESCO. Zmíněnou síť chráněných území doplňují tři krajinné parky a několik maloplošných chráněných území. Přesto stávající chráněná území nepokrývají ani polovinu rozlohy Karpat a mnoho mimořádně

Ještě funkční salaš v pozadí s masivem Svydovce se starými bučinami a jedlobučinami. Právě tento nádherný horský masiv je nejvíce ohrožen výstavbou větrných elektráren a neregulovaným turistickým rozvojem. | Foto: Daniel Křenek

Česko-ukrajinská skupina při pozorování dravců poblíž biostacionáře Lvovské univerzity | Foto: Sofia Veselova

cenných biotopů tak zůstává prakticky bez ochrany. Důležité je, že ochranou ukrajinských Karpat se zabývá několik nevládních organizací, například UNCG (Ukrajinska pryrodoochornna hrupa), organizace Ekologija–Pravo–Ljudyna a další. Novou nadějí je příprava Ukrajiny na vstup do Evropské unie, která s sebou přináší i povinnost vytvořit evropskou síť chráněných území NATURA 2000.

Naše pomoc v ochraně Karpat

První výraznou českou stopu v ochraně Karpat zanechal Alois Zlatník, jehož průzkumy pralesů na počátku 20. století významně přispěly k vyhlášení prvních národních parků. Dnes se na jeho snahy snažíme navázat i prostřednictvím ornitologických průzkumů, jejichž cílem je získat alespoň základní údaje o výskytu, rozšíření a početnosti evropsky významných druhů ptáků a připravit návrh na vyhlášení ptačí oblasti Karpaty. Jedním z cílů je také vytvoření karpatské patronátní skupiny.

Od roku 2023 se podařilo zorganizovat už pět expedic, do nichž se zapojili i ukrajinští kolegové. Přestože jde o rozsáhlé a obtížně přístupné území, podařilo se alespoň v části oblasti získat základní data o místní avifauně a zároveň definovat hlavní problémy ochrany přírody. V roce 2026 byl organizaci UNCG předán návrh ptačí oblasti Karpaty o přibližné rozloze 7 000 km².

Tento návrh propojuje všechny národní parky a zahrnuje nejcennější horské masivy s pralesovitými či starými lesy stejně jako významné části zemědělské krajiny. Základním podkladem pro vymezení soustavy NATURA 2000 na

Ukrajíně je síť SMARAGD, z níž se vycházelo i při přípravě návrhu ptačí oblasti. Seznam ptačích druhů, které by měly být předmětem ochrany, zatím není úplný, ale měl by zahrnovat tetřeva hlušce, jeřábka lesního, tetřívka obecného, lejska malého, lejska bělokrkého, datla černého, žlunu šedou, strakapouda bělohřbetého, datlíka tříprstého, čápa černého, puštíka bělavého, kulíška nejmenšího, sýce rousného, tuňáka obecného a pravděpodobně i chrástala polního.

V úvahu připadají i další druhy, avšak stav jejich poznání je zatím zcela nedostatečný. Je zřejmé, že cesta k vyhlášení ptačí oblasti bude ještě dlouhá a možná i trnitá, ale důležité je začít a věřit, že se to jednou podaří. Nyní je klíčové pokračovat ve sběru dat a zároveň připravit dopis nevládních organizací adresovaný ministerstvu ekonomiky, který upozorní na negativní dopady současných aktivit na budoucí soustavu NATURA 2000. Součástí požadavku bude i důkladné posouzení těchto záměrů z hlediska vlivu na místní přírodu a také na soustavu NATURA 2000 v Rumunsku, Polsku a na Slovensku, protože je dobře známo, že příroda hranice nezná, a pokud dojde k oslabení karpatských populací, může to mít negativní dopad i na naše populace.

Jak se zapojit?

Podkarpatská Rus byla v minulosti nakrátko součástí Československa a většina z nás ji má spojenou s postavou loupežníka Nikoly Šuhaje z románu Ivana Olbrachta. Ještě před válkou byly Karpaty oblíbenou destinací Čechů, kteří sem jezdili především za krásnou přírodou.

Místní dobře věděli, že právě díky ní mají početnou klientelu, a chápali, že přírodu je třeba chránit. Přestože v zemi nyní probíhá válka, počet útoků v této oblasti je minimální a Karpaty patří k nejbezpečnějším regionům Ukrajiny. Proto se není třeba bát sem jezdit a podpořit místní turistický ruch. Zároveň je však důležité místním připomínat, že návštěvníci přijíždějí především kvůli krásné přírodě. Pokud se rozhodnete tuto oblast navštívit a narazíte na zajímavé druhy, zadávejte svá pozorování do databáze iNaturalist a pozorování ptáků do aplikace eBird. Každý záznam z této oblasti má velkou hodnotu, protože přispívá k poznání dosud jen málo prozkoumaného území. Uvítáme také zájemce, kteří by se chtěli zapojit do průzkumů dosud nepoznané karpatské přírody. Přestože ochrana přírody to má v zemi velmi těžké, má stále naději, a právě pomoc v těch nejtěžších chvílích je nejdůležitější. ▲

Poděkování

Poděkování patří zejména organizaci NESEHNUTÍ Brno a Agentuře ochrany přírody a krajiny ČR za podporu expedice v roce 2026. Poděkování náleží také Institutu ekologie Karpat, Karpatskému národnímu parku, Lvovské národní univerzitě Ivana Franka a všem spolupracovníkům, kteří se expedici zúčastnili.

Daniel Křenek | pracuje jako zoolog na Správě CHKO Jeseníky. Dlouhodobě se zabývá mapováním a ochranou ptáků v Karpatech. Krása a divokost ukrajinských Karpat ho natolik okouzly, že se jim začal věnovat a přispívá k jejich poznání a ochraně.

AviList: Jak se kompletní seznam ptáků světa odrazil v Avifu

V červnu 2025 vznikl první jednotný seznam ptáků světa, který obsahuje 11 131 druhů, 19 879 poddruhů, 2 376 rodů, 252 čeledí a 46 řádů. Jeho vydání se stalo příležitostí pro větší a potřebnější změnu také ve faunistické databázi ČSO.

Na AviListu mezi lety 2017–2024 pracovaly týmy předních ornitologických organizací, jako jsou BirdLife International, Cornellova ornitologická laboratoř nebo světová databáze ptáků Avibase.

Nejednotnost názvů může také znesnadňovat mezinárodní porovnání údajů nebo zhoršovat srozumitelnost mezi pozorovateli ptáků z celého světa. Jako příklad může posloužit slípka zelenonohá

(s jestřáby, orly, luňáky, motáky, káněmi či supy), orlovcovití, hadilovovití a kondorovití, zatímco sokolovití (se sokoly, poštolkami, raroxy, ostříži či dřemlíky) tvoří vlastní řád sokoli. Tato klasifikace není nová; je tomu už 20 let, co genetická analýza prokázala, že sokoli jsou blíže příbuzní papouškům a pěvcům než dravcům.

Druhá změna v Avifu se týká nomenklatury, protože s novou taxonomií se přirozeně aktualizovaly i některé vědecké názvy. Když Carl von Linné v roce 1758 popsal sýkoru modřinku jako *Parus caeruleus*, netušil, že v roce 2005 bude přearazena do samostatného rodu *Cyanistes* ani že až do roku 2025 bude v Avifu stále uváděna pod svým původním jménem. To už je dnes minulostí, stejně jako zvonek zelený už není *Carduelis chloris*, ale *Chloris chloris* a lžičák pestrý nepatří do rodu *Anas*, ale *Spatula*. Změn je více, všechny však odrážejí často již letité vědecké práce, jejichž závěry přijaly i další ornitologické organizace, které stejně jako ČSO stojí na vědeckých poznatcích.

Třetí a poslední změna se týká pořadí druhů. Aktivní uživatelé si možná všimli, že při vkládání pozorování už se jako první nenabízí nandu pampový, ale sýkora koňadra následovaná dalšími běžnými druhy.

Jako počítání členů

Možná si říkáte, proč ke změně došlo až nyní. Taxonomie a nomenklatura nejsou banální disciplíny a případné změny je potřeba provést pečlivě. BirdLife upozorňuje, že potrvá dva až tři roky, než se všechny změny, které AviList přinesl, promítnou do seznamu druhů na jeho webu.

A proč vlastně investovat čas do pojmenování a řazení druhů v systému? Nejde jen o zbytečné přemísťování lehkých na již potápějícím se Titaniku, když dnes nebyvalou rychlostí vymírají celé druhy? Podle Paula Donalda, jednoho z autorů AviListu, je jednotná a aktuální taxonomie pro ochranu druhů zásadní: jedině díky ní se dozvíme, kolik pomyslných záchranných členů vlastně potřebujeme.

Filip Tuháček

Aktualizace nomenklatury se dotkla i volavky bílé: nově ji v Avifu najdete pod jménem *Ardea alba* (dříve *Egretta alba*) | Foto: Tomáš Ebert

Proč bychom si měli rozumět?

Donedávna existovaly čtyři hlavní systémy ptáků. Taxonomická klasifikace (řazení do kategorií, jako jsou rod nebo řád) a pojmenování druhů nebyly v souladu ani mezi nejvýznamnějšími ornitologickými institucemi. Každý si totiž může vybrat, který systém a názvosloví bude používat. To vedlo k nesrovnalostem – například sojku obecnou jeden ze systémů rozděloval na tři druhy, zatímco zbylé ji považovaly za jediný druh. Důsledky nejasné taxonomie přitom mohou být významné. Je-li totiž někdejší poddruh nově vnímán jako samostatný druh, je mu přiřazena vlastní kategorie ohrožení, což může ovlivnit i jeho ochranu. Pokud by k uznání poddruhu za nový druh nedošlo, byl by nadále veden jako součást původního druhu, jeho stav a početnost by nebyly posuzovány zvlášť a v případě jeho ohrožení by se mohlo stát, že by bez povšimnutí vymizel.

(*Gallinula chloropus*) ze Starého světa a příbuzná americká slípka *Gallinula galeata*, která zatím nemá české jméno. K oddělení druhů došlo už před 15 lety, a zatímco AviList je považuje za dva rozdílné druhy, platforma GBIF (Global Biodiversity Information Facility) data o nich slučuje a zobrazuje pod názvem slípka zelenonohá, což z ní činí druh s téměř celosvětovým rozšířením.

AviList v Avifu

AviList vstoupil i do života českých uživatelů Avifu. Změna se týká například čечetky zimní, tmavé a bělavé. Ty jsou nově klasifikovány jako jeden druh se třemi poddruhy, a to díky poznatkům výzkumu, na kterém se podílel i Tomáš Albrecht z Ústavu biologie obratlovců AV ČR a PŘF UK.

Vydání AviListu bylo také příležitostí k podrobnější revizi Avifu. Do řádu dravci jsou nyní řazeny čeledi jestřábovití

Příroda je umění Boha

Objektivem Václavy Štofflové

Svoji lásku k přírodě a fotografování bych asi nejlépe vystihla citátem Danteho Alighieriho uvedeným v nadpisu. Přírodu miluji od malička a nacházím v ní klid, pozitivní energii a samozřejmě i nevyčerpatelnou studnici námětů a příběhů pro své snímky.

Pozorování a fotografování ptáků se mi stalo neodmyslitelnou součástí života. Ptáky podporuji každoročním zimním přikrmováním, ať již doma na dvorku, zahradě, či na krmítku poblíž lesa. Celoročně umísťuji pítka na naši zahradu a pozemky, které jsou plné stromů, keřů a travin, kde se ptákům líbí. Největším potěšením

je pro mne to, že ptáci moji snahu náležitě oceňují a nechávají se pak ode mne zachytit v různých etapách svého života. Co může být pro milovníka přírody a zároveň fotografa krásnějšího než skutečnost, že ptačí říše kolem něj prospívá? Když pak pozoruji, kolik druhů ptáků kolem nás hnízdí, vyvádí a pečuje s příkladnou láskou a starostlivostí o svoje potomstvo, mám z toho nesmírnou radost. A o tuto radost se ráda podělím i s ostatními lidmi, kteří o to projeví zájem. Pravidelně vystavuji fotografie, tisknu fotoknihy, fotoplátna a kalendáře a předávám tak snad i kousek poznání!

Zonerama: <https://eu.zonerama.com/VendyStofflova-fotografka/1434501>; FB: Václava Štofflová

Lyska černá (*Fulica atra*)

Konopka obecná (*Linaria cannabina*)

Zvonek zelený (*Chloris chloris*)

Ťuhýk obecný (*Lanius collurio*)

Vlaštovka obecná (*Hirundo rustica*)

Nové mapy ukazují, kde v Evropě mizí polní ptáci

S proměnami evropské krajiny nenápadně mizí i řada druhů polních ptáků – včetně těch, které jsme ještě nedávno považovali za běžnou součást naší přírody. Pro jejich účinnou ochranu je klíčové vědět, kde ubývají, jak rychle a proč. Nový nástroj, na jehož vývoji se podílela ČSO, nyní v podobě pravidelně aktualizovaných map umožňuje tyto změny detailně sledovat v celé Evropě.

Mapy, které vycházejí z dat shromážděných sítí Evropské rady pro sčítání ptáků (EBCC), představuje nová studie v časopise *Conservation Biology*¹.

¹ S. Herrando a kol. (2026). Providing regular and frequent maps of losses and gains of farmland birds based on European monitoring data. *Conservation Biology*, e70268. <https://doi.org/10.1111/cobi.70268>

K čemu mapy?

Chceme-li účinně chránit a obnovovat přírodu, potřebujeme co nejpřesněji znát areály výskytu jednotlivých druhů a jejich změny v čase. Získávat a pravidelně aktualizovat tyto údaje v celoevropském měřítku je však náročné – vyžaduje to sjednocení metod i spolupráci napříč zeměmi.

A právě o to se pokouší projekt EBBA Live, v jehož rámci jsme využili pětiletých souborů údajů z Celoevropského monitoringu běžných druhů ptáků (PECBMS). Na jejich základě jsme aktualizovali mapy rozšíření a porovnali současný stav s předchozím pětiletým obdobím. To nám umožnilo sledovat změny jak na úrovni celé Evropy, tak v jejích regionech.

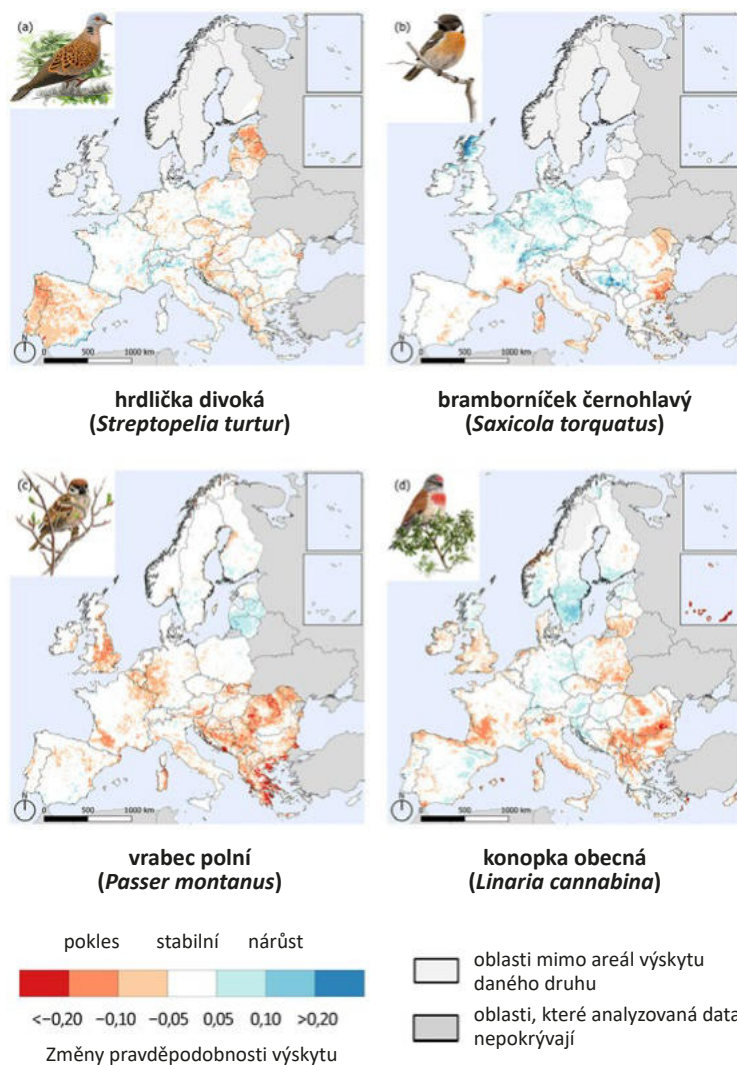
Pracovali jsme se standardizovanými údaji z národních monitorovacích programů pro 50 druhů zemědělské krajiny z let 2018–2022. Z těchto dat jsme vytvořili mapy s rozlišením 10 × 10 km, které zobrazují pravděpodobnost výskytu jednotlivých druhů. Stejný postup jsme aplikovali i na předchozí období (2013–2017) a následně jsme obě sady porovnali. Výsledkem jsou mapy změn, které ukazují, kde druhy přibývají, ubývají nebo zůstávají stabilní.

Spolehlivé odhady změn se nám podařilo získat pro 43 druhů. Výsledky jsou však znepokojivé: u 33 druhů pravděpodobnost výskytu klesla, pouze u devíti vzrostla a u jednoho zůstala stabilní. Až na čtyři výjimky byl směr změn rozšíření v souladu s vývojem jejich početnosti. Celkově tyto druhy během sledovaného období přišly v průměru o 0,79 % svého evropského areálu. U některých druhů byl pokles ještě výraznější – přes 2 %, což je v rámci pouhých pěti let značná změna. Největší úbytky zaznamenali bělořit okrový (–3,7 %) a tuňák rudohlavý (–2,3 %). Naopak mírné rozšíření areálu bylo zjištěno například u poštolky jižní (+1,4 %) a vrabce pokřovního (+1,1 %).

Mapy jako nástroj včasného varování

Výsledky studie potvrzují, že celkový areál výskytu ptáků zemědělské krajiny se v Evropě zmenšuje. Dobrou zprávou ale je, že současné monitorovací programy dokážou poskytovat dostatečně kvalitní údaje pro mapy, které mohou sloužit jako včasný varovný systém. Díky detailnímu prostorovému zobrazení změn umožňují včas identifikovat ohrožené oblasti. Doufejme, že v budoucnu pomohou i lépe zacílit ochranná opatření a přispějí k účinnějšímu plánování obnovy přírody.

Alena Klvaňová

Hrdlička divoká (a) představuje příklad druhu s plošným úbytkem – její areál se zmenšoval napříč většinou Evropy. **Bramborníček černohlavý (b)** naopak vykazoval mírný celkový nárůst, ale s protichůdnými regionálními trendy: jeho úbytek je patrný především v jižní Evropě. **Vrabec polní (c)** se přes celkovou ztrátu území mírně rozšířil ve středovýchodní a severní části kontinentu. Nejproměnlivější situace byla u **konopky obecné (d)**, která ustupovala zejména na jihu a ve středovýchodní Evropě, zatímco na severu a západě se její areál dokonce rozšiřoval.

Poznáte nové druhy naší přírody?

Příroda kolem nás se neustále mění a ptáci spolu s ní. V prvním díle nového seriálu se podíváme na několik druhů, které se buď staly novými hnízdními druhy pro avifaunu České republiky, nebo jejich první zaznamenané hnízdní pokusy a šíření naším směrem tento scénář naznačují v blízké budoucnosti.

Volavka rusohlavá je na první pohled podobná ostatním druhům bílých volavek. Na rozdíl od nich však svým chováním připomíná bez nadsázky spíše konipase. Přitahují ji stáda dobytka, kde se živí hmyzem. Při sběru potravy se často pohybuje rychlou kráčivou chůzí, připomínající spíše špačka nebo právě konipase. Ve svatebním šatu je pro ni typická béžová chocholka a menší plocha na hrudi a hřbetu. Má žlutavé nohy a kratší žlutý zobák. Mladé nebo nevybarvené jedince lze zaměnit za volavku stříbřitou. Zaměřte se na nohy, které jsou u volavky stříbřité tmavé se žlutými prsty. Také zobák je tupější, s výjimkou mláďat vždy žlutý a hlava je kulatější. Volavka rusohlavá u nás bývala pozorována zcela výjimečně, ale již v roce 2016 se podařilo nedaleko Českých Budějovic zaznamenat vyvedená mláďata z hnízdění pravděpodobně na některém z místních rybníků.

Symbolem bleskového šíření v naší zemi je pak v posledních letech především **kormorán malý**. Druh, který byl dříve velkou raritou, byl například ještě v roce 2019 zaznamenán jen v jednotkách případů za celý rok. Už v roce 2022 jsme ale byli svědky hromadného osídlení Věstonické nádrže, načež jen o dva roky později vznikla další hnízdní kolonie na Novém Vrbenském rybníce v Českých Budějovicích. Takto rychlý růst hnízdní populace zcela nového druhu byl v naší avifauně dosud naprosto nemyslitelný. Od kormorána velkého se tento druh odlišuje kromě zhruba poloviční velikosti také kratším zobákem a delším ocasem. Zatímco kormorán velký loví na otevřené vodě, malý se zaměřuje na drobné rybky ve vegetaci. Často ty invazní, což je pravděpodobně jeden z hlavních důvodů jeho raketového vzestupu u nás.

Původní areál rozšíření **husice rezavé** leží v jihovýchodní Evropě. Původ našich

Volavku rusohlavou u nás zastihneme nejčastěji na pastvinách dobytka nebo v mokřadech; pole Na Mušovském, Pasohlávky, červenec 2026 | Foto Pavel Mezulian

ptáků byl vždy diskutabilní, protože se zároveň v západní Evropě rozšiřuje nepůvodní populace pocházející z chovů; tento druh však není zařazen mezi invazní. V našich podmínkách se první oblasti hnízdění husice rezavé staly západní Čechy, kde poprvé zahnízdila v roce 2020. Husice rezavá je nezaměnitelná. Splést si ji můžeme snad jedině s netypicky vybarvenými potomky domácích kachen, kteří mají podobně rezavé zbarvení. V letu jsou pak její bílá pole v křídlech podobná jako u invazní husice nilské.

Poslední pták dnešního dílu pochází z další skupiny vázané na vodu – rodu rákosníků. **Rákosník pokřovní** se však jako jediný z nich vyskytuje často na úplně suchých místech. Preferuje totiž, jak už jeho jméno napovídá, křoviny. V posledních letech se tento východní druh šíří směrem na západ a hnízdní jsou zaznamenávána až po Polsko, jeho zimoviště však stále leží až v Indii. U nás byl hnízdící pták zaznamenán

pouze v roce 2015, kdy se v Praze během kroužkování podařilo odchytit samici s hnízdní nažinou. Hnízdo však v tomto případě nalezeno nebylo. Určování je velmi složité. Nejlepším vodítkem je vždy melodický zpěv, který je pomalý, rozvázný a dlouhé vteřiny opakuje stejný motiv prokládaný cvakáním. Podobní sedmihlásek hajní nebo rákosník zpěvný jsou oproti němu mnohem energičtější. Vzhledově je rákosník pokřovní téměř identický s rákosníkem zpěvným, zblízka lze vidět snad jen trochu kratší přesah ručních letek a protáhlejší hlavu s delším zobákem, který má nepatrně tmavší konec dolní čelisti.

Jan Studecký | pozoruje a chrání ptáky především ve středních Čechách, ale nic mu nerozproudí krev víc, než když se kdekoli v Česku objeví velká rarita. Od roku 2019 je členem Faunistické komise ČSO a také kroužkovatelem. Jeho oblíbení jsou slučka, skřivan lesní a motáčí.

Nové druhy naší přírody I

Určování v přírodě

Ilustrace: Jan Hošek

**Rákosník
zpěvný**

delší
přesah
letek*

kratší
přesah
letek*

**Rákosník
pokřovní**

tmavší konec
spodní čelisti

Rákosník pokřovní

Acrocephalus dumetorum

Velikost: 12,5–14 cm

Výskyt v ČR: vzácně, zatím nehnízdí

Prostředí: suchá místa s křovinami,
porosty kolem řek

Původní areál výskytu: V Evropa, Asie

Zimoviště: J a JV Asie

ad.

v prostém šatě

**Kormorán
velký**

dlouhý,
masivní

krátký

ad.

v době toku

juv.

**Kormorán
malý**

Kormorán malý

Phalacrocorax pygmeus

Velikost: 45–55 cm

Rozpětí křídel: 75–90 cm

Výskyt v ČR: vzácně od roku 2005,
hnízdí od 2022, vodní dílo Nové Mlýny,
Vrbenské rybníky

Početnost v ČR: 250–300 jedinců

Prostředí: vodní toky a nádrže

Původní areál výskytu: JV Evropa, JZ
a střední Asie

Zimoviště: J Evropa, Asie

často si na slunci suší
roztážená křídla

výrazně menší než
kormorán velký

* vzdálenost, o kterou konce ručních letek
(nejdelších per na špičce ptačího křídla)
přesahují složené loketní letky

často doprovází pasoucí se dobytek a živí se vyplašeným hmyzem

Volavka rusohlavá

Bubulcus ibis

Velikost: 45–52 cm

Rozpětí křídel: 82–95 cm

Výskyt v ČR: vzácně hnízdí, Českobudějovicko

Prostředí: vodní toky a nádrže, pole, louky, pastviny a mokřady

Původní areál výskytu: subtropická Afrika, jižní Asie a jižní Evropa

Zimoviště: Středomoří, subsaharská Afrika

žlutý krátký
Volavka rusohlavá
prostý šat

šedý dlouhý, rovný

Volavka stříbřitá

šedé běháky

žluté prsty

Volavka rusohlavá

ad. M

v létě

svatební šat

červený

skvrna kolem oka

zelený

černý obojek

hnědý obojek

černá páska

zeleně lesklé

Husice nilská

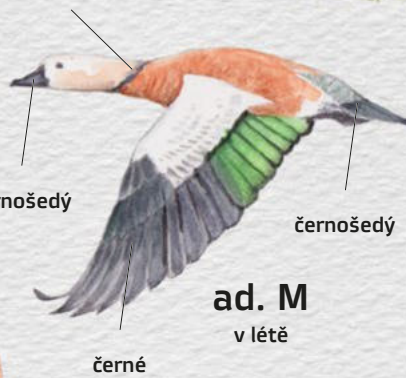
černošedý

černošedý

ad. M

v létě

černé

ad. M

v létě

Husice rezavá

Husice rezavá

Tadorna ferruginea

Velikost: 58–70 cm

Rozpětí křídel: 110–135 cm

Výskyt v ČR: vzácně hnízdí, západní Čechy

Prostředí: jezera, slániska, vodní toky a nádrže

Původní areál výskytu: JV Evropa, Asie

Zimoviště: Asie, S Afrika

Literatura

Svensson L., Mullaney K. a Zetterström D., 2024: *Ptáci Evropy, severní Afriky a Blízkého východu*. Třetí vydání. Překlad Robert Doležal. Ševčík, Plzeň
Vinicombe K., Harris A., Tucker L., 2016: *Příručka k určování ptáků se zaměřením na podrobný popis snadno zaměnitelných druhů*. Překlad Robert Doležal. Ševčík, Plzeň
datazone.birdlife.org

Handwritten signature

Krutihlavovy hlavolamy

aneb Nad čím krutihlav kroutil hlavou

Ahoj, děti.

Je tu léto a mně ustaly rodičovské povinnosti. Mám čas přebírat si v hlavě to, co jsem viděl či slyšel, a třeba si i vymýšlet příběhy. Jeden takový vám posílám.

Bylo nebylo. Je to už dlouho, předlouho, sto let. Takové krásné dny zrovna byly – (1. tajenka). Dobrý důvod pro setkání. V hospůdce U Bumbrlíčka se sešlo pár přátel opeřenců a mudrovali, co dobrého by pro své oblíbence udělali. A vyklubal se jim v hlavách záměr sdružit milovníky ptactva, aby se mohli podporovat a radit se, jak ptáky sledovat, jak zjistit, co jim prospívá a co škodí. Víc hlav víc ví, víc rukou víc skutků učiní. Jak se rozhodli, tak udělali. Snadné to nebylo, leckterá protivenství se jim do cesty stavěla. Ale protože měli dobrou vůli, nakonec založili spolek nadšených pozorovatelů a ochránců ptačí říše. Konec dobrý, všechno dobré.

Jenže v tomto příběhu je konec vlastně začátek. Z malého spolku je dnes velká společnost, která pomáhá ptačím přátelům. A nejsou to jen budky a krmítka. Vlastními rukama tvoříte prostředí, ve kterém se daří i těm, co v dutinách nehnízdí a na krmítka nelétají. A to je důvod k oslavě a pořádnému koncertu. Ptačí koncert začátkem léta? Chvilí jsem nad tím kroutil hlavou a pak jsem si řekl, že to zkusím. Třeba vám kamarádi rádi poděkují a nebudu je muset dlouho přemlouvávat.

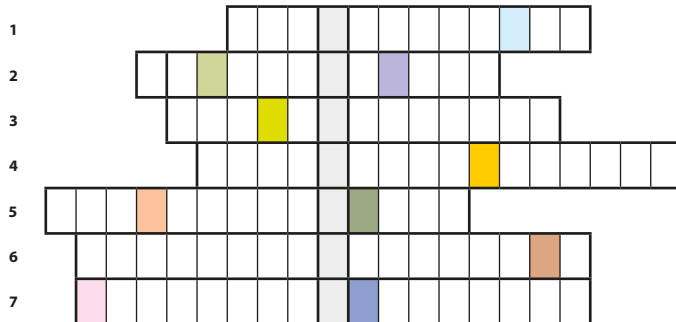
A koho jsem sezval? Ty, jejichž jména zaručují, že ovládají koncertní nástroje. Necht' cvrčilka zacvrčí, zvonci a zvonohlíci zazvoní a zpěv doplní pěnice, pěnkavy a pěvušky. I sedmihlásek se nabídl. A z dálky se přidal (2. tajenka). Nezastihl jsem toho nejslavnějšího zpěváka, a tak je alespoň zastoupen ve jménu cvrčilky. Věřím, že jejich koncert na oslavu stoletého výročí ČSO vás potěší.

Váš Krůťa

Tajenka 1

Tajenka 2

K vylouštění tajenek do křížovky vyplňte jména ptačích koncertních mistrů podle očíslovaných obrázků. První tajenku získáte přepsáním písmen z barevných políček křížovky ve správném pořadí do rámečku nad křížovkou. Druhou tajenku přečtete v šedých políčkách tak, jak tohoto ptáka hledáte očima v terénu – zdola nahoru.

Foto: Pete Beard (CC BY 2.0), Jiří Bohdal (naturfoto.cz), Tom Lee (CC BY NC ND 2.0), Pete Richman (CC BY SA 2.0)

Připravila Vladka Sládečková

Polet' se mnou do přírody

Tipy na aktivity pro rodiny s dětmi

Milí kamarádi, věřím, že se vám letos podařilo zastihnout pěnice černohlavé, ptáky roku 2026. Snad úspěšně vyvedly mláďata a nyní už je čeká cesta ke Středozevnímu moři. Dovedete si představit, že byste tu dálku zvládli překonat bez auta nebo letadla? Prostě tam doběhnout, podobně jako tam pěnice dolétnou? Je to nesmírně náročné, a proto se ptáci musí na cestu pořádně posilnit, vytvořit si zásoby energie.

K tomu jsou nejlepší bezinky a plody dalších keřů. Právě k nim se ptáci na podzim slétávají před dalekou cestou. Zjistěte,

jestli jim i vaše okolí takovou hostinu nabízí. Pátrejte po místech zarostlých keři, kde zrají bobule. Ptáci už nezpívají, ale dorozumívají se různými cvakavými zvuky, kterými se hejna udržují pohromadě. Říkáme jim kontaktní hlasy. Sedněte si opodál a tiše poslouchajte a pozorujte. Podaří se vám zjistit, kdo tam houduje? Budou mezi ostatními opeřenci i černohlávcí?

Pokud máte zahradu, můžete ptáky pozvat k sobě. Vytvořte s rodiči na zahradě kout z keřů, jejichž větve na jaře poskytnou místo k hnízdění, květy nalákají hmyz pro mláďata a plody na podzim nabídnou

Bobulonosné keře nabízejí pěnicím a dalším tažným ptákům zdroj energie na dalekou cestu | Foto: Luboš Mráz

prostřený stůl. Jak na to, se dočtete na birdlife.cz/ptaci-zahrady.

Tak do toho a přeji krásná pozorování!

Váš Krůťa

Připravila Gabriela Dobruská

Zoborožec a dvojí tvář posvátnosti

Ptáci příbuzní dudkům a podobní tukanům. Ptáci, jejichž oči chrání dlouhé černé řasy. Ptáci, kteří v období hnízdění „zazdívají“ své samice do dutin stromů. Ptáci s podivně tvarovanými zobáky, připomínajícími tradiční dřevorezby afrických, asijských a oceánských domorodců... Vydejme se do savan a pralesů i do tisíciletého přitní pověr a exotických obřadů za tajemnými zoborožci!

Umělecká díla přírodních národů často souvisejí s magií a rituály, usilujícími o komunikaci se sférou nadpřirozena. Ptáci jako zdroj inspirace mají v mytologii a symbolice napříč světovými kulturami zásadní význam. Probouzejí v lidech touhu po překonání závislosti, hranic a omezení, po svobodě, spojení mezi zemí a nebem, mezi fyzickým a duchovním světem, mezi smrtelníky, transcendentními silami a božstvy.

Zoborožci, kterých se v tropických a subtropických oblastech Afriky, Asie i části Oceánie vyskytuje přes 60 rozmanitých druhů, se v mnoha kulturách stali posvátnými. Lidé si povšimli jejich majestátního vzhledu, dlouhých ocasních per a především zahnutých zobáků, obohacených výrůstkem ve tvaru přilby či rohu nad horní čelistí. Tento výběžek činí zobák pevnějším a také zesiluje rezonanci při hlasových projevech, které mohou mít nejrůznější podoby od hlubokého „troubení a dunění“ přes „krkavé krákorání“ a „šílený smích“ až po pronikavý „nářek“.

Připočteme-li k tomu výrazně barevnou, stařecky zvrásněnou kůži na hrdle a kolem očí, dlouhověkost, život v rodinných klanech, podivuhodnou „spolupráci“ afrických zoborožců s mangustami i opicemi při shánění potravy a vzájemném varování se před nebezpečím, a také způsob, kterým zoborožci vzhlížejí směrem k nebi, není divu, že o těchto těžkopádně létajících bytostech vzniklo mnoho představ a bájí. Zoborožci bývají považováni za posly bohů a lepší budoucnosti, někdy i za krále ptactva a prostředníky mezi světem živých, říší duchů a zesnulých předků. Symbolizují moudrost, odvalu, sílu, věrnost a lásku (obvykle tvoří monogamní páry); jejich hlas prý může

¹ Dřevorezba zdobená přírodními pigmenty s geometrickými vzory pochází od kmene Abelam z provincie East Sepik na Papui Nové Guineji. V místní kultuře je zoborožec významným symbolem, spojeným s iniciačními rituály a pěstováním jamů. Jeho vyobrazení proto bývají umístěna na vnějších průčelích tzv. obřadních domů. | Zdroj: carters.com.au

➤ Masky Mbulo určené pro taneční představení je dílem etnické skupiny Baule z Pobřeží slonoviny. Stylizovaná dvojice ptáků je pravděpodobně inspirována zoborožci. Národní muzeum Skotska, Edinburgh, přelom 19. a 20. století. | Zdroj: Osama Shukir Muhammed Amin (CCA-SA 4.0)

➤ Dřevěná malovaná socha dvojzoborožce nosorožčího (malajský kenyalang) z ostrova Borneo. Pro zdejší domorodý kmen Iban symbolizuje duchovního vládce a boha války nazývaného Sengalong Burong. Sošky se používají při slavnostech sklízni a dalších ceremoniích, často umístěné na vysokých kůlech, aby chránily vesnici nebo sloužily jako poslové duchovnímu světu. British Museum, Londýn, 19. století. | Zdroj: The Trustees of the British Museum (CC BY-NC-SA 4.0)

přivolat déšť, směr letu zase věští dobré nebo špatné znamení.

Odvracenou tvář tohoto obdivu a uctívání jsou ale obřady vyžadující artefakty z těl mystických stvoření. V případě zoborožců to kromě peří bývají právě horní čelisti zobáků s barevnými rohy (ptáci si je sami dobarvují olejem z kostrční žlázy) nebo hned celé lebky a hlavy, které si účastníci rituálů upevňují k členkám.

Zobáky i výrůstky většiny zoborožců jsou lehké, duté, vyplněné porézními přepážkami a vzduchovými komůrkami. Výjimky představují zoborožec štítinatý a zoborožec přilbový. Jejich rohovité výběžky tvoří plná struktura z keratinu, řezbáři a šperkaři již tisíce let považovaná za velejemně opracovatelnou ptačí „slonovinu“. Její cena je astronomická,

a pytláci proto spolu se stále rozsáhlejší ničením životního prostředí dohnali zoborožce v jihovýchodní Asii na hranici kritického ohrožení.

Vrátíme-li se však k „zoborožci“ symbolice, nelze než jí dát za pravdu. Tito fascinující ptáci jsou i přes svou všežravost především konzumenty ovocných plodů a tím i významnými roznašeči semen mnoha stromů, keřů a rostlin. Právě tato schopnost je jejich zázračným poselstvím z minulosti do budoucna, z reality smrtelnosti a zániku směrem k novému životu a k naději na jeho zachování. Přinejmenším za to si zoborožci (po nichž je pojmenován významný indický Hornbill Festival, zaměřený na ochranu a propagaci tradičního kulturního dědictví národních kmenů) zasluhují od lidí úctu a hlavně ochranu.

Daniel Razím

Všechny fotografie: archiv Lucie Hoškové

Lucie Hošková

* 1974 Praha

Vystudovala PřF UK v Praze. Po několika letech dobrovolničení pro ČSO se roku 2002 stala první ženou ve vedení kanceláře ČSO. Dnes pracuje jako vedoucí oddělení práce s veřejností a zástupkyně ředitele. Vybudovala a vede úspěšný fundraisingový tým a své zkušenosti dále předává, ať už mezinárodně v rámci BirdLife International, nebo v českém nevládním prostředí. Podílí se na organizaci tradičních ornitologických konferencí a více než 20 let pracuje v redakční radě Ptačího světa.

Toužím po lepším světě pro ptáky

Rozhovor s Lucií Hoškovou

S ČSO jsi pracovně spjatá už 24 let. Co tě k ní přivedlo?

Vlastně už od dětství jsem se chtěla věnovat studiu zoologie. Pro mě neexistovala jiná varianta, protože jsem byla zvířaty úplně posedlá. Na Přírodovědecké fakultě jsem se pak skamarádila s jihočeskou partičkou kolem Petra Musila a Jardy Cepáka, začala jsem jezdit na Třeboňsko a otevřel se mi úplně nový svět. Dostala jsem se třeba do kormoráních nebo racích kolonií, což mě úplně nadchlo. Na fakultě působil i Petr Voříšek, díky němuž jsem objevila možnost dobrovolničení v ČSO. Pomáhala jsem například s organizováním konferencí, tehdy hlavně Dravci a sovy, pořádaných dravčářskou skupinou v Mikulově. Dneska je to až úsměvné, ale pro mě bylo poctou chodit do Hostivaře, kde ČSO tehdy sídlila. Za párky a pivo jsem třeba balila *Zprávy ČSO* do obálek a byla nadšená, že tam

můžu být s Horou, Formánkem, Škopkem, Voříškem; občas se zastavil Šťastný. Pak se na mě jednou Petr Voříšek obrátil s tím, jestli bych se nechtěla přihlásit do konkurzu na tajemníka (tehdejší nejvyšší pozici v kanceláři ČSO) místo něj, až se začne věnovat koordinaci celoevropského monitoringu běžných druhů ptáků. A tak jsem po půl roce v Agentuře ochrany přírody a krajiny přešla do ČSO, přičemž jít tehdy pracovat do nevládky bylo velkým krokem do neznáma.

Od té doby se hodně změnilo. Můžeš popsat, jak jsi proměny ČSO v průběhu let vnímala?

V ČSO jsem začala pracovat v roce 2002, ale už přibližně od roku 1996 jsem dobrovolničila, takže jsem ještě zažila devadesátky, kdy naplno probíhal přerod z uza-

vřené odborné organizace v široce otevřenou společnost, ukotvenou v mezinárodních strukturách BirdLife International. Tehdy tu změnu rozjížděli hlavně Honza Hora s Petrem Voříškem. Rozdíl mezi dneškem a dobou, kdy jsem nastoupila, je obrovský, už jenom v technickém vybavení – pamatuji třeba mail vytáčený přes telefon nebo jediný počítač v celé kanceláři. To se pak poměrně brzy změnilo. Stačilo do mezinárodního projektu napsat, že nemůžu včas odevzdat zprávu, protože mi kiksnu počítač, a od Vogelbeschermingu, holandského partnera BirdLife, přišla odpověď, ať napíšu malý grant a zdůvodním, proč potřebujeme počítač. A oni na něj prostě mezi členy vybrali peníze.

Tehdy dělal každý téměř všechno. Byli jsme hodně závislí na projektech, jen úvazky tajemnice, sekretářky a účetní byly alespoň z části pokryty z vnitřních zdrojů, především členských příspěvků, a už tenkrát trochu i z darů. To už dnes neplatí, hlavně díky současnému řediteli Zdeňku Vermouzkovi jsme se závislosti na projektech zbavili. Jsou stále důležité, ale víc než polovinu příjmu tvoří naše vnitřní zdroje, jako jsou členské příspěvky, dary, služby a prodej zboží. Další změnou je výrazný nárůst počtu zaměstnanců. Na začátku jsme měli na různé velkých úvazcích asi pět zaměstnanců a dneska jich máme téměř 50. Práce se profesionalizovala a doufám, že i zefektivnila. Podpůrné činnosti zajišťují týmy provozního oddělení, PR, fundraisingu. A důležitý byl samozřejmě i rozvoj mezinárodní spolupráce. Byla jsem u začátku koordinace celoevropského monitoringu běžných ptáků a jsem hrdá na to, že hrajeme důležitou roli i na poli mezinárodního výzkumu nebo občanské vědy. Rozjela se Ptačí hodinka, což je dnes největší občanskovědní program související s biologií v Česku. Rozdíl je i v sídle. Začínala

jsem v Hostivaři v jedné místnůstce v domečku, kde sídlí Kroužkovací stanice Národního muzea. A když tam dnes přijdu, nakouknu a říkám si: To není možné, že jsme se tam vešli. To odporuje fyzikálním zákonům. Dnes ČSO sídlí na celém patře budovy v centru Prahy.

Co pro tebe bylo největší pracovní výzvou?

Už samotný začátek, kdy jsem přišla jako osmadvacetiletá holka téměř po fakultě vést nevládní organizaci. Všechno bylo nové – nešlo ani tak o biologii, jako spíš o management. Musela jsem anglicky diskutovat se zahraničními partnery o řízení organizace a sbírat zkušenosti. A jsem docela hrdá, že jsem to zvládla. Po návratu z mateřské se ale moje profesní dráha vyvíjela jiným směrem. Přišla velká výzva v podobě rozjezdu fundraisingu; to bylo další hození do vody. Tenkrát mě nečekaně oslovili Zdeněk Vermouzek s Tomášem Bělkou, tehdejšími členy výboru ČSO. Rozhodli se, že najdou fundraisera, jehož činnost Tomáš v prvním roce finančně podpoří. Nejdřív jsem si klepala na čelo, že se zbláznili. Zdeněk mi dal týden na rozmyšlenou a říkal: „Prosím tě, neposilej mě s tím do háje hned. Zkus si to rozmyslet.“ Tak jsem hledala, co to vlastně ten fundraising je a jak se dělá, a zjistila jsem, že kdybych byla ředitelkou a hledala fundraisera, tak taky oslovím samu sebe coby bývalou tajemnicí, která je komunikativní, organizaci zná a záleží jí na ní. A tak jsem do toho šla. Znamenalo to naučit se úplně nové věci, ale postupně jsem fundraising úspěšně rozjela. Nejprve sama, s velkou podporou Zdeňka, a po několika letech se mi podařilo vybudovat i celý tým.

Další výzvou bylo přežít covid. Říkali jsme si: „Veřejnost má strach a plné zuby restrikcí a my po ní ještě máme chtít peníze?“ Ukázalo se ale, že lidi chodili víc do přírody a uvědomili si přitom, jak je důležitá, a byli ochotní podpořit třeba budování ptačích parků. Ale byly i situace, kdy jsem si sáhla na dno. Dařilo se mi rozšiřovat tým, vybrali jsme skvělé kolegyně, ale pak jedna odešla ze zdravotních důvodů a další na mateřskou, takže se tým rychle sesypal a musela jsem ho celý budovat znovu. Ale i to se podařilo a dneska máme specialistku na individuální, firemní i major donor fundraising a na svůj tým jsem hrdá.

Fundraising nemůže dělat každý. Co je potřeba, aby v něm člověk byl úspěšný?

Pochopila jsem, že aby člověk mohl zapalovat, musí sám hořet, v našem případě pro

S motáky pochopy na Třeboňsku jsem strávila pět krásných hnízdních sezon v letech 1997–2001

ochranu ptáků. Musí být komunikativní, aby dokázal vysvětlit, proč je důležité podpořit činnost ČSO. Při budování komunity dárců je důležité umět objasnit, že podpořit ČSO neznamená jí jen dát peníze, aby něco udělala, ale že to uděláme společně. Spolu můžeme něčeho dosáhnout, například vybudovat ptačí park, zachránit posledních sto párů sýčků nebo se postavit travičům. Důležité je, že podporou ČSO přispívám na něco, po čem sama toužím. A já toužím po lepším světě pro ptáky a o to se můžu společně s ČSO snažit.

Řada lidí by nechtěla fundraisovat, protože by jim připadalo, že žebrají o peníze, ale tak to není. Nabízíme spolupráci. A reakce lidí jsou úžasné. Když slyšíme jejich poděkování, ohromně nás to nabíjí. Cítíme jejich důvěru. Vlastně totiž pomáháme dárcům plnit jejich sny. Myslím, že nám věří i díky tomu, že jim poctivě sdělujeme, co se nám daří i co se nedaří. Třeba ptačí parky budujeme od začátku společně s dárci, mají možnost se tam kdykoli podívat nebo se zapojit do péče o ně. Dostávají zpětnou vazbu a vidí, že jejich peníze padly na úrodnou půdu.

Kromě konkrétního účelu, jako jsou ptačí parky nebo vyhledávání otrávených návnad, mohou lidé darovat i obecně na činnost ČSO. Co se s těmito penězi děje a proč má smysl přispívat i takhle?

Tyto příspěvky znamenají obrovskou důvěru dárců v to, že organizace ví sama nejlépe,

na co je použít, a my si této důvěry nesmírně vážíme. Financujeme tak činnost, na kterou nemáme jiné zdroje. Budujeme si finanční polštář, který můžeme použít třeba na předfinancování projektů nebo jejich spolufinancování, bez kterého bychom je vůbec nezískali. Nebo na podpůrné pozice, ať už jde o práci s veřejností, fundraising, či osvětu. A jsou to taky rychle použitelné finance v případě krize. Když třeba letos vláda uvažovala o plošné aplikaci jedu na hraboše, věděli jsme, že by to znamenalo ohrožení nejen dravců a čápů, ale třeba i vzácných křečků polních. Museli jsme okamžitě mobilizovat síly na kampaň, což samozřejmě vyžaduje i finance. A máme-li tenhle finanční polštář, můžeme se rozhodovat podle toho, co je zrovna skutečně potřeba, a ne podle toho, na co je vypsán projekt.

Většina lidí tě zná právě jako fundraiserku, můžeš ale zavzpomínat, jak jsi v terénu zkoumala dravce?

Nejprve jsem studovala učitelství biologie a geografie a diplomovou práci jsem dělala u Daniela Frynty na katedře ekologie a etologie. Zkoumala jsem sociální systém krys nilských. Pak jsem ale začala jezdit do terénu s ornitologem a počítat ptáky a to mě tak chytlo, že jsem se po ukončení učitelského studia rozhodla ještě pro další studium. Tehdy mi Petr Voříšek nabídl výzkum motáků pochopů. Měřila jsem mláďata a odebírala vzorky krve pro parazitologii, což přineslo docela zajímavé výsledky. Člověk by čekal, že ptáci hnízdící v mokřadech plných komárů budou mít v krvi spoustu krevních parazitů, ale ukázalo se, že např. oproti káním žádné nemají. V tamních populacích komárů totiž žádní ptačí prvoci nekolují a kromě toho je na káně přenášejí muchničky. A pak jsem ještě studovala vliv koloniality na úspěšnost hnízdění. Pochopi jsou semikoloniální a zjistila jsem, že čím blíž k sobě jednotlivé páry hnízdí, tím jsou úspěšnější, protože jsou efektivnější v odrazování predátorů, hlavně krkavcovitých.

Moc mě bavilo být celé jaro v přírodě a večer se potkávat s kamarády zkoumajícími jiné ptačí druhy. Málem jsem se sice někdy utopila v rákosí, ale i tak to stálo za to.

Zvířata jsi tedy měla ráda od malička. Jak se to projevovalo a neodrazovalo tě okolí od dráhy bioložky?

Byla jsem od malička posedlá přírodou; musím to mít v genech a navíc mě doma podporovali. Maminka, vnučka generálního konzervátora přírody Rudolfa Maximoviče, nejdřív pracovala jako zooložka v muzeu a pak učila biologii. Měli jsme po Maximovičovi úžasnou knihov-

Setkání ředitelů evropských partnerů BirdLife International v roce 2005 v Paříži. Vlevo Johanna Winkelman, tehdejší vedoucí mezinárodního oddělení Vogelbescherming, nizozemského partnera BirdLife, která měla klíčový podíl na rozvoji ČSO i na mém osobním rozvoji. Naproti ní můj dlouholetý kamarád Rastó Rybanič, tehdejší ředitel slovenského partnera BirdLife.

S manželem Michaellem Hoškem, který se také profesionálně věnuje ochraně přírody, rádi dobrovolničíme v roztockém Sdružení Roztoč. To pořádá úžasné komunitní akce, mimo jiné jeden z nejlepších masopustů v Česku; únor 2024.

nu, byly v ní i tituly zakladatelů ČSO. Ležela jsem v knížkách o přírodě, ať už to bylo *Od agamy po žraloka*, „Hanzákův bestiář“, nebo knihy Miloše Zapletala. Ráda jsem si podle nich kreslila zvířata, dělala si herbáře. Milovala jsem Geralda Durrella a jeho knížky jako *O mé rodině a jiné zvířetě* nebo *Ptáci, zvířata a moji příbuzní*. Hltala jsem, jak v Řecku pořád lovil

nějaká zvířata a dával si je do krabiček. Já jsem se taky neustále hrabala v nějakých tůních a lovila žáby. A doma jsem samozřejmě chovala různá zvířata. Vzala jsem si Zlaté stránky a hledala, kde jsou v Praze zverimexy, sedla na tramvaj a jela přes celé město, abych se podívala, co tam mají.

Se zvířaty se ti podařilo spojit i pracovní dráhu. Jaké nezapomenutelné osobnosti jsi na ní potkala a kdo tě nejvíc ovlivnil?

V začátcích mi velmi pomohl a byl pro mě určující Petr Voříšek, který mě přivedl do ČSO a vedl mi disertační práci. Strašně důležitý byl pro mě Honza Hora. Měl pověst náročného člověka, a kdo ho neznal blíž, měl tendenci se ho trochu bát, než zjistil, jak velký je to vtipálek a jaká výborná osobnost. Pracovat s ním byla velká škola. Hodně mě ovlivnil i Jirka Flousek. Doteď jsem se úplně nevzpamatovala z jeho předčasného odchodu. Obdivovala jsem, jak dokázal skloubit lidskost, zarpulitou ochranařinu a důslednost, přitom ještě s vtipem a noblesou.

Hodně mi dala i Johanna Winkelman, čestná členka ČSO. Když jsem nastoupila, byla šéfkou mezinárodního oddělení holandského partnera BirdLife a vedla projekt

Matra, zaměřený na rozvoj kapacit a profesionalizaci ČSO. A ještě musím zmínit svého fundraisingového mentora Honzu Kroupu, zakladatele Českého centra fundraisingu.

Probrali jsme lidi, které jsi měla možnost poznat osobně. Je i nějaká osobnost z historie ČSO, s níž by ses ráda setkala?

Ráda bych zažila Veleslava Wahla. Fascinuje mě, jak byl statečný. Ve věku, kdy jsem začínala pracovat v ČSO, nejen že bojoval proti dvěma totalitním režimům, ale měl už za sebou *Pražské ptactvo*, kde tak vyzrálé přemýšlel o potřebách ochrany přírody. Na tohle téma bych si s ním ráda popovídala, i když by pro něj asi bylo smutné vidět, jak někteří ptáci ubyli.

A nemůžu nezmínit jednoho z místopředsedů tehdejší ČsOS Rudolfa Maximoviče, mého pradědečka, který se významně zasloužil o prvorepublikovou ochranu přírody v Československu. Vůbec jsme v rodině nevěděli, že byl i funkcionářem ČsOS. Když jsem na to při studiu historických dokumentů přišla, úplně mi to vyrazilo dech. Z maminy vyprávění vím, že to byl milý a chytrý člověk, který o přírodě věděl opravdu hodně. Ráda bych se ho zeptala, co říká na to, že jeho pravnoučata jsou dodnes spojena s ornitologickou společností. I můj bratr Vojtěch Stejskal, vedoucí katedry práva životního prostředí Právnické fakulty UK, byl totiž členem výboru a dodnes pracuje v revizní komisi. Doufám, že by to pradědovi udělalo radost.

Podařilo se podle tebe naplnit cíle a sny zakládajících členů ČsOS, kteří se v roce 1926 sešli v restauraci U Bumbříčka?

Jsem přesvědčená, že si ani neuměli představit, jaké budou za 100 let možnosti. Myslím si, že se jejich sny podařilo nejen naplnit, ale i překročit. Záběr ČSO je dnes široký, ať už jde o mezinárodní agendu, územní ochranu, či publikace – zakladatelé dlouho snili o vlastním časopise. A dnes nejen že pořád vydáváme *Sylvii* a k tomu i *Ptačí svět* a další publikace, ale máme i online databázi. Tu si určitě neuměli představit. Nebo rozvoj členské základny, která za těch sto let narostla téměř stonásobně. Doufám, že by na nás byli hrdí.

Doufejme. Co vlastně pro tebe znamená být členkou ČSO, proč to má smysl?

Já k ní mám až emoční vztah. Občas mi někdo říká, že ČSO je pro mě jako další dítě. Fakt

je, že mi na ní moc záleží. Je to organizace, která mi hodně dala. Jsem hrdá na to, že se stala důležitým hráčem na poli národního i mezinárodního výzkumu a ochrany ptactva a že dosahujeme viditelných výsledků – i když se někdy zdá, že jen brzdíme ruku, kterou si lidstvo podřezává větev pod sebou. Motivuje mě, kolik lidí se k ČSO přidává a finančně její činnost podporuje. Je to komunita se společným cílem. A být členkou té komunity mě ukotvuje. Nehledě na to, že jsem díky ČSO potkala spoustu skvělých lidí, ať už jsou to moji výborní kolegové, nebo členové. Společně můžeme chránit ptáky na základě jejich skutečných potřeb, které zjišťujeme prostřednictvím vlastního výzkumu. Navíc členové mohou získat nebo prohloubit velmi krásný koníček. Nabízíme spoustu možností, jak se zapojit do pozorování ptáků, jejich ochrany nebo výzkumu a zároveň pocítit sounáležitost s ostatními lidmi, kteří se o ptáky zajímají.

Historicky byla v ČSO jasná převaha mužů, ať už byly důvody jakékoli. Dnes je v kanceláři naopak více zaměstnankyň. Vnímala jsi tu postupnou změnu?

Původně to zřejmě souviselo s postavením žen ve společnosti a jejich rolí v domácnosti. Na koníčky měly zkrátka méně času. Dodnes je pro vědkyně těžké skloubit péči o rodinu s prací. Když jsem v roce 1995 přišla na katedru zoologie, byla ornitologie téměř výlučně chlapskou záležitostí. Nicméně v té době začaly diplomantky dostávat možnost zkoumat jednotlivé druhy. To přitáhlo k ornitologii řadu žen. Dříve se často zkoumala společenstva a byli to spíš kluci, kteří znali ptačí hlasy – často třeba od svých dědečků nebo tatínek. Možná se to v rodinách z nějakého důvodu předávalo víc klukům. Dnes už převaha mužů v oboru neplatí, i když mezi terénními ornitology, zvláště těmi staršími, asi ještě ano. Ale ČSO má v současnosti o něco víc členek než členů; hodně se zapojují ženy s dětmi, třeba i babičky s vnoučaty. Objevují se ženské osobnosti, které dosahují zajímavých vědeckých i ochrannářských výsledků. Koneckonců ve vedení kanceláře ČSO máme čtyři muže, ale i dvě ženy a ve výboru tvoří ženy skoro polovinu. Mám také radost z nastupující generace, nejen z žen, ale vůbec z mladých lidí, třeba z Ornitologické akademie. Každá organizace by měla být schopná přitáhnout mladé lidi a právě Ornitologická akademie je platformou, kde se mohou mladí potkávat, jezdit na ptáky, zapojit se do práce ČSO a přinášet nové nápady.

Na začátku mého působení v ČSO jsem se zúčastnila rozvojového školení Building on Experience, pořádaného BirdLife International a jeho britským partnerem RSPB. Během dvou setkání v Austrálii a Kanadě jsem se naučila mnoho o projektovém managementu, fundraisingu, komunikaci a také poznala skvělé lidi z celého světa. Na fotografii zleva Rita Besana (RSPB), José Tavares (RSPB), dnes ředitel Vulture Conservation Foundation, Rastislav Rybanič, tehdejší ředitel Spoločnosti pre ochranu vtáctva na Slovensku, Mila z BirdLife Ukrajina a já; únor 2003.

Se skvělým fundraisingovým týmem na mezinárodní konferenci v Bratislavě, kde každoročně nabýváme nové znalosti, inspiraci i kontakty a přátelství: stojící já a Tereza Herdová, sedící Alžběta Dřevová a Lucie Vacková; říjen 2025

S Alenou Klvaňovou a Zdeňkem Vermouzkem jsme se v září 2022 hodili do gala na slavnostní večeři ke sto letům BirdLife International v muzeu Victoria and Albert v Londýně

Zeptala bych se, kde bys ráda viděla ČSO za 100 let, ale protože je to moc daleko, řekněme za deset let?

Moc se těším na to, až budou ptačí parky ve všech krajích. Chtěla bych, abychom nadále hráli důležitou roli v BirdLife International a podporovali ostatní organizace, ať už jde o rozvoj monitoringu ve východní Evropě, nebo o pomoc s fundraisingem. Abychom předávali to, co se nám

podařilo. Přála bych si, aby už nebyly žádné případy pronásledování ptáků. A byla bych hrozně ráda, kdyby se začali vracet sýčci a kdybychom se stali svědky růstu jejich populace. Mimochodem, není to utopie – už dnes se to daří v některých regionech na Slovensku.

**Za rozhovor děkuje
Alena Klvaňová.**

PASSION™
16-48x65 APO

PASSION™
20-60x65 APO

Sleva pro členy ČSO
na eshop.birdlife.cz.

ZAMĚŘENÍ NA PODSTATNÉ

Řada pozorovacích dalekohledů PASSION™ od společnosti GPO kombinuje špičkový optický výkon se sofistikovaným designem – je ideálním řešením pro náročná pozorování přírody v jakémkoli prostředí. Ať už se jedná o delší pozorovací výlety, nebo mobilní použití, oba modely – kompaktní PASSION™ 16-48x65 a výkonný PASSION™ 20-60x85 APO – zaujmou ostrým, vysoce kontrastním obrazem, vysokou intenzitou světla a robustní konstrukcí. Díky nejmodernější technologii čoček, prvotřídní povrchové úpravě a praktickým funkcím jsou perfektními společníky pro ornitology i milovníky přírody.

Napište nám: info@gp-optics.com
Více na: www.gp-optics.com

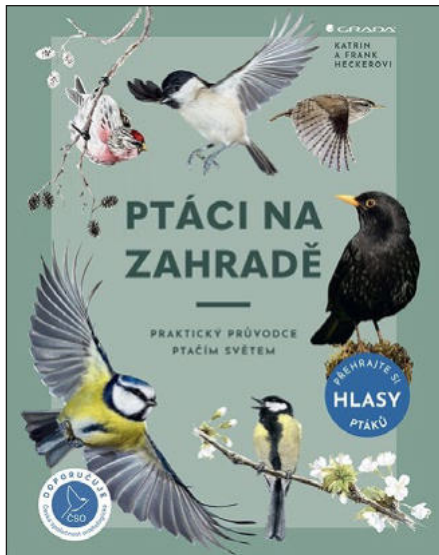
Designed & Engineered
in Germany

GPO
GERMAN · PRECISION · OPTICS

Katrin a Frank Heckerovi: *Ptáci na zahradě. Praktický průvodce ptačím světem*

Z německého originálu, který v roce 2025 vydalo nakladatelství Kosmos Verlag, přeložila Alena Klvaňová. Grada, Praha 2026; 224 stran

Sháníte-li knihy, které vás naučí poznávat druhy ptáků, jež s vámi sdílejí zahradu, představí zajímavosti z jejich života a poradí, jak se o své okolí starat, aby se v něm ptákům dařilo, sáhněte po *Ptácích na zahradě*. Tohle všechno totiž nabízejí v jednom svazku.

Renomovaní němečtí biologové tvoří sehraný tým, který českému čtenáři není nutné představovat. Ve své nejnovější knize se věnují možná na první pohled příliš všednímu tématu – těm nejběžnějším druhům, které kolem sebe vidáme každý den. Když ale obyčejné vrabce, kosy nebo špačky poznáme blíže, získají si náš obdiv – vrabci třeba za svou vynalézavost, jak se zbavit parazitů prachovou koupelí, kosi za schopnost najít drobné stonožky, larvy a pavoukovce pod vrstvou spadlého listí a špačky například za dovednost napodobit zpěv jiných ptáků i další zvuky, včetně rachotu sekačky na trávu. Podobné zajímavosti ze života 124 druhů najdeme v kapitolách věnovaných ptákům, které lze pozorovat na evropských zahradách, i když na žádné z nich se pochopitelně nevyskytují všichni. Přidanou hodnotu knihy určitě tvoří možnost poslechnout si hlas každého druhu prostřednictvím odkazu, který se skrývá pod QR kódem

uvedeným jak na začátku, tak spolu s přehlednou tabulkou i na konci knihy.

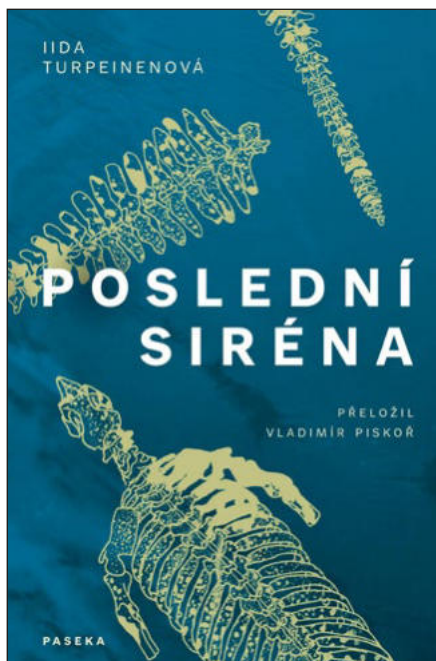
První část publikace ale popisuje ptačí rok na zahradě. Dozvídáme se, kdy kvetou které rostliny, kdy přilétají tažní ptáci, kdy zpívají a hnízdí (vše v přehledné rozsáhlé tabulce na dvou stranách), nebo které rostliny vysázet, jaké budky umístit a jak správně v zimě přikrmovat, abychom svým ptačím sousedům co nejvíce prospěli. Svému podtitulu „praktický průvodce“ kniha rozhodně dostojí. Kromě rad v úvodu totiž v druhových kapitolách poskytuje i konkrétní tipy, jak specificky podpořit jednotlivé druhy.

Zasvěcené texty manželského autorského páru a pestrou škálu výstižných fotografií doplnila talentovaná ilustrátorka Henrike Kelschová, která svými věrnými akvarely dokázala zachytit typické znaky, chování i pohyby opeřenců. Její obrázky knihu oživují a patří k jejím nesporným přednostem.

Zakoupíte v dobročinném obchodě ČSO s členskou slevou 10 %.

Iida Turpeinenová: *Poslední siréna*

Z finského originálu, který v roce 2023 vydalo nakladatelství S&S, přeložil Vladimír Piskoř. Paseka, Praha 2025; 224 stran

Přenesme se na poloostrov Kamčatku na ruském Dálném východě do roku 1741.

Vitus Bering se právě vydává na poslední ze svých objevitelských plaveb s cílem najít námořní cestu z Asie do Ameriky. Ačkoli se mu to nepodaří, výprava se přece zapíše do dějin.

Na palubě *Svatého Petra* se totiž plaví i přírodovědec Georg Wilhelm Steller, jehož jméno vám bude zřejmě povědomé, protože kromě dalších živočichů ho po něm nesou i tři ptáci. A právě on na neobydleném ostrově, kde posádka uvázne, objeví nový druh mořského savce, později známého jako Stellerova mořská kráva či koroun bezzubý. Druh však čeká neblahý osud – kvůli chutnému masu je pouhých 27 let po svém objevení vyhuben. Nikdo tomu ale tehdy nevěří, příroda je přece konstantní, co bylo stvořeno, nemůže zmizet. Mořské krávy se před lidmi jistě jen schovávají v některých nedostupných vodách...

Při dalším pátrání po neznámém tvorů navštívíme dvě století a dva kontinenty a kromě osudů korouny, zoologa, nadané ilustrátorky či rodiny aljašského gubernátora poodkryjeme třeba i příběh alky velké nebo holuba stěhovavého. S pocitem nečekaného prozření sledujeme, jak lidstvo postupně uvyká myšlence, že je schopno vyhubit jiný druh.

K silným momentům knihy patří například závěr Stellerova života nebo popis nezdolné lásky k přírodě a ptákům, která vedla k zákonné ochraně ostrova Aspskär v Baltském moři. A nečekaně i závěrečné poděkování autorky, které se vymyká tomu, jaká poděkování bývají. Děkuje totiž více než 400 druhů, které byly během sedmi let psaní knihy prohlášeny za vyhubulé, a z knižního popisu historie tak činí především apel, abychom se konečně poučili ze svých činů.

Novela nabízí nezapomenutelný čtenářský zážitek, zvláště pokud se zajímáte o historii vědy a konzervační biologii. Iida Turpeinenová dokázala skloubit dobrodružství, napětí, lidské tužby a osudy s vědeckými fakty a historickými událostmi do působivého koktejlu, který vypijete na ex. Jméno této literární vědkyně z Helsinek, která propojuje přírodní vědy a literaturu, si zapamatujeme a doufejme, že kniha skutečně změní lidské postoje, jak napsal deník *Helsingin Sanomat*, který knize udělil cenu za nejlepší prvotinu.

Alena Klvaňová

Mapa citlivosti ptáků: jak plánovat větrnou energetiku odpovědně

Větrné elektrárny (VTE) jsou důležitou součástí energetické transformace, která je nutná pro zmírnění dopadů změny klimatu. Jejich rozvoj však musí vycházet z kvalitních dat a znalosti krajiny. Mapa citlivosti ptáků vůči VTE ukazuje, kde může docházet k nejvážnějším střetům s druhy ptáků, na něž mají VTE největší dopad – jedná se především o velké plachtící dravce a druhy s malou populací.

Rozvoj obnovitelných zdrojů je nezbytným nástrojem pro snižování emisí a s tím spojené zpomalení klimatické změny, která ohrožuje celé ekosystémy stejně jako konkrétní druhy ptáků. Příkladem změn mohou být častější extrémy počasí, které čím dál častěji pociťujeme na vlastní kůži, nebo posun ročních období, který má za následek posun dostupnosti potravy pro migrující populace ptáků.

Přesto není jedno, kde a jak nové obnovitelné zdroje vznikají. Větrné elektrárny mohou při nevhodném umístění zvyšovat riziko kolizí, rušení na hnízdištích nebo ztráty vhodného prostředí pro ptáky, ale třeba také pro netopýry. Mapa citlivosti vznikla jako nástroj, který má pomoci předcházet konfliktům dříve, než se konkrétní projekty dostanou do pokročilé fáze přípravy, a usnadnit rozhodování v měřítku celé krajiny. Podrobná metodika je popsána na webu ČSO a mapu si lze online prohlížet¹. Na mapu také nava-

zuje poziční dokument ČSO k výstavbě VTE, kde shrnujeme nejnovější poznatky a vysvětlujeme přístup, který ČSO k celé věci zaujala².

Co mapa je – a co není

Mapa citlivosti není mapou zákazů ani mapou doporučených míst pro výstavbu větrných elektráren. Je to odborný podklad, který ukazuje, kde lze z hlediska ptáků očekávat vyšší míru rizika. Jejím smyslem není nahradit správní řízení, biologické hodnocení nebo proces hodnocení vlivů (EIA), ale poskytnout kvalitní datovou vrstvu jako doporučení pro jejich přípravu.

Mapa neříká: zde se stavět smí a zde nesmí. Říká: zde je potřeba očekávat určitou míru rizika a podle toho pak plánovat další postup. Jejím hlavním přínosem je, že umožňuje pracovat s údaji o ptácích jednotně a srovnatelně v celostátním měřítku.

Metodický základ mapy vychází z metodiky BirdLife International, kterou jsme upravili pro české podmínky. Základem mapy je soubor údajů pro 23 citlivých druhů ptáků. Jedná se o odborný výběr druhů, u nichž by dopady konfliktu s větrnými elektrárnami byly závažnější než u ostatních druhů. Při výběru se zohledňoval ochranný status druhu, význam české populace pro celosvětovou populaci, riziko kolize s turbínami, citlivost na rušení i způsob využívání krajiny. Zvláštní pozornost vyžadují velcí plachtící dravci, kteří se pohybují na rozsáhlých územích a často ve výškách, kde může docházet ke koliznímu riziku. Podobně nebezpečné mohou být VTE pro druhy s malými populacemi, kdy může být pro populaci významná i ztráta jednotlivých dospělých ptáků. Zařazení citlivých druhů neznamená, že ostatní ptáci nejsou důležití. Znamená to, že mapa se soustředí na druhy, u nichž je prevence dopadů nejdůležitější.

Falešný argument: Kočky zabijí ptáků více

Častým argumentem investorů je, že VTE v porovnání s dalšími riziky, jako jsou skleněné plochy nebo kočky, zabíjejí výrazně méně ptáků. To je pravda, ale zmiňovaná rizika neohrožují velké a dlouho žijící druhy, typicky dravce, které naopak VTE ohrožují nejvíce. Pro takové dlouho žijící druhy s pomalou reprodukcí může být ztráta i několika jedinců ohrožením pro celou populaci.

Pro přípravu mapy jsme použili data z Nálezové databáze ochrany přírody, faunistické databáze ČSO Avif a portálu eBird za roky 2014–2024. Kromě jednotlivých pozorování jsme pracovali také s údaji o hnízdištích, významných shromaždištích, zimovištích vodních ptáků a důležitých místech pro migrující ptáky, které jsme konzultovali s místními experty. Výsledkem je celostátní vrstva

¹ mapy.birdlife.cz/mapa-citlivosti-vte

² birdlife.cz/o-ptacich/pozicni-dokumenty

v síti 1 × 1 km, která každému čtverci přiřazuje míru citlivosti z hlediska ptáků.

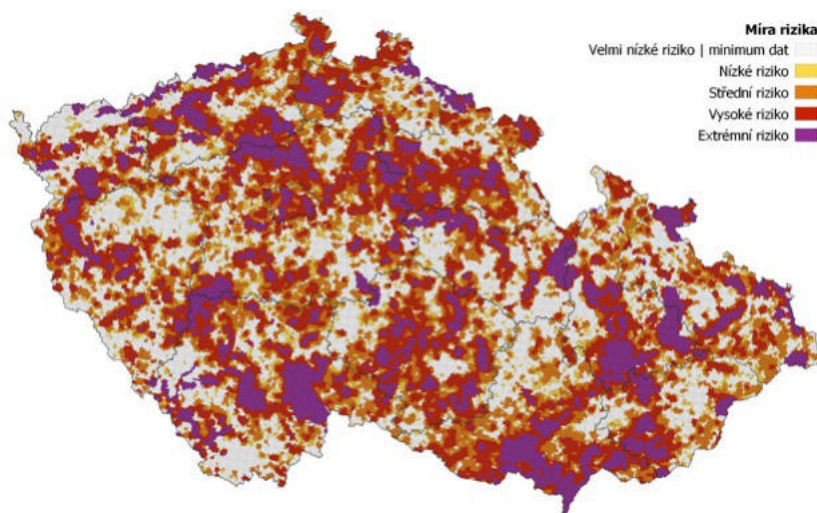
Jak číst barvy v mapě

Barvy v mapě je třeba číst jako odborný signál, nikoli jako konečné rozhodnutí o konkrétním projektu. Vyšší kategorie znamená vyšší pravděpodobnost, že výstavba VTE může být z hlediska ptáků

podklad taková místa snadno podchytit. Lokalitu je proto žádoucí ověřit terénním průzkumem. U všech záměrů VTE doporučujeme nejméně dvanáctiměsíční průzkum podle metodiky ČSO. Důvod je jednoduchý: ptáci využívají krajinu během roku různě. Jiná rizika se mohou projevit v době hnízdění, jiná při jarním a podzimním tahu, jiná během zimování

mohou významně snížit mortalitu ptáků při relativně malé ztrátě výroby elektřiny. Nové metodické podklady k mitigacím mohou pomoci určit, jaká opatření jsou v konkrétních případech vhodná. Základní princip však zůstává stejný: nejúčinnější mitigací je nestavět tam, kde víme, že je riziko pro ptáky vysoké.

Důležitým aspektem při využívání mapy je také práce s aktuálními daty. Podkladová data použitá pro její tvorbu končí k 30. červnu 2024, a nezahrnují tedy novější pozorování z let 2025 a 2026. To však neznamená, že by tato pozorování měla být při posuzování konkrétních záměrů opomíjena. Nová hnízdiště, aktuální nálezy citlivých druhů i výsledky projektových průzkumů musejí být vždy zohledněny na úrovni konkrétní lokality. Aktualizace celé mapy dává smysl až ve chvíli, kdy bude k dispozici dostatek nových ověřených dat nebo se významně změní stav populací, metodika či plánovací potřeby. Aktualizaci proto plánujeme zhruba v horizontu pěti let.

† Větrné elektrárny jsou účinným nástrojem pro snižování emisí, ale zároveň mohou představovat riziko pro konkrétní ptačí populace, pokud se při plánování výstavby tato rizika nezhodnotí. Foto: Ondřej Belfín

† Mapa citlivosti ptáků vůči výstavbě větrných elektráren je v interaktivní podobě k dispozici na mapy.birdlife.cz/mapa-citlivosti-vte

problematická. V územích s vysokou nebo extrémní citlivostí je namísto se úvahám o výstavbě vyhnout a hledat vhodnější alternativu. Ani nižší kategorie však neznamená, že je lokalita bez rizika. Mapa pomáhá určit míru opatrnosti, s níž je třeba přistoupit k dalšímu plánování.

Bílá místa v mapě nejsou plochami určenými pro výstavbu větrných elektráren a nejde ani o návrh akceleračních oblastí. Bílá barva znamená, že podle použitých dat a metodiky zde nebylo zjištěno zvýšené riziko pro ptáky. To je důležitá informace, ale nelze ji zaměňovat za souhlas se stavbou. Pokud se světlý čtverec nachází mezi červenými nebo fialovými čtverci, lze očekávat, že při podrobnějším průzkumu může být na místě zjištěno vyšší riziko, než vyplývá z mapy. Podobně je důležité zmínit, že bílé čtverce vznikly často z důvodu nedostatku dat. V konkrétní lokalitě může být nově obsazené hnízdiště nebo například pravidelné loviště dravců, ale bez pravidelného zadávání pozorování do faunistických databází nemůže celostátní

nebo přeletů za potravou. Krátký nebo jednorázový průzkum může podstatnou část těchto vazeb zcela minout.

Interpretace mapy citlivosti v plánování a praxi

Mapa citlivosti a akcelerační oblasti spolu souvisejí, ale nelze je zaměňovat. ČSO zpracovala mapu citlivosti jako jeden z podkladů pro tvorbu akceleračních oblastí, ty budou ale výsledkem mnohem širšího plánovacího procesu, do něhož vstupují také další veřejné zájmy a územní limity.

Při posuzování konkrétních záměrů hrají zásadní roli také zmírňující (mitigační) opatření. Ta mohou v některých případech rizika snížit, nemohou však nahradit vhodný výběr lokality. Mezi možná opatření patří úpravy umístění turbín, provozní omezení jako cílené odstávky v období zvýšeného množství ptáků v okolí například v období tahu nebo technické systémy snižující kolizní riziko, jako jsou třeba kontrastní nátěry lopatek. Zkušenosti ze zahraničí ukazují, že dobře nastavené krátkodobé odstávky

Role a kapacita ČSO

ČSO je odborná organizace, nikoli povoloovací orgán či zpracovatel posudků pro jednotlivé investiční záměry. Nemáme kapacitu nahrazovat práci investorů, autorizovaných osob nebo orgánů ochrany přírody a detailně hodnotit desítky konkrétních projektů VTE či akceleračních oblastí. Naším úkolem je poskytovat data, metodiku a odborné principy, podle nichž lze rizika hodnotit včas, srozumitelně a jednotně. Odpovědnost za kvalitní průzkum a prokázání přijatelnosti konkrétního záměru musí nést jeho předkladatel v rámci řádného posuzovacího procesu. V ČSO věříme, že mapa citlivosti i další odborné podklady pomohou tomu, aby rozvoj obnovitelných zdrojů přispíval ke snižování emisí a zároveň respektoval limity krajiny a potřeby ptačích populací. ▲

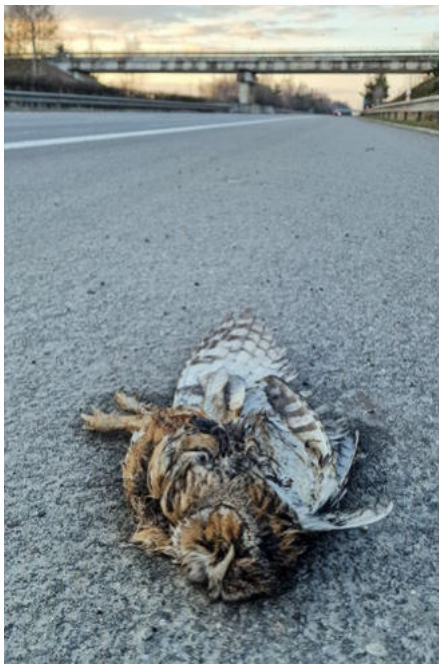
Ondřej Belfín | je hlavním z autorů mapy citlivosti ptáků podle metodiky BirdLife International a pozičního dokumentu ČSO k rozvoji VTE.

Martin Bacílek | v ČSO vede oddělení ochrany ptáků, které se zabývá druhovou a územní ochranou ptáků a stanovišť. Při své práci se věnuje i problematice větrných elektráren.

Ptačí pasti

Nový program občanské vědy ČSO vyzývá veřejnost ke sběru údajů o uhynulých nebo zraněných ptácích z příčin přímo či nepřímo způsobených lidmi. Systematický sběr takových údajů u nás doposud chyběl a počty ptáků, kteří takto každoročně hynou, neznáme. Cílem programu je porozumět příčinám antropogenní úmrtnosti volně žijících ptáků a odhalit nebezpečná místa, kde ptáci zbytečně umírají.

- ↘ Kolem silnic můžeme poměrně často narazit na dravce a sovy (na snímku kalous ušatý), zaznamenat bychom ale měli i nálezy běžných druhů – jen tak získáme představu o skutečném rozsahu problému. Foto: Petr Janeček
- ↑ Po nárazu do drátů nebo zásahu elektrickým proudem na sloupu často hynou velké druhy jako sovy (na snímku výr velký), dravci, čápi nebo labutě. Takové nálezy je ideální doplnit fotkou sloupu včetně koncové konzoly. Foto: Ludmila Korešová
- Vědci odhadují, že například ve Velké Británii kočky ročně zabijí 40–70 milionů ptáků a třeba v Polsku je to až 136 milionů. Foto: Ludmila Korešová

Mrtvého nebo zraněného ptáka už někdy nalezla řada z nás. Mohlo se jednat o srážku s dopravním prostředkem, náraz do drátů vysokého či velmi vysokého napětí nebo o zásah elektrickým proudem na sloupu vedení. Skleněné plochy a volně se pohybující kočky pak mají podle údajů ze zahraničí na svědomí nejvyšší počty usmrcených ptáků ze všech sledovaných příčin. Ptačí populace však ovlivňují i choroby, jejichž přenos v některých případech usnadňují lidé prostřednictvím krmítek, a bohužel

dosud i přímé pronásledování lidmi, kam řadíme otravy, ilegální odchyty či zástřely. Ptačích pastí je ale více a mnohdy jsou nenápadné – sudy a jiné nádrže s vodou, kde se ptáci mohou utopit, sítě, vlasce či provázky, do kterých se snadno zamoťají, nebo duté prostory včetně komínů, okapů nebo rour, kam mohou spadnout.

Jak se zapojit?

Všimli jste si zraněného či nemocného jedinice nebo jste našli uhynulého ptáka, který pravděpodobně nezemřel

přirozenou smrtí? Rozhlédněte se kolem sebe a zkuste najít příčinu. Každý nález nám pomůže lépe pochopit, co volně žijící ptáky ohrožuje.

Zapojení přitom nemůže být jednodušší – na stránkách cso.cz/pasti podle příčiny vybereme příslušný formulář, kliknutím do mapy označíme místo nálezu, vložíme druh ptáka (pokud ho nepoznáme nebo jej neumíme určit, zadáme *neurčený druh*), počet jedinců a jejich stav. U některých příčin je možné doplnit i další okolnosti nálezu.

Všechny nálezy je vhodné doplnit fotografií, na které je kromě ptáka vidět i samotná past. U nálezu pod skleněnou plochou vyfotografujte i místo, kde pravděpodobně k nárazu došlo. Teprve opakované nálezy ze stejného místa (ideálně doprovázené fotografií) mohou sloužit jako důkaz, že jde skutečně o rizikové místo, které je potřeba zabezpečit. Podobně klíčová je fotografie v případě úhynu způsobeného elektrickým výbojem na sloupech vysokého napětí – zachyťte na ní vrcholovou konzolu i část samotného sloupu. Právě podle snímku pak mohou odborníci posoudit přesný typ sloupu.

Program je otevřený všem, včetně náhodných nálezců, kteří se jinak pozorováním ptáků nezabývají a nechtějí se proto registrovat. Pro vložení nálezu do formuláře Ptačích pastí není registrace nutná, stačí zanechat svůj e-mail, abychom vás v případě potřeby mohli kontaktovat. Samotné vyplnění formuláře je pak intuitivní a rychlé – hned po nálezu ptáka ho můžete během minuty zadat přímo v terénu.

Všechna pozorování se ukládají do faunistické databáze Avif. Pokud se přihlásíte ke svému profilu v Avifu, budou se vaše nálezy z Ptačích pastí automaticky ukládat k vašemu účtu, díky čemuž se ke svým záznamům můžete vrátit a v případě potřeby je upravit. I nadále však můžete nálezy mrtvých, zraněných nebo nemocných ptáků zadat i v rámci své vycházky v Avifu. Ve formuláři Ptačích pastí je ale u některých příčin navíc několik doplňkových otázek, díky kterým se o nebezpečí dozvíme víc. Účet v Avifu si snadno založíte na avif.birds.cz.

Novodobou ptačí pastí se stávají i větrné elektrárny. Nálezy mrtvých či zraněných ptáků v jejich blízkosti zadávejte přímo v Avifu, kde pro tento účel vznikly nové kategorie *zraněný* a *mrtvý pod větrnou elektrárnou*.

Zadání nálezu

Pomozte nám odhalit, proč ptáci zbytečně hynou, a najít nebezpečná místa v naší krajině. Každé vaše pozorování může přispět k jejich ochraně a zabránit dalším ztrátám. Přidejte se – společně můžeme udělat svět kolem nás bezpečnější pro ptáky. Děkujeme!

Ptačí choroby

VLOŽIT POZOROVÁNÍ

Skleněné plochy

VLOŽIT POZOROVÁNÍ

Predace kočkou

VLOŽIT POZOROVÁNÍ

Elektrická vedení

VLOŽIT POZOROVÁNÍ

Silnice a železnice

VLOŽIT POZOROVÁNÍ

Ptačí kriminalita

VLOŽIT POZOROVÁNÍ

Jiné příčiny

VLOŽIT POZOROVÁNÍ

- 1 Na hlavní stránce programu cso.cz/pasti najdeme sedm formulářů pro zadávání nálezů, informace o jednotlivých pastech a způsobech jejich zabezpečení, mapu zaznamenaných nálezů a návodů s metodikou vkládání údajů včetně odpovědí na často kladené otázky. Zdroj: ČSO
- Skleněné plochy zvenku polepíme samolepkami s rozestupy 10 cm, aby ptáci rozeznali plochu jako překážku – jako ukazuje příklad z Krkonošského centra environmentálního vzdělávání ve Vrchlabí

Foto: Anna Semeráková

Mapa ptačích pastí

Nálezy nemocných, zraněných nebo mrtvých ptáků, ať už vložené přes formuláře Ptačích pastí, nebo pomocí Avifu, jsou téměř okamžitě viditelné na mapě ptačích pastí. Každá ze sledovaných příčin má svůj symbol, a lze tak přehledně vidět, kde a jaké nebezpečí hrozí ptákům v našem okolí. Na taková místa se vyplatí chodit častěji a nálezy pravidelně zaznamenávat. Díky mapě si navíc můžeme snadno ověřit, jestli náš nálezy už dříve nezaznamenal někdo jiný.

Co se získanými údaji

Údaje o antropogenních (lidmi způsobených) příčinách úmrtnosti, zranění a nemocech ptáků nám pomohou zjistit, které pasti jsou u nás nejčastější či zda jsou například některé druhy náchylnější k určitému typu pasti, nebo odhadnout, kolik ptáků v jednotlivých pastech hyne. Program má i osvětový účel. Přináší doporučení, jak lze jednotlivé pasti zabezpečit a jak postupovat v konkrétních případech. Odstranit ptačí pasti může každý z nás už dnes, často velmi snadno – skleněnou plochu zabezpečíme polepem, prázdné sudy

zakryjeme nebo obrátíme dnem vzhůru, trubky a okapy položíme vodorovně nebo zabezpečíme mřížkou, vodní nádrže opatříme poklopem, plovákem nebo pletivem spuštěným až do vody, po kterém budou moci ptáci i další živočiškové vylézt. Domácí kočky raději alespoň v hnízdní době a na noc nepouštíme ven, případně jim vytvoříme venkovní výběh. V létě nepřikrmujeme semeny a nepoužíváme plochá krmítka (typu domeček, tác apod.), čímž omezíme šíření trichomonózy alespoň mezi semenožravými pěnkavovitými ptáky. Samozřejmostí zůstává hygiena – krmítka i pítka minimálně jednou týdně vydezinfikujeme a necháme vyschnout.

V budoucnu nám také program pomůže odhalit nebezpečná místa, kde opakovaně dochází k úhynům ptáků a která je potřeba zabezpečit.

Poslední sýček

Ptáci v našem okolí mohou umírat, aniž bychom o tom věděli. Pták po nárazu do skleněné plochy nezanechá vždy otisk a často se stává, že dříve než ho najdeme, zmocní se ho některý predátor. Že nám kočka nenosí mrtvé ptáky

ukázat, neznamená, že je neloví – kočky obvykle přinášejí domů méně než pětinu své kořisti a ptáci tvoří obvykle jen 20 % jejich úlovků. Nečekejme tedy, až uslyšíme ránu do okna nebo najdeme na rohožce oslintané mládě sýkorky.

Sýček obecný, jehož vylovíme z vany na dešťovku nebo vysypeme z roury, může být první nalezenou obětí dané pasti, zároveň však na dlouhou dobu posledním sýčkem, kterého u nás uvidíme. Právě tyto kriticky ohrožené sovy se stávají poměrně častými oběťmi ptačích pastí, přičemž ztráta každého jedince představuje v takovém případě významnou ztrátu pro celou populaci.

Ptáci dnes čelí řadě problémů – klimatické změně, intenzivnímu zemědělství a rybníkářství, úbytku hnízdních příležitostí i hmyzí potravy. Zmírnění jejich dopadů je mnohem těžší než odstranění ptačích pastí. A snaha zabránit jakýmkoli zbytečným úhynům by ve světě, kde chceme ptákům pomáhat, měla být samozřejmostí.

Děkujeme všem, kterým na ptačích záleží – těm, kdo se do programu občanské vědy zapojili či zapojí, i těm, kteří ptačí pasti zabezpečují! Společnými silami můžeme udělat své okolí pro ptáky bezpečnější.

**Ministerstvo
životního prostředí**

Projekt byl podpořen Ministerstvem životního prostředí, projekt nemusí vyjadřovat stanoviska MŽP

Podrobnější informace o ptačích pastech i jejich zabezpečení najdete na stránkách cso.cz/pasti.

Filip Tuháček | se zabývá koordinací programů občanské vědy. Protože ho baví kombinace monitoringu a ochrany ptáků, vzal si pod svá křídla i Ptačí pasti. Dále se věnuje faunistické databázi Avif a osvětě. Nejradši má mokřadní ptáky, jeho srdcovkou jsou bekasiny, chřástali nebo volavky.

Smutný konec staré orlice: Královna matka ze Soutoku II.

V *Ptačím světě* 2/2023 jsem psal o tehdy osmadvacetileté samici orla královského jako o Královně matce ze Soutoku. Tato orlice dosud žije, i když v posledních třech letech již nevyvedla žádné potomky. Dnes píšu o její „sousedce“, samici ze sousedního hnízdícího páru. Jejich hnízda byla v některých letech od sebe méně než kilometr, a přesto oba páry dokázaly úspěšně vyvést mláďata. Příběh to ovšem bude tentokrát smutný.

Příběh začíná v roce 2008, kdy na rakouské straně řeky Dyje zahnízdil nový, dospělý pár orlů královských. Hnízdění bylo neúspěšné, asi proto, že si orlí pro své hnízdo vybrali topol rostoucí na velmi exponovaném místě. Podle nejbližší obce nazýváme tento pár až do dnešních dnů „Hausbrunn“. V následujícím roce si ptáci postavili nové hnízdo, tentokrát na slovenském břehu Moravy, opět na topolu, přes 7 km od prvního hnízda. Ani zde však mláďata nevyvedli.

Úspěšná hnízdění

O rok později, tedy v roce 2010, se orlí pár přestěhoval asi o 3 km dál, a to na české území do obory Soutok, kde si postavil hnízdo na dubu a vyvedl jedno mládě. Tito orlí se pak stali jedním z našich nejproduktivnějších párů. Za 16 hnízdních sezon v letech 2010–2025 totiž nezahnízdili pouze v jediném roce, a to roku 2024, kdy sice dostavěli jedno ze starých hnízd, ale nesnesli vejce. Ve zbývajících 15 sezonách byli pokaždé úspěšní a vyvedli celkem 32 mláďat, tedy ještě o čtyři více než v úvodu zmiňovaná Královna matka! Ve třech případech měli jedno, sedmkrát vyvedli dvě a pětkrát tři mláďata. Během celé té

^{††} Samice orla královského, o které pojednává tento článek, na hnízdišti v lednu 2024. V té době jí bylo necelých jednadvacet let. | Foto: Vladimír Gahura

[†] Mláďe orla královského s testovacím bílým kroužkem z roku 2003, východní Maďarsko | Foto: Márton Horváth

doby přitom u tohoto páru s velkou pravděpodobností nedošlo k výměně ani jednoho z partnerů.

Záhadný původ orlice

V roce 2013 si Vladimír Gahura poprvé všiml, že oba ptáci v tomto páru jsou kroužkování (samice na levé, samec na pravé noze). Později jsme zjistili, že rakouští kolegové o tom věděli již nejméně rok – orlí totiž za potravou létali vždy především do Rakouska, bez ohledu na to, kde v daném roce právě hnízdili. Přes mnohé pokusy se však nikdy nepodařilo u žádného

† Hnízdo orlů královských z páru „Hausbrunn“ se třemi mláďaty, obora Soutok, 2017 | Foto: Hynek Matušík

➤ Samice sražená vlakem na železniční stanici Rabensburg v Rakousku
| Foto: Richard Katzinger

→ Rentgenové snímky uhynulé orlice jasně dokládají její starší střelná zranění
| Foto: FiWi – Patho

z ptáků kroužek odečíst, a to ani z fotokrytu u újedy v Rakousku, odkud pochází řada odečtů našich orlů mořských i královských. Už jsme si proto mysleli, že původ obou orlů zůstane navždy tajemstvím.

21. ledna letošního roku však přišla od rakouských kolegů smutná zpráva: samici z páru „Hausbrunn“ srazil vlak a byla nalezena mrtvá na železniční stanici Rabensburg. Rakouští kolegové totiž jednotlivé ptáky z párů s přeshraničními teritorii rozeznávají podle individuálních znaků v opeření – velikosti a tvaru bílých skvrn na lopatkách levého i pravého křídla.

Kadáver byl zaslán na vídeňskou veterinární univerzitu, primárně kvůli vyšetření na ptačí chřipku. Pitva sice potvrdila, že příčinou smrti byla srážka s vlakem, zároveň ale přinesla smutné zjištění – v těle orlice byly nalezeny broky ze dvou různých střelných poranění, jednoho staršího (plně zhojeného) a jednoho novějšího. Otázkou tedy je, zda a nakolik střelné zranění ovlivnilo letové a manévrovací schopnosti tak zkušeného starého ptáka, že se nakonec stal obětí kolize s vlakem...

Určení původu orlice podle kroužku bylo ale mnohem složitější, než by člověk předpokládal. Kroužek byl bílý, bez kódu, z testovacího projektu v Maďarsku ze začátku tisíciletí. Rozluštění identity tohoto ptáka se tak stalo skutečnou detektivkou, jejíž podrobný popis přesahuje rozsah tohoto článku. Nakonec ji vyřešila precizní práce maďarských kolegů (Mártona Horvátha a jeho týmu), kteří původ ptáka určili nikoli podle kroužku, ale podle analýzy vzorků DNA odebíraných při kroužkování mláďat. Tak jsme se dozvěděli, že orlice byla kroužkována jako jedno z osmi mláďat na čtyřech hnízdech v pohoří Mátra, Bükk nebo Zemplén ve východním Maďarsku v roce 2003. Na potvrzení identity konkrétního jedince sice dosud čekáme, již teď je však jasné, že orlice uhynula ve věku necelých 23 let, čímž se – spolu se vzpomínanou Královnou matkou – řadí mezi nejstarší známé orly královské ve volné přírodě.

Naděje do budoucna

Ovdovělý orlí samec netruchlil dlouho: už 5. a 6. února 2026, tedy pouhé dva týdny po ztrátě původní samice, ho

Richard Katzinger na lovištích na rakouské straně Dyje pozoroval s novou, dospělou či téměř dospělou samicí. A 14. února jsme pak celý tento pár pozorovali, jak toká a nakonec nocuje u loňského hnízda. Dne 17. března našel Hynek Matušík jejich nové hnízdo, které si ptáci postavili hned na vedlejším stromě u hnízda loňského. Ke snesení vajec sice nakonec nedošlo, snad se však na tomto hnízdišti dočkáme dalších mláďat orlů královských v letech následujících.

Celkem osm mláďat původního páru bylo v období 2017–2025 označeno vysílačkami, přesněji řečeno GPS-GSM loggery: tři v roce 2017, dvě v roce 2019 (v rámci projektu PannonEagle), dvě v roce 2023 a jedno v roce 2025. Jedno z označených mláďat (samec) hnízdí od roku 2020 v česko-rakouském pohraničí v oblasti Znojmo / Laa an der Thaya, další (rovněž samec) od roku 2022 v podhůří Bílých Karpat a třetí – jeho sourozenec, samice – od roku 2025 v severozápadním Maďarsku u Mosonmagyaróváru a starají se tak o pokračování svého rodu. ▲

David Horal | pracuje jako ornitolog a lesník v AOPK ČR na regionálním pracovišti Jižní Morava. Zabývá se především ochranou dravců.

Svět si sýčka nehýčká

Patřím k mnohým, kteří byli na počátku své cesty ornitologií fascinováni dravci, sokoly a sovami, a k těm nemnoha, kdo právě příslušníkům těchto řádů věnovali nejvíce času a úsilí. Přestože jsem se konkrétně sýčkoví obecnému nevěnoval programově, já a on jsme se dílem náhody občas setkávali. Jeho hnízdní výskyt se však na Náchodsku za posledních 50 let výrazně proměnil.

Hnízdění sýčka obecného se v okrese Náchod soustředilo do nižších poloh v jeho jižní části. Od roku 1970 jsme tam s přáteli Vladimírem Peterou a Pavlem Žďárkem prokázali hnízdění na 16 místech. Pro okres Náchod (852 km²) jsem pro období okolo roku 1975 odhadl početnost na 10–15 párů.

¹¹ Hnízdní výskyt sýčka obecného v okrese Náchod v období 1970–2001

¹ V 70. a 80. letech odchovával sýčky Kryštof Harant z Pardubic. Do volnosti vypustil nižší desítky označených jedinců, ale jejich zapojení do divoké populace se prokázat nepodařilo. Foto: Tomáš Diviš

Postupné loučení se sýčkem

Už po roce 1985 začal sýček v okrese Náchod ubývat. V polovině 80. let tam hnízdilo do 10 párů, k roku 2018 už jen 0–2 páry, ale naposledy jsem obsazené hnízdo sýčka našel v roce 1990 v Černčicích. Později už jsem zaznamenal jen houkajícího samce v Jasenné v roce 1996. Posledním známým výskytem na tomto území je houkající samec zjištěný Aloisem Holubem ve Slavětíně

nad Metují v roce 2001. Podobným vývojem prošla populace sýčka i v celém Východočeském kraji. V letech 1975–1992 jsem v roli koordinátora každoročně sumarizoval výsledky práce východočeských členů Skupiny pro ochranu a výzkum dravců a sov. V jednotlivých letech jsme evidovali hnízdění sýčka na 3 až 23 místech tehdejšího Východočeského kraje (11 243 km²), s nejnižšími počty po roce 1990. Trend početnosti v období 1970–1990 tam trvale klesal, ale ještě na začátku 90. let jsme jeho početnost odhadli na 45–50 párů.

Když mě a sýčka náhoda nespojila už celých osm let, zapojil jsem se do celostátního mapování jeho rozšíření. Provokací nahrávkou v druhé polovině března jsem v roce 2005 zkontroloval 110 míst a o rok později 70 míst v oblastech jeho někdejšího výskytu v okrese Náchod, ale bez odezvy. Na území Královéhradeckého a Pardubického kraje (9278 km²) se v nálezových databázích v období 2010–2015 nachází celkem 20 pozorování, ale po roce 2018 už ani jediné. Početnost sýčka ve východních Čechách tak jen potvrzuje vývoj jeho populace v celé České republice, která od prvního hnízdního mapování (1973–1977) k poslednímu (2014–2017) poklesla o 90 %.

Proč vymizel?

Zemědělská krajina, tedy prostředí v našich podmínkách sýčkoví vlastní, se ve druhé polovině 20. století výrazně proměnila v jeho neprospěch a k dalším změnám postupně došlo i po roce 1990. V jádrové oblasti hnízdního výskytu, v nivách dolních toků řek Metuje a Úpy, kde většinu zemědělské půdy tvořily dvakrát ročně sklizené louky, byla po roce 1990 velká část luk rozorána. Část z těch ponechaných není pravidelně sklizena, ale jen na podzim mulčována. V souvislosti s výraznou redukcí chovu skotu se na orné půdě snížilo zastoupení víceletých pícnin (jetele a vojtěšky), zatímco výrazně narostl podíl kukuřice a řepky olejky. To přineslo nejen snížení podílu biotopů vhodných pro hraboše polního, ale i jeho dostupnosti pro sýčka, který je významným predátorem hraboše.

Velký podíl v potravě sýčka mají i bezobratlí, zejména hmyz, jehož úbytek je dramatický. Už jen řidiči středního věku a starší si pamatují přední skla a poznávací značky aut zalepené mrtvými tělíčky hmyzu. K tradičně zmiňovaným pesticidům se jako nová příčina úbytku hmyzu připojila sklízecí technika se širokým záběrem a vysokou pojezdovou rychlostí, která během jedné rychlé operace dokáže zpracovat rostlinnou a s ní i živočišnou biomasu na řezanku určenou k fermentaci. Zatím se nezdá, že by hnízdění sýčka při jeho malých tělesných rozměrech a nárocích na prostor bylo limitováno nedostatkem hnízdních příležitostí, ale zvýšené riziko může přinášet vyšší početnost kun a technické nástrahy.

Systémově nehýčkaných ptačích druhů se stejným osudem je více (například sova pálená, koroptev polní nebo čejka chocholatá) a dalším podobný příběh hrozí. Naše běžná krajina není spravována tak, aby je dokázala dlouhodobě udržet. Někteří ptáci to s námi už déle vydržet nedokázali, a ti, kteří zatím ano, se museli mnohému naučit a další učení je čeká. Kolik jich ještě v této škole necháme propadnout?

Tomáš Diviš | je amatérský ornitolog se zaměřením na dravce, sokoly a sovy a účastník mapovacích a monitorovacích programů, bývalý člen výboru a předseda Východočeské pobočky ČSO a bývalý člen výboru ČSO. Aktivně se zajímá o příčiny změn v rozšíření a početnosti běžných druhů ptáků.

Bahňáci v ptačích parcích: čejky s vysílačkami i ochrana vzácných břehoušů

Bahňáci patří mezi naše nejohroženější ptáky a každý den musí čelit řadě nástrah v krajině. V ptačích parcích jim pomáháme nejen vytvářením vhodných podmínek, ale také poznáváním jejich potřeb nebo přímou ochranou hnízd.

Na Josefovských loukách, Kosteliskách a Rzech nově sledujeme osudy čejek chocholatých pomocí GPS vysílaček, které nám prozrazují detaily o jejich životě. V blízkosti Zbudovských blat opět zahrnili břehouši černoocasí. O ochranu hnízdiště těchto kriticky ohrožených bahňáků jsme se tentokrát pokusili pomocí elektrického ohradníku.

Sledujte s námi osudy čejek z ptačích parků

Téměř v přímém přenosu můžeme nyní sledovat životy šesti čejek chocholatých z ptačích parků Josefovské louky, Kosteliska a Rzy. Jedinečný projekt České zemědělské univerzity nám pomocí satelitní telemetrie odhaluje, jakým způsobem čejky využívají prostředí ptačích parků, a pomáhá nám tak lépe pochopit jejich potřeby.

Během letošního dubna a května se nám podařilo označit GPS vysílačkami šest čejčích samic – Jarunku a Pepinu z Josefovských luk, Košťu a Kníhu z Kostelisek a Zrzku a Dobřinku ze Rzů. Miniaturní zařízení, která mají samičky připevněná na zádech, poskytují informace o rychlosti a míře aktivity jedince, nadmořské výšce, intenzitě osvětlení, teplotě i atmosférickém tlaku. Díky získaným údajům můžeme podrobně sledovat jejich chování – například kam se samice s vylíhlými mláďaty přesouvají nebo zda bylo jejich hnízdění úspěšné.

Ačkoli všechny označené samice zahrnily, některé dokonce opakovaně, jen Jarunce se nakonec podařilo dovést jedno z mláďat do vzletnosti. Po neúspěšném hnízdění se dvě čejky vydaly na cestu na zimoviště. Jako první opustila Česko Dobřinka, která koncem června zamířila přes Německo do Nizozemska. Krátce po ní následovala Zrzka, která letěla přes Německo do Francie. Ani v jednom případě ale nemusí jít o konečné zimoviště; obě lokality mohou být pouze tahovými zastávkami. Další putování čejek budeme i nadále monitorovat a vy je můžete sledovat s námi!

Osudy čejek z ptačích parků popisujeme na webu Čejčí stopou: waderscope.fzp.czu.cz.

Poslechněte si podcast Ptačí řeči s Martinem Sládečkem: Čejky. Z českých polí až do francouzské krajiny Champagne. Na všech oblíbených podcastových platformách.

Ohradníky břehoušům černoocasým letos nepomohly

Břehouš černoocasý je ikonou a hlavním cílovým druhem ptačího parku Zbudovská blata, pro nějž se od jeho vzniku snažíme vytvářet co nejlepší podmínky. V současnosti hnízdí v počtu dvou až tří párů pouze na Českobudějovicku, přímo do

†† Samice čejky chocholaté Zrzka byla letos na jaře označena GPS vysílačkou v ptačím parku Rzy | Foto: archiv projektu Čejčí stopou

† Hnízdo břehouše černoocasého, které jsme oplotili s podporou Jihočeského kraje | Foto: Kryštof Chmel

parku se ho však zatím nalákat nepodařilo. Lokalitám v okolí proto věnujeme zvýšenou pozornost a ve spolupráci s místními hospodáři a orgány ochrany přírody zajišťujeme jejich ochranu.

Díky podpoře Nadace ČEZ jsme pořídili více než 1 km dlouhý elektrický ohradník a oplotili hlavní hnízdiště, abychom snížili predáční tlak ze strany čtyřnohých predátorů – savců s noční aktivitou. V důsledku letošního výrazného sucha však břehouši zahrnili mimo tradiční oplocenou plochu v osetých pásích s vyšší vegetací. O snůšky tak krátce po tom, co jsme je našli, přišli kvůli predaci dříve, než jsme mohli elektrický ohradník přesunout. Celkově jsme letos na Českobudějovicku zaznamenali tři hnízdící páry a zdálo se, že dva z nich se pokusí o náhradní hnízdění v oplocené mokřině. Pravděpodobně z důvodu pokročilé hnízdní sezony nebo i stále panujícího sucha k tomu ale nakonec bohužel nedošlo.

Martin Bacílek a Tereza Valchářová

Ornitologické dalekohledy Nikon a Kowa nově v Obchodě ČSO

OBCHOD ČSO
E-shop České společnosti ornitologické

Kowa

- špičková korekce chromatické aberace
- průkopník v používání fluoritu a speciálních XD skel s nízkým rozptylem světla
- mezi birdwatchery velmi respektovaná „optika pro znalce“ s tradicí od roku 1946

Nikon

- široké zorné pole pro sledování ptáků v letu
- nízká hmotnost
- velmi dobrá kombinace ostrosti, světelnosti a ceny

Víno, které vzniká v souladu s přírodou

Dobré víno nezačíná ve sklepě, ale v pestré krajině a živé půdě. A proto hospodaříme ekologicky a biodynamicky. Podporujeme biodiverzitu a necháváme prostor přírodě – včetně ptáků, kteří k vinohradům patří.

Budka pro dudka

Kromě jiných opatření jsme ve vinařství instalovali i budku pro dudka, který v ní úspěšně vyvedl mládě.

Certifikace Demeter

První vinařství na Moravě s certifikací Demeter – nejvyšší standard biodynamického hospodaření.

Sleva pro milovníky ptactva

Použijte slevový kód „DUDEK“ na nákup biovin s 10% slevou – exkluzivně pro čtenáře Ptačího světa!

Víno Marcincák. Víno z krajiny, která žije.

marcincak.cz

Kurz určování ptáků 2026: když je práce zábavou

Zaznamenáme na stejné linii všichni stejné druhy? První samostatné procvičování znalostí v terénu. | Foto: Ondřej Belfín

Tahle káně vypadá nějak jinak, koukej! Pozorování včelojeda lesního. | Foto: Ondřej Belfín

„No jo, šoupálek – ale kterej?“ ptá se s potutelným úsměvem instruktor Ondra skupiny pětadvaceti lidí, kteří na hrázi jihočeského rybníka dalekohledy upřeně sledují šedobílou myšku s dlouhým zobákem, jak nevzrušeně šplhá vzhůru po dubu. Po chvíli ticha kdosi pípne: „Dlouhoprstej.“, což mu vynese Ondrovu pochvalu: „No jasně. Taky jste ho slyšeli?“ rozhledne se po skupince. „A kde myslíte, že hnízdí?“

Květnová exkurze na Třeboňsko byla poslední akcí letošního Kurzu určování ptáků ČSO, celkem již sedmého. Završila více než čtyřměsíční program sestávající z osmi online seminářů, tří víkendových exkurzí a vycházek. Pestrá pětadvacítka účastníků nejrozličnějších profesí od poloviny února systematicky zdokonylovala své znalosti domácí avifauny pod vedením Ondry Belfína a Kuby Hlaváčka a jejich tří pomocníků. V rámci domácí přípravy jsme prostřednictvím pravidelně zasílaných newsletterů a dalších materiálů studovali čeledi, které se do seminářů nevesly, a průběžně testovali pokrok, kterého jsme dosáhli.

Na první exkurzi v Praze nás instruktoři rozdělili do čtyř skupinek, abychom ve Stromovce pozorovali letící bekasinu otavní, na holešovickém komíně sokola stěhovavého a u Vltavy pak morčáky velké nebo vodouše kropenatého. Na kraji Prahy jsme se pokochali výrem velkým a po setmění sledovali puštíka obecného.

Hned od první exkurze se utvořila skvělá parta: to takhle přijdete do restaurace na oběd a sednete si kamkoli, vůbec neřešíte ke komu, protože si s každým máte co říct. Všichni úžasně spolupracovali, nebyla nouze o vtípky a na první večerní posezení v hospodě dorazila valná většina účastníků.

Druhá exkurze nás zavedla do ptačího parku Josefovské louky, kde přišel jeden z vrcholů kurzu: poblíž mokřadu jsme tu objevili kulíka zlatého. Jak nám na okraj přednášky o parku sdělil jeho správce Břeněk Michálek, jednalo se o historicky první pozorování tohoto druhu na „Josefkách“. Potěšila nás i kukačka posedávající na sloupcích, vodouši šedí a po setmění loví kalous ušatý.

Zajímavá pozorování nás čekala i druhý den u vodní nádrže Rozkoš. Za větrného počasí jsme z dělicí hráze sledovali přeletující racky malé a rybáky černé a pod nohama nám přitom pobíhali jespáci bojovní a obecní. Zvláštní atrakcí tu bylo hejtno konipasů lučních.

Závěrečná exkurze na Třeboňsko byla nejdelší, třídní. Pátek jsme strávili v Nadějské rybníční soustavě, mimo jiné pozorováním ostříže lesního, kvakošů nočních, včelojedů lesních nebo dvou prohánějících se samců bukáček malých. Také jsme si tu vyzkoušeli mapování ptáků. Večer následoval táborák zpestřený velmi zábavnou ptačí pantomimou.

Sobotní program nás zavedl k rybníku Velký Tisý. Učili jsme se rozeznávat rákosníky – zpívali tu velký, obecný, proužkovaný i zpěvný – a pozorovali jsme slavíka

obecného při stavbě hnízda i zpívajícího slavíka modráčka. Odpoledne jsme si na břehu Nové řeky vyzkoušeli liniové sčítání druhů v aplikaci Avif. Poté následovalo podvečerní pozorování přeletujících sluk a také kulíška nejmenšího.

Poslední den kurzu jsme strávili s kolpíky bílými a racky černohlavými na Vrbenských rybnících a poté jsme se přesunuli k upuštěnému rybníku s bahňáky. K bohaté společnosti desítek čejek a několika vodoušů rudonohých a tenkozobců opačných se k naší velké radosti přidal i břehouš černoocasý. Následoval slavnostní závěr s předáním diplomů účastníkům a zhodnocením kurzu. Celkem jsme na třech exkurzích pozorovali 163 ptačích druhů!

Subjektivně mohu říci, že mě kurz velmi obohatil, posun na sobě pozoruji obrovský. Skvělé je dělení účastníků do skupinek a vedení instruktorů, z nichž někteří kurz sami nedávno absolvovali. Přitom to byla velká zábava. Za velký bonus pak považuji skutečnost, že mám přes dvě desítky nových kamarádů se společným zájmem, s nimiž jsme si mimochodem naplánovali hned na příští měsíc ještě jednu víkendovou exkurzi, tentokrát na Šumavu. Ondro, Kubo, Ondro, Maruško a Katko, díky moc za všechno!

Jan Flemr | je novinář, překladatel, muzikant, divadelník a správce muzea. O ptáky se začal intenzivně zajímat během pandemie covidu, aby toho neměl málo. Má tolerantní manželku a slabost pro sýkory.

Španělská Extremadura

Nádherná řeka Almonte patří k posledním velkým španělským řekám, které na svém hlavním toku nemají přehradu ani vodní nádrže, díky čemuž si zachovala divoký přírodní ráz
 | Foto: Katarína Slabeyová

Španělsko není jen slunce, moře, siesta, korida a flamenco, ale také až neuvěřitelně rozmanitá příroda. Na Pyrenejském poloostrově najdete zasněžené velehory, obrovské říční delty, savany, stepi i pouště. Mnozí soudí, že tato země je v rámci Evropy vůbec nejlepší destinací, kam jet pozorovat ptáky.

Letošní exkurze ČSO mi poskytla příležitost pohlédnout do jiné tváře Španělska. Divoké vnitrozemí, kde se pomerančům nedaří, zato tu najdete dubové háje, čarokrásná říční údolí, rozeklané skalní hřebeny a travnaté pláně. Ráj supů, orlů, dropů, ťuhýků a strak s azurovými křídly.

Proč právě sem?

Extremadura je jednou ze 17 autonomních oblastí španělského království. Rozkládá se jihozápadně od Madridu až k hranicím s Portugalskem. Je to kus vnitrozemí s poměrně drsným klimatem, kde není nouze o velké řeky ani o horské hřebeny. Osídlení je řídké – území velké jako celé Švýcarsko obývá zhruba jeden milion obyvatel. Místní přírodní podmínky nikdy nepřály rozvoji intenzivního zemědělství. Jméno Extremadura prý vzniklo jako substantivum z přídavného jména *extremo* (přehnaný, extrémní, krajní), což vlastně říká vše – chudá periferie kastilského království, odkud vždy lidé odcházeli za lepším. Není asi náhoda, že tolik conquistadorů pocházelo právě odtud.

Dnešní Extremadura má mnoho co nabídnout běžným turistům: římské památky, starobylá města, nádherné přírodní scenérie. Region vyrábí čtyřikrát víc elektrické energie, než sám spotřebuje – jsou tu přehrady, jaderná elektrárna Almaraz, obrovské solární elektrárny. Bez ohledu na to má Extremadura

také mimořádně bohatou přírodu. Velkou část území stále tvoří divoké hory a i tradiční extenzivní hospodaření v kulturní lesostepi vytvořilo rovnováhu mezi člověkem a přírodou přívětivou k biodiverzitě. Pestrá krajina tak pořád poskytuje útočiště bezpočtu živočichů, včetně těch velkých, pro které už jinde nezbývá místo, jako jsou rysi, supi nebo orli. Ochrana přírody je v Extremadure příkladná – chráněno je celých 26 % rozlohy území, a tzv. ZEPA (významné ptačí oblasti) pokrývají dohromady dokonce 75 % regionu! Země ptáčkařům zaslíbená.

Kdy se vydat na cestu?

Patrně nejlepší čas pro návštěvu je právě ten, kdy jsme tam byli my – tedy konec dubna. Španělské jaro je napřed, zdejší duben je jako náš červen: čápi už mají mláďata, létají první vážky... Asi právě v této roční době se sem za přírodou nejvíce jezdí, birdwatcherů jsme na zdejších prашných cestách potkali dost. Jistě to ale jde také dříve zjara nebo v době podzimního tahu. Zvláštní kouzlo má prý Extremadura v zimě, kdy se tu zdržují desítky tisíc jeřábů popelavých ze severu Evropy. Jen je třeba vzít v úvahu zdejší klima, drsnější a víc kontinentální, než má středomořské pobřeží. Zimy jsou chladné (může i mrznout) a většina srážek spadne od podzimu do jara. V létě je naopak úmorné vedro bez deště a všechno je vyprahlé. Od června do září bych se tedy do Extremadury raději nevydával.

Rady k nezaplacení

Průzkum španělského vnitrozemí se bez auta neobejde. I ve Španělsku samozřejmě existuje veřejná doprava, spojuje ale pouze lidská sídla. Do divočiny jen po vlastní ose.

†† Čapí kolonie v přírodní památce Los Barruecos. Čáp bílý je ikonický pták Extremadury a hnízdí tu takřka všude. | Foto: Jan Pláteník

† Orel nejmenší je ve světlé mořě, která ve Španělsku převažuje, nezaměnitelným dravcem | Foto: Vlastimil Dobeš

➤ Skalník modrý je tu celkem běžným obyvatelem skalních stěn a středověkých zřícenin, kde se občas nechá vidět docela zblízka; sameček je opravdu modrý | Foto: Vlastimil Dobeš

Naše základna v obci Madroñera byla naprosto ideální, solidní hotel s dobrou restaurací, zároveň v poměrně malé obci, kde se zajímavá pozorování dala činit i v nejbližším okolí hotelu.

V krajině mimo města máte jen to, co jste si přinesli s sebou. Na druhé straně ale u vstupů do chráněných území bývají přívětivá návštěvnická centra, vždy aspoň zdroj pitné vody, toalety zdarma a odpočívadla, kde můžete pohodlně ve stínu zkonsumovat proviant z některé příměstské Mercadony.

Nevyhýbal bych se návštěvám restaurací, španělská kuchyně a pohostinství jsou na vysoké úrovni. Vegetarián ale bude mít výběr hodně omezený, někde až na nulu. Restaurace běžně nabízejí výborné točené pivo spolu s chuťovkami *tapas*. Domluva ovšem bude nejspíš možná pouze ve španělštině.

Co se dá vidět

V Extremaduře bylo zjištěno 379 druhů ptáků (včetně introdukovaných), z toho 288 hnízdících. Žijí tu tři druhy supů, pět druhů orlů, dropi velcí i malí, dva druhy stepokurů, dva druhy lelků, čtyři druhy rorýsů... Očekávání lze směle nastavit vysoko a své „cílové druhy“ si jistě najde každý. Cílem mnoha pozorovatelů je pětice druhů pro Pyrenejský poloostrov endemických: orel iberský (*Aquila adalberti*), žluna iberská (*Picus sharpei*), tuhýk iberský (*Lanius meridionalis*), straka iberská (*Cyanopica cooki*) a budníček iberský (*Phylloscopus ibericus*). Z této „iberské pětky“ jsme zde pozorovali tři, budníček iberský je v Extremaduře poměrně vzácný a žlunu iberskou jsme prostě nikde neviděli.

Země čápů

Jedné věci si lze všimnout už z auta – je tu hodně čápů bílých. Stavějí si hnízda na římských akvaduktech, na kostelních věžích, na sloupech vysokého napětí (i ve třech patrech nad sebou!), na sloupech s podložkami anebo i na velkých balvanech. Na příhodných místech může být i více hnízd pohromadě. Každé město, které jsme navštívili, mělo své čápy.

Synantropní avifauna je ve Španělsku na první pohled podobná naší. Hodně vrabců domácích, zvonohlíků a stehlíků, vlaštovek, jiříček a rorýsů, potkáte i kosy černé, hrdličky zahradní, špačky – zde už ovšem pozor, zdejší hnízdící druh je jiný – špaček černý (*Sturnus unicolor*). Ale ta intenzita! Nezapomenu na chvíli, kdy jsme poprvé vystoupili z aut na dvoře hotelu v obci Madroñera. Slunný podvečer a vzduch úplně vibroval ptačími hlasy. Povyk vrabců na střechách, zpěv špačků a hrdlíček, hemžení poletujících břehulí skalních (*Ptyonoprogne rupestris*), všim pronikající křik rorýsů obecných a možná i šedohnědých (*Apus pallidus*). Naproti našemu ubytování bydlel syček a vedle hotelu v zarostlé zahradě za ozdobnou mříží zase výřeček.

El agua es vida

Voda je život a v sezonně vyprahlém Španělsku to platí dvojnásob. S mokřadními ptáky jsme se mohli seznámit hned první

¹¹ Takhle vypadá *dehesa*: roztroušené nízké duby a pod nimi spokojená zvířata
Foto: Jan Pláteník

← Straky iberské jsou krásné, avšak ostražití ptáci. Někdy je ale můžete vidět na pár metrů u odpočívadla, kde čekají na zbytky z vaší svačiny. Jak na ně ovšem vezmete foťák, prchají. Foto: Vlastimil Dobeš

den. Přímo ve městě Mérida mají na ostrůvku v řece Guadiana krásnou smíšenou hnízdní kolonii ibisů hnědých, kolpíků, volavek rusohlavých, stříbřitých a popelavých. Sledovat mláďata a vůbec dění na hnízdech v takové kolonii se hned tak neomrzí. Navíc se nám na kraji rákosiny ukázala slípka modrá (*Porphyrio porphyrio*).

Další den jsme navštívili rozsáhlý mokřad Arrocampo, kde zase hned u druhé pozorovatelné hnízdi volavky červené. Jejich kolonie je skrytá ve vysokém rákosí, ale při přeletech je vidíme. A pokud někdo předchozí den slípku modrou minul, teď má další šanci.

Evropská savana

Asi polovinu rozlohy Extremadury pokrývá lesostep zvaná *dehesa*. Vypadá jako sad anebo africká savana, ale zdejší stromy jsou duby okrouhlolisté (*Quercus rotundifolia*), případně korkové (*Q. suber*). Je to lidmi vytvořené prostředí, unikátní a komplexní způsob udržitelného agrolesnictví a pastevectví, který se zde vyvíjel tisíce let. Mimo jiné zahrnuje chov iberských prasat volně pod duby – čím více snědí žaludů, tím lépe. Nejlepší *jamón serrano*, tedy vyhlášená iberská šunka, pochází právě z Extremadury.

Tato kulturní lesostep nemusí být až tak odlišná od původních, dávno zmizelých biotopů, kde se o rozvolněnost porostu staraly přírodní požáry a pohyb velkých zvířat. V každém případě extenzivní hospodaření v dehese ptákům a vůbec biodiverzitě velmi svědčí. Jde o soukromé, zpravidla dobře ohrazené pozemky, kde i divoká zvířata mají klid. Nahlížet přes ploty se ovšem smí. Typickými ptačími obyvateli dehese

jsou straka iberská, ťuhák rudohlavý (*Lanius senator*) a dudek chocholatý, potkáte také vlhy pestré a orebice rudé (*Alectoris rufa*)... tolik pestrých barev!

Hnízda na skalách

Celá oblast je velmi dobrá na dravce, hnízdí tu neuvěřitelných 22 druhů. Zdaleka nejčastěji se nám objevoval luňák hnědý, žije tu ale i luňák červený, je tedy dobré to neřít a každého luňáka si prohlédnout. Každý den jsme vidali orla nejmenšího (*Hieraaetus pennatus*), dvakrát se nám ukázal orlík krátkoprstý (*Circus gallicus*) a stejně tak sup mrchožravý (*Neophron percnopterus*). Velcí supi bělohlaví (*Gyps fulvus*) a méně často i hnědí (*Aegypius monachus*) jsou v Extremaduře všudypřítomní; je-li slunný den, odhalí je prakticky každý pohled na oblohu, minimálně jako tečky někde v dálce.

Výborné podmínky pro pozorování supů jsou v národním parku Monfragüe. Jediný národní park Extremadury chrání nejceněnějších asi 180 km² z místní přírody okolo soutoku řek Tajo a Tiétar. My jsme jen krátce nahlédli, ale i to stálo za to. Zastavili jsme na vyhlídce naproti Peña Falcón (Sokolí skále). Nad monumentálním útesem za řekou létají supi bělohlaví a vidíme je i na hnízdech. Níž nad vodou je na skále několik obsazených hnízd čápů černých, zatímco její samotný vrchol obývá pár sokolů stěhovavých. Když přeostříme na blízké okolí, naskýtá se příležitost zblízka pozorovat a fotit samečka skalníka modrého (*Monticola solitarius*).

Llanos de Cáceres

Východně od města Cáceres stromy z krajiny úplně mizí, až k obzoru se táhnou jen travnaté pláně. Stejně jako dehesa je i toto lidským dílem, jsou to pastviny pro ovce a skot vzniklé odlesněním během předchozích staletí. Nicméně i když to není pravá původní step, jako step funguje a je plná života.

Zdejší „základním“ druhem skřivana jsou kalandry zpěvné (*Melanocorypha calandra*). Běžní jsou strnadi luční a také chocholouši, u nichž ovšem nastávají diagnostické rozpaky. Žijí tu totiž dva hodně podobné druhy, kromě chocholouše obecného i chocholouš vavřínový (*Galerida theclae*). Zpěv napoví více než drobné rozdíly ve vzhledu.

Rozhlížení po okolním moři trávy brzy odhaluje dropy velké (*Otis tarda*), je možno sledovat naparování samců a (ne)zájem přihlížejících samic. Stepokur krásný (*Pterocles alchata*) v atlasu vypadá nádherně, bohužel jsou tyto ptáky velmi plaší a dají se vidět jen při přeletěch. Bezlesé pláně jsou to pravé prostředí i pro ťuháka iberského. V oblasti žijí i dropi malí (*Tetrax tetrax*), ale jejich hledání bylo neúspěšné, tak dobře se nám asi skrývali v trávě.

Podářilo se ale spatřit orla iberského. Bylo to jednoho slunného dopoledne jižně od Santa Marta de Magasca. Majestátní dravec plachtící nad plání bez jediného pohnutí křídel, bílé přední okraje křídel a široký tmavý pruh na konci světlého ocasu, o určení není pochyb. Chytil jsem ho do stativáku a sleduji, jak patroluje nad Río Magasca, dokud se neztrácí v teplem rozechvělém vzduchu. Chvilu, která se okamžitě stává nezapomenutelnou.

Takže ano, Extremadura opravdu je výborné místo na birdwatching, kam stojí za to se vracet a odhalovat její další tajemství. Je to i místo, které dává naději – když tady mohli lidé s přírodou najít rovnováhu a koexistenci, mělo by to jít i jinde.

11 Určování chocholoušů je v Extremaduře docela výzvou – zrovna tento by dle vzhledu měl být chocholouš vavřínový | Foto: Daniel Heřmánek

1 Sup bělohlavý u hnízda na skále v národním parku Monfragüe. Supům se tu daří, hnízdní populace v parku čítá několik set párů. | Foto: Daniel Heřmánek

Nádhernou krajinu Extremadury a úžasná ptačí pozorování chceme dopřát co největšímu počtu zájemců, proto tento zájezd pořádáme i v příštím roce. Podrobnosti najdete na birdlife.cz/exkurze. Reportáže z předchozích exkurzí najdete na birdlife.cz/exkurze-cso.

.....
Jan Pláteník | vyučuje biochemii na lékařské fakultě. Má rád ptáky velké i malé a také vážky, motýly, plazy a květiny – vše, co lze pozorovat, fotit a určovat, aniž by se tomu muselo ubližovat. Velmi rád také cestuje za přírodou do různých koutů západního palearktu. Letošní výprava do Extremadury byla už jeho devátou zahraniční exkurzí ČSO.

HOLCIM ČESKO PODPORUJE REGION A PŘÍRODU KOLEM NÁS

HOLCIM ČESKO je součástí mezinárodní skupiny HOLCIM, která patří mezi přední světové společnosti v oblasti moderních a udržitelných stavebních řešení. Dlouhodobě propojujeme stavebnictví s odpovědným přístupem k životnímu prostředí a krajině.

V Čížkovicích navazujeme na více než 120letou tradici výroby cementu. Zároveň rozvíjíme inovace, které pomáhají snižovat dopad stavebnictví na životní prostředí. Využíváme nízkouhlíkový cement ECOPlanet a uplatňujeme principy cirkulární ekonomiky.

Významnou součástí našeho působení v regionu je také ochrana přírody. Od roku 2013 spolupracujeme s Českou společností ornitologickou na projektech zaměřených na podporu ptactva v areálu cementárny i v jejím okolí. Společně se podílíme na ochraně ohrožených druhů a vytváření vhodných podmínek pro jejich hnízdění.

Věříme, že průmysl může fungovat v souladu s přírodou a že i výrobní prostředí může být bezpečným domovem pro vzácné druhy ptáků. Příkladem je dlouhodobá podpora hnízdění kriticky ohroženého sokola stěhovavého na hlavním komíně cementárny. Od roku 2015 se zde v hnízdní budce vylihlo již 25 mláďat. Díky fotopastem zároveň získáváme cenné informace o životě a chování těchto ptáků.

Vedle ochrany sokola stěhovavého podporujeme také ochranu sýčků v Ústeckém kraji a další aktivity, které pomáhají zachovávat rozmanitost místní krajiny.

holcim.cz

EXTRÉMNÍ

PŘIBLÍŽENÍ Z RUKY

Nové dalekohledy se stabilizací obrazu jsou ideální pro pozorování ptactva na velké vzdálenosti

FUJINON TS-L

16×40, 20×40

Fujinon TS-L 16×40

Cena pro členy ČSO

31 490 Kč

Běžná cena 34 990 Kč

Fujinon TS-L 20×40

Cena pro členy ČSO

33 290 Kč

Běžná cena 36 990 Kč

FUJINON TS

12×28, 16×28

Fujinon TS 12×28

Cena pro členy ČSO

17 990 Kč

Běžná cena 19 990 Kč

Fujinon TS 16×28

Cena pro členy ČSO

19 790 Kč

Běžná cena 21 990 Kč

SLEVA PRO ČLENY ČSO

Členové České společnosti ornitologické u nás mohou ušetřit 10 % při nákupu na prodejně či v e-shopu s kódem „CSO10“

FUJIFILM

FUJINON

Made in Japan

- Špičková elektronická stabilizace v rozsahu $\pm 3^\circ$
- Precizní japonská optika – ED skla
- Víceprvkový povlak Fujinon Super EBC
- Technologie HYPER-CLARITY pro maximální kontrast
- Skvělá ergonomie a nízká hmotnost umožní ovládání jednou rukou
- Vhodný na pozorování ptactva a všech vzdálených detailů

Žhavá novinka z dílny japonského Fujinonu otevírá nové možnosti pro pozorování všech vzdálených cílů. Díky elektronické stabilizaci zcela odpadá problém chvějících se rukou. Kvalitní ED optická skla v kombinaci s víceprvkovým povlakem Super EBC zaručují dokonalý zážitek při pozorování ptactva či vzdálených detailů v přírodě. Stabilizátor obrazu v plné míře nahradí těžký a nepraktický stativ, a tyto dalekohledy tak dokážou prakticky zastoupit spektivy při pozorování na velké vzdálenosti.

Dostaň se blíž i TY!

Svět dalekohledů s.r.o.

Největší specializovaná prodejna v ČR

Senovážné náměstí 248/2, DK Metropol
370 01 České Budějovice, info@svetdalekohledu.cz
tel.: +420 608 983 660, +420 774 649 133

www.svetdalekohledu.cz

... s námi je vše blíže

Sledujte nás také na síti!

svetdalekohledu

PRO DELŠÍ POBYT V PŘÍRODĚ

NEJLEHČÍ TELESKOP VE SVÉ TŘÍDĚ

SWAROVSKI
OPTIK

NOVINKA
V PRODEJI
OD ŘÍJNA 2026

AT ENDURA

OPTIKA S VYSOKÝM ROZLIŠENÍM –
NEUVĚŘITELNÉ ROZPOZNÁVÁNÍ DETAILŮ

NAVRŽENO ORNITOLOGY
PRO ORNITOLOGY

SEE THE UNSEEN